

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"ץ שליט"א

פרשת
נשא
תשפ"ג

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

חוץ מחרש שוטה וקטן — דלאו בני דעה נינהו, ואין יכולין לעשות שליח לגרשה, 1
בדאמרינן בקידושין (מב,א) דאין קטן נעשה שליח, והוא הדין לחנך. **לרבא ניתא לרבה** 2
קשיא — דקתני "יתקיים בחותמיו", והלא אין בקיאין לשמוע **לאחר שלמדו** — דבעי 3
לשמוע. **אי הכי** — דלמדו. **יכול נמי** — לא ליצרכוה. אם אפשר לקיומו בעדים — לא 4
יצטרך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם"! ומשני: 5
אף על גב דלמדו — לא עקרו רבנן תקנתייהו, 6
גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו, וישכחו. הלכך 7
השתא נמי צריך השליח לבדוק שהוא לשמה. 8
והא אשה דלא שכיחא — שהוא היא עצמה 9
מביאה את גיטה בתורת שליחות, שלא תתגרש 10
בו עד שתגיע לבית דין פלוני. **ובלבד שתהא** 11
צריכה בו' — בפרק שני (גיטין כד,א) מותבינן: 12
מכי מטא גיטא לידה אינגרשה ומשנינן 13
דאיירתיה עד בית דין פלוני בתורת שליחות. 14
שלא תחלוק בשליחות — שיניא הוא: לא חלקו 15
חכמים בין שליח לשליח. אבל הא דאינו יכול 16
— לאו חילוק הוא, שהרי הוצרך לומר אלא 17
שאי אפשר. **שהביא את גיטו** — שכתבו במדינת 18
הים, ובא כאן לגרשה. **מעמא מאי בו'** — שינויא 19
הוא; כלומר, טעמא מאי אצרכוה רבנן לכל 20
שליח לומר כך — משום חששא, דילמא אתי 21
בעל וכו'. **שנים שהביאו גט** — שניהם נעשו 22
שלוחים. **ומה אילו יאמרו בו'** — כלומר, אם רצו 23
הן אומרים: אנו מעידים שגרשה ונתן לה גט, או 24
לשלוחה גט. **לרבה קשיא** — דאמר: כי מייתי בי 25
תרי — צריכין לומר. **אי הכי** — דלמדו. **חד נמי** 26
— כי מייתי ליה חד, נמי לא ליצרכוה. **הוי לא** 27
הוצרכו בו' — כלומר, אמור מעתה: לא אצריכו 28
לומר "בפני נכתב" להחמיר, דכי מקויים 29
ניצרכיה. **אלא להקל** — דלא מצרכינן ליה לתרי 30
סהדי אחרינא. **כשניסת** — כבר, ומשום הא — 31
גזירה לא מפקינן מיניה. **משום דניסת הוא** — 32
ואם לא ניסת לא שבקינן לה לאינסובי, ואף על 33
גב דאיקיים — היינו חומרא. **הכי קאמר** — 34
לעולם בניסת קאמר דלא מפקינן לה, והכי 35
קאמר: הוי לא הוצרכו לומר "בפני נכתב" 36
להחמיר עליה ולהוציאה אחר שניסת, דלא 37
תימא להחמיר עליה ולהוציאה. **אלא** להקל 38
עילוי — מתחילה, שלא תיזקק לעדים. 39
טעמא

תַּנְיָא: הוּא עַצְמוֹ שֶׁהֲבִיא גִּיטּוֹ, אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם"? - מַתְנִי' 29
אָמוּר רַבָּנָן: צָרִיךְ לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם"? - דַּיְלְמָא אָתֵי בַּעַל מֵעֲרָעֵר 30
הָשְׁתָּא מִינְטַר נָקֵט לֵיהּ בִּידֵיהּ וְעָרְעוּרֵי קָא מְעָרְעֵר עֲלֵיהּ? תָּא שְׁמַע: הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת 31
הַיָּם, וְנִתְגָּרֵשׁ לָהּ וְלֹא אָמַר לָהּ "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם", אִם נִתְקַיְּמוּ בְּחוֹתָמָיו - כָּשֵׁר, וְאִם 32
לָאו - פָּסוּל; חֲיִי, לֹא הוֹצְרְכוּ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם בְּהַחְמִיר עָלָיו אֶלָּא לְהַקֵּל עָלֶיהָ; 33
לְרַבָּא נֵיתָא, לְרַבָּה קַשְׁיָא! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - לְאַחַר שֶׁלָּמְדוּ. - וְהָאֲמַרְתְּ: גְּזֵירָה שֶׁמָּא 34
יַחֲזוֹר הַדָּבָר לְקִלְקוּלוֹ! - כְּשֶׁנִּיסֵּת. - אִי הָכִי, חֲיִי לֹא הוֹצְרְכוּ לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם" 35
לְהַחְמִיר עָלָיו אֶלָּא לְהַקֵּל עָלֶיהָ? מְשׁוּם דְּנִיסֵּת הוּא! - הָכִי קָאָמַר: וְכִי תֵּימָא לְהַחְמִיר עָלָה 36
וְלִפְקְחָהּ - חֲיִי לֹא הוֹצְרְכוּ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם לְהַחְמִיר עָלָיו אֶלָּא לְהַקֵּל עָלָיו, 37
טעמא

אֵילִימָא חרש – ולא בעי למימר: בגון אלם, או שלא ראה כתיבת הגט, דאם כן הוה ליה 1
למימר: ולא אמר. **אי** הכי יכול נמי – פירוש: יכול נמי שני בקיום חותמיו. ואם 2
תאמר: מאי קשיא ליה לרבה? כי היכי דלרבא ניתא ליה, דמשכח: אינו יכול – צריך קיום 3
חותמיו, אבל יכול – סגי באומר "בפני נכתב ונחתם" ואין צריך שנים – הכי נמי יפרש לרבה, 4
דלאחר שלמדו, רבה ורבא שותפו! ואומר רבינו חם: 5
דלרבא ניתא, דתנא אינו יכול – לאשמועינן דבעי 6
קיום חותמיו, אבל ביכול – סגי באומר "בפני 7
נכתב" – פירוש: יכול נמי לא יצטרך לרבה כמו קיום 8
חותמיו, אף על גב דלא חשיב לרבא כמו קיום 9
חותמיו, שמעיד שנעשה לשמה – על ברחך תנא 10
אתא לאשמועינן דאינו יכול סגי בקיום חותמיו. 11
כיון דאוקמינן לאחר שלמדו – יכול נמי תיסגי ליה 12
בקיום חותמיו! ולקמן מפרש: אי הכי, חד נמי – 13
ליבעי שמואל מרב הונא: אי סגי בקיום חותמיו 14
כיון דליכא למיחש למידי, אי דלמא לא פלוג בין 15
למדו ללא למדו. ומשני: בחד – פשיטא ליה 16
דצריך, גזירה משום שמא יחזור הדבר לקלקולו. 17
ורבינו יצחק מפרש דהכי פריך: אי הכי יכול נמי, 18
היכא דאין צריך קיום – לא יצטרך לומר לרבה 19
"בפני נכתב ונחתם" כיון דלמדו! ולעיל אמרינן 20
באותיות בי תרי, ובאותה מדינה במדינת הים, 21
דלרבה בתי נמי קתני מתניתין דצריך, דכולה 22
מתניתין אית לן לאוקמא בלמדו, מדפריך 23
ממתניתין ד"האשה עצמה מביאה גיטה". ואם כן 24
– רישא נמי איירי בלמדו. ובענין זה יש לפרש: אי 25
הכי חד נמי. ומתחילה כתב רש"י בפירוש כתב ידו 26
דקר קושיא דאי הכי יכול נמי, ואי הכי חד נמי – 27
איירי למאי דסלקא דעתא מעיקרא, דרבה ליית 28
ליה דרבא. דכן דרך התלמוד, דבתר דאיתותב 29
מחד – הדר מותיב ליה מאידך. ושוב מחקו 30
רש"י. ואין לפרש: יכול נמי לא יצטרך לרבה "בפני 31
נכתב", כיון דלמדו; בשלמא לרבא דחזיש 32
לאיזהלופי – ניחא, אבל לרבה ד"ידעו" לא מהני 33
– אם כן לא אתי לאיזהלופי, מה צריך "בפני 34
נכתב"? דהא לקמן ברישׂ פרק שני (לז,ב) משמע 35
דכיון דאיתקן "בפני נכתב" לרבה משום לשמה, 36
מודה רבה דצריך לאומרו אפילו אחר שלמדו, 37
משום איזהלופי. **שלא** תחלוק בשליחות – 38
פירוש: בשליחות דיכול. 39

אי הכי בעל נמי – לרבא ניחא, דכי מייתי ליה 40
בעל – ליכא למיחש לזיוף, דאינו חשוד 41
להכשילה במתכוין. אלא לרבה, בבעל נמי ליחוש 42
שלא יערער, דמתחילה לא היה יודע שצריך 43
לשמה! ומשני: מינקט נקיט בידיה. כיון דערעור זה 44
אינו אלא לעז – ליכא למיחש שיערער, כיון 45
דנקיט ליה. **כי** תרי דמייתו גיטא בו' – לפי זה 46
ליכא ביניידו לאחר שלמדו דאתיתה בי תרי, אבל 47
ליכא ביניידו מקויים. ולקמן ברישׂ פרק שני (לז,ב) 48
איכא למאן דאמר דשנים צריכין לומר אפילו 49
אחר שלמדו, דלא חשיב ליה מילתא דלא 50
שכיחא. ולמאי דחשיב ליה מילתא דלא שכיחא, 51
הא דקתני בפרק שני (גיטין טו,א): ושנים אומרים 52
"בפנינו" – דסיק מינה רבה ד"ידעו" לא מהני, אף 53
על גב דמסתמא איירי אחר שלמדו – מכל מקום נקט "בפנינו" משום דקודם שלמדו הוה "בפנינו" דוקא. **שלא** תחלוק בשליחות – פירוש: בשליחות דחד, דגזרינן חד דלא שכיח אטו חד 54
דשכיח. אבל בי תרי אטו חד – לא גזרינן. 55

כשניסת – והא דתניא לקמן: לא אמר "בפני נכתב ובפני נחתם" הוֹלד ממוֹר – היינו בשלא נתקיים בחותמיו. ואם תאמר: לאיזהלופי (גיטין פו,א) בהדי שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולד 56
כשר! ויש לומר: דקסבר רבה דבשלשה גיטין תצא, והכא לא תצא. ואם תאמר: לאיזהלופי דברפ"ק דשני (שם יז,א) אית ליה לרבי יוחנן שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין 57
לומר "בפנינו נכתב" בו' משמע דקסבר לפי שאין בקיאין לשמה, היכי משני הך ברייתא דהכא? דאי משני לה: בשניסת – אם כן ליחשביה (שם פו,א) בהדי שלשה גיטין פסולין, דהא רבי יוחנן 58
אית ליה בפרק חמישי (שם) דשלשה גיטין נמי לא תצא! ואין לומר דלא חשיב אלא פסול התלוי בגט עצמו – דהא אמרינן בפרק חמישי: מניינא דסיפא לענין – נתנו לה ולא אמר "בפני 59
נכתב" – יוציא, והולד ממזר. ואומר רבינו יצחק: דההוא מילתא דרבי יוחנן דסבר: לא תצא – קאי בלישנא קמא דברפ"ק דשני (שם טו,ב), דאית ליה לרבי יוחנן לפי שאין עדים מצויין לקיימו, 60
ובמסקנא דשמעתין: אי נמי, יאמר דקר דרבה ורבא תנאי היא, כדבעינן נמי למימר בפרק שני (שם) לרבי יוחנן. 61

אי בעית אימא טעמא מאי כו' – רש"י לא גריס "איבעית אימא", דסיומא דמילתא הוא.

ולרבינו יצחק נראה דשפיר גריס ליה. ומוקי לה השתא קודם שלמדו, דבין דניסת – לא תצא, כיון דלזיווף ליכא למיחש, דנתקיים בחותמיו. וליכא אלא לעז בעלמא דשלא לשמה, אפילו אי אתי בעל ומערער, כדפרישית לעיל (עמוד א).

ותסברא והא רבה אית ליה דרבא – לא גרסינן "ותסברא", כדפירש בקונטרס. ובסמוך, דקאמר: אלא רבי שמעון בר אבא איניש אחרינא הוה בהדיה – לא גרסינן "אלא", דאינו בא לסתור "תסתיים". ובסמוך נמי קאמר: הא מדרבי יהושע בן לוי סבר לפי שאין בקיאין לשמה כו'. **הא** מדרבי יהושע בן' רבי יוחנן סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו – לא בעי לשנויי דסבר באידך לישנא דפרק שני (גיטין יז,א), דהדהוא לישנא דהתם, דקאמר: שנים אין צריכין לומר "בפני נכתב" – הוא עיקר, דקאמר עלה: יתד הוא שלא תמוט. ועוד: דבהדהיא שניא ליה דהוה משני הא דפריך: והא רבה אית ליה דרבא.

והא קיימא לן דאין עד נעשה דיין הני מילי בדאורייתא כו' – רש"י לא גריס ליה, והדין עמו. דבין דפשיטא דבדרבנן עד נעשה דיין, כדפריך לבסוף – היכי פריך מעיקרא "והא קיימא לן דאין עד נעשה דיין"? דהא פשיטא דלא סלקא דעתא דהכא הוי דאורייתא. ומיהו, בפרק קמא דכתובות (יא,א) יש קצת בענין זה גבי גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין, ופריך: מאי קא משמע לן? תנינא: זכין לארם שלא בפניו בן. והדר פריך: והא קיימא לן דזוזאי עבד בהפקרא ניחא ליה. **הכי** גריס רבינו תם: כיון דאשה בשירה להביא את הגט זימנין דמיימר ליה איתתא. וכן פירש רבינו חננאל. והוא הדין דהוה מצי למימר: זימנין דמיימר ליה קורנס. **כיצד** יעשה – פירוש: כיצד יעשה לרבנן שתניא לכתחילה, או אם נישאת – שלא תצא. אבל לולי אין צריך תקנה, דבלא תקנה לא הוי ממזר, דלית לה' בו המשנה בו'. ולרבי מאיר כיצד יעשה – קודם נישואין, אבל לאחר נישואין – מטהר דלרבי מאיר אין תקנה, דבין דהולד ממזר – אם כן כל הדרכים האלו בה, ותצא מזה ומזה, וכל הנהו דתנן לקמן ב"זוזרק" (פ,א).

ימלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר כו' – מכאן משמע דצריך לומר בשעת נתינה "בפני נכתב" – מדקאמר: יטלנו הימנה. והוא הדין לאחר נתינה תוך כדי דיבור דמהני, מדקאמר לעיל: שנתנו לה בשהייה פיקח ולא הספיק לומר "בפני נכתב" עד שנתארמל. אבל לאחר כדי דיבור – מסקא לרבינו יצחק אי מהני כל זמן שעסוקים באותו ענין או לאו. ודקדם נתינה מספקא לרבינו יצחק נמי אי מהני. ומדתנן בפרק "כל הגט" (גיטין טב,ב): המביא גט ממדינת הים וחלה, עושה בבית דין שליח ואומר כו' – אין ראיה, דהכי אומר בשהגט יוצא מתחת ידו. **אפילו** לא כתב בו אלא שיטה אחת כו' – פירוש: שלא ראה אלא שיטה ראשונה, ומדמסתמא סיימו לשמה.

אפילו

מַטְמָא מֵאי? - דִּילְמָא אָתֵי בַּעַל מְעָרְעָר וּפָסֵיל לֵיהּ, דְּהָשְׁתָּא בַּעַל לָא קָא מְעָרְעָר, אֶלָּא נַיְחוּם וְנִעְרְעָר עַלָּה? בְּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אַחַר אָמַר: לְפִי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקַיְּמוֹ, וְאַחַר אָמַר: לְפִי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקַיְּמוֹ. תִּסְתַּיִּים, דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא, דַּאֲמַר לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין לְשַׁמָּה. דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא אֵיתֵי גִּיטָּא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, וַאֲמַר לֵיהּ: צָרִיכְנָא לְמֵימַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם", אוֹ לָא? אֲמַר לֵיהּ: לָא צָרִיכְתָּ, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁאֵין בְּקִיאִין לְשַׁמָּה, אֲבָל בְּדוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים דִּבְקִיאִין לְשַׁמָּה - לֹא. תִּסְתַּיִּים.

וְתִסְבְּרָא? וְהָא רַבָּה אִית לֵיהּ דְּרַבָּא! וְעוֹד, הָא אָמְרִינַן שָׁמָּא יֵחָזֵר דָּבָר לְקִלְקוּלוֹ! אֶלָּא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא אִינִישׁ אַחֲרִינָא הֲוָה בֵּהֲדֵיהּ, וְהָא דְּלָא חָשֵׁישׁ לֵיהּ - מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אִיתְּמַר: בְּפָנַי כְּמָה נוֹתְנוֹ לָהּ? רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי חֲנִינָא, חַד אָמַר: בְּפָנַי שְׁנַיִם, וְחַד אָמַר: בְּפָנַי שְׁלֹשָׁה. תִּסְתַּיִּים, דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא דַּאֲמַר בְּפָנַי שְׁנַיִם, דְּרַבִּין בַּר רַב חִסְדָּא אֵיתֵי גִּיטָּא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וַאֲמַר לֵיהּ: זִיל הַב לָהּ בְּאַפַּי תְּרֵי וְאֵימָא לָהּ "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם". תִּסְתַּיִּים.

לֵימָא בְּהָא קָמִפַּלְגִי, דְּמָאן דַּאֲמַר בְּפָנַי שְׁנַיִם, קָסָבַר: לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין לְשַׁמָּה; וּמָאן דַּאֲמַר בְּפָנַי שְׁלֹשָׁה, קָסָבַר: לְפִי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקַיְּמוֹ! - וְתִסְבְּרָא? הָא מִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אֲמַר לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין לְשַׁמָּה - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לְפִי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקַיְּמוֹ; וְהָכָא הֵיכִי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּפָנַי שְׁנַיִם? וְעוֹד, הָא רַבָּה אִית לֵיהּ דְּרַבָּא! אֶלָּא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא - בְּעֵינַן עֵדִים מְצוּיִין לְקַיְּמוֹ, וְהָכָא בְּשָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עַד שֶׁעַד נַעֲשָׂה דַּיָּן קָמִיפַּלְגִי, מָאן דַּאֲמַר בְּפָנַי שְׁנַיִם, קָסָבַר: שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עַד וְעַד נַעֲשָׂה דַּיָּן, וּמַאן דַּאֲמַר בְּפָנַי שְׁלֹשָׁה, קָסָבַר: שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עַד וְאֵין עַד נַעֲשָׂה דַּיָּן. וְהָא בְּהָא קָמִפַּלְגִי, דְּמַר סָבַר: בֵּינִין דְּאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לְהָבִיא אֶת הַגֵּט, זְמַנִּין דְּמֵינְיָא לֵיהּ אִיתָּתָא וְסָמְכִי עֲלָהּ; וְאִידָךְ: אִשָּׁה - מֵידַע יָדְעִי וְלָא סָמְכִי עֲלָהּ.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְנִתְּנוּ לָהּ וְלֹא אָמַר לָהּ "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם" - יָצִיא, וְהַוָּלָד מַמְזֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? יִטְלֶנּוּ הַיְּמֻנֶּה, וְיַחֲזִיר וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ בְּפָנַי שְׁנַיִם וְיֹאמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם". וְרַבִּי מֵאִיר מִשּׁוּם דְּלָא אָמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם" "יָצִיא" – בְּתִמְיָה, וְהָא גֵּט כְּשֵׁר הוּא, וּבִפְנֵי נִכְתַּב. וּמִשּׁוּם דְּלָא אָמַר הוֹי וְלַד מִמְּזֵר? **אִתְּא** לְמֵימַר דְּרַבִּי אַחַי – בְּאוֹתָהּ הָעִיר שֶׁהִיוּ כּוֹתְבִין אוֹתוֹ. **מַתְנִי' אֲנִיטִי** – דְּקַיְּימָא לַן (קִדּוּשִׁין ה,ב): כֹּל שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ בְּטִיב גִּיטִּין וְקִדּוּשִׁין לֹא יֵדוֹא לוֹ עֵסֶק עִמָּהֶן. וְהוֹו מִמְּנוֹ גַּבְרָא רַבָּה לְאוּרְווֹיֵי הֵיכִי נְעָבִיד. **לֹא צְרִיכָה** – אֶלָּא בְּשִׁטָּה אַחַת.

אפילו

מַטְמָא מֵאי כו' דִּילְמָא אָתֵי בַּעַל מְעָרְעָר – דִּסְתָמָא מַאי אָמוֹר רַבָּנָן דְּבָעֵי לְמֵימַר – דִּילְמָא אָתֵי בַּעַל וּמְעָרְעָר, הִלְכָךְ אִם לֹא נִיסַּת – לֹא תִּינָשֵׂא. אֲבָל הַשְׁתָּא דְּנִיסַּת – שַׁפִּיר דִּסְתָמָיִם דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא דַּאֲמַר "לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין". אֶלָּא הֵכִי פָּרִיךְ: וְתִסְבְּרָא דְּאַחַר דִּיחִדֵּי הוּה. **וְהָא רַבָּה אִית לֵיהּ דְּרַבָּא** – וּבְעֵינַן לְקַיְּמוֹ. הוּה בְּהֵדְיֵיהּ – וְאַמְרִינַן לְעֵיל: בִּי תְּרֵי דְּמֵיימַר הֵימָם וְנִיחָא – מִילְתָא דְּלָא שְׁכִיחָא. **בְּפָנַי כַּמָּה נוֹתְנוֹ לָהּ** – הַשְׁלִישִׁית. **לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין** – הַלְכָךְ בְּתַרֵי סַגִּי, דִּלְהוֹוֵי סְהָדֵי דַּאֲמַר שְׁלִישׁ "בְּפָנַי נִכְתַּב" – וְאִי אִתֵּי בַּעַל תּוֹ וּמְעָרֵעַר – לָא מִשְׁגַּחִינַן בֵּיהּ. **לְפִי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקַיְּמוֹ כו'** – וּכְיוָן דִּלְקוֹמֵי הוּא – בְּעֵינַן תַּלְתָּא, כִּדְאַמְרִינַן בִּכְתוּבוֹת בְּפֶרֶק שְׁנֵי (כא,ב) דְּקִיוּם שְׁטָרוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. **וְתִסְבְּרָא** – דְּהֵכִי הוּא? **וְהָא** מְדִּסְיָימִינַן לְעֵיל דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא דַּאֲמַר "לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין" – מִכְּלַל דְּרַבִּי יוֹחָנָן בַּר פְּלוּגְתֵּיהּ דִּלְעֵיל, אָמַר מִשּׁוּם "לְקַיְּמוֹ", וְהָכָא סַיְּימִינַן דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא דַּאֲמַר בְּפָנַי שְׁנַיִם! **וְעוֹד הָא רַבָּה אִית לֵיהּ דְּרַבָּא** – וְאֶפִילּוּ לְמַאן דַּאֲמַר "לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין לְשַׁמָּה" – אִית לֵיהּ נַמִּי "לְקַיְּמוֹ", וְנִיבְעֵי תַּלְתָּא? **בְּשָׁלִיחַ נַעֲשֶׂה עַד וְעַד נַעֲשֶׂה דַּיָּן** כְּלוֹמַר, אִי אֲמַרִינַן: כֵּיוָן דְּהֵיכִי דִּשְׁלִישׁ נַעֲשֶׂה עַד – הֵכִי נַמִּי עַד נַעֲשֶׂה דַּיָּן, קַמִּיפַּלְגִי – **מַאן דַּאֲמַר בְּפָנַי שְׁנַיִם קָסָבַר** – כִּי הֵיכִי דִּשְׁלִישׁ נַעֲשֶׂה עַד – הֵכִי נַמִּי עַד נַעֲשֶׂה דַּיָּן, הִלְכָךְ מִצְטָרְפִי בְּהֵדְיֵיהוּ, וְהוֹו תַּלְתָּא. **וּמַאן דַּאֲמַר בְּפָנַי שְׁלֹשָׁה קָסָבַר** – אֵף שְׁלִישׁ נַעֲשֶׂה עַד – אֵין עַד נַעֲשֶׂה דַּיָּן. הֵכִי גַּרְסִינַן: **וְהָא קָיְימָא לַן בִּדְרַבִּי דְּעַד נַעֲשֶׂה דַּיָּן** – כְּגוֹן גְּבֵי קִיּוּם שְׁטָרוֹת, אַמְרִינַן בִּכְתוּבוֹת (שם): שְׁלֹשָׁה שֶׁיִּשְׁבוּ לְקַיֵּים אֶת הַשְּׁטָר וְקָרָא עֵרְעוּר עַל אֶחָד מֵהֶם בו'. וְהֵיכִן בָּה? לְמִימְרָא דְּעַד נַעֲשֶׂה דַּיָּן כו'? וּמוּתְבִינַן, וּמְשַׁנִּינַן: הֵנִי מִילֵּי בְּעִדּוּת הַחֲדָשׁ דְּאוֹרַיְיתָא, אֲבָל בִּדְרַבָּנַן – עַד נַעֲשֶׂה דַּיָּן. כֵּיוָן **דְּאִשָּׁה כְּשֵׁירָה כו'** – אִי מִכְּשֵׁרַת בְּשְׁנַיִם – זִמְנִין דְּמֵיתְיָא לֵיהּ אִשָּׁה, וְסָמְכִינַן עָלָהּ לְאַכְשׁוּרֵי נַמִּי בְּשְׁנַיִם, וְאִשָּׁה לָא חֲזִיָא לְאִצְטְרוּפֵי בְּהֶדְיֵיהוּ לְהִתְלַת. **יוֹצִיא** – מִי שֶׁנִּשֵּׂאת בְּגוּ זֶה. **מִשּׁוּם דְּלֹא אָמַר** (לה) **יוֹצִיא** – בְּתִמְיָה, וְהֵא גֵּט כְּשֵׁר הוּא, וּבִפְנֵי נִכְתַּב. וּמִשּׁוּם דְּלֹא אָמַר הוֹי וְלַד מַמְזֵר? **אִתְּא** לְמֵימַר דְּרַבִּי אַחַי – בְּאוֹתָהּ הָעִיר שֶׁהִיוּ כּוֹתְבִין אוֹתוֹ. **מַתְנִי' אֲנִיטִי** – דְּקַיְּמָא לַן (קִדּוּשִׁין ה,ב): כֹּל שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ בְּטִיב גִּיטִּין וְקִדּוּשִׁין לֹא יֵדוֹא לוֹ עֵסֶק עִמָּהֶן. וְהוֹו מִמֶּנּוּ גַּבְרָא רַבָּה לְאוּרְווֹיֵי הֵיכִי נְעָבִיד. **לֹא צְרִיכָה** – אֶלָּא בְּשִׁטָּה אַחַת.

אפילו

וְהַוָּלָד מַמְזֵר? - אֵין, רַבִּי מֵאִיר לְטַעֲמֵיהּ, דַּאֲמַר רַב הַמְנוּנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּעוּלָּא: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר כָּל הַמְּשַׁנֶּה מִמְּטַבְּעָן שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בְּגִיטִּין - יוֹצִיא, וְהַוָּלָד מַמְזֵר. בַּר הַדְיָא בְּעֵי לְאַתּוּיֵי גִּיטָּא, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַחַי וְתָנֵי מִמּוֹנָּה אֲנִיטִי. אֲמַר לֵיהּ: צָרִיךְ אַתָּה לַעֲמוֹד עַל כָּל אוֹת וְאוֹת. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִּי. אָמְרִי לֵיהּ: לָא צְרִיכְתָּ. וְכִי תֵּימָא אֲעָבִיד לְחוּמְרָא, נִמְצָא אַתָּה מוֹצִיא לַעֲז עַל גִּיטֵּי הָרִאשׁוֹנִים. רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אֵיתֵי גִּיטָּא, פַּלְגָא אֵיכַּתֵּב קַמֵּיהּ וּפַלְגָא לָא אֵיכַּתֵּב קַמֵּיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר. אֲמַר לֵיהּ: אֲפִילּוּ לֹא כָּתַב בּוֹ אֶלָּא שִׁטָּה אַחַת לִשְׁמָהּ, שׁוּב אֵינוֹ צָרִיךְ. רַב אָשֵׁי אֲמַר:

אפילו

אפילו קן קולמוסא – לא דמי לסומא, דפסול להביא גט, בפרק שני (גיטין כג,א).

השתא הוא בבית כו' – לא בעי למימר דאפילו נכנס ויוצא בבית קאמר, דיוצא ונכנס" – משמע למקום שהסופר כותב. **בבל** רב אמר בארץ ישראל – ממדינה למדינה בבבל פליגי. דבאותה מדינה מודה שמואל דאין צריך. דאף על גב דאמר: בגירסיידו טרידי – היינו לומר דלא חשיבי יותר משאר חוצה לארץ. ומבבל לארץ ישראל נמי לא איירי, דהיינו פלוגתא דרבי אביתר ורב יוסף בסמוך.

מבי אתא רב לבבל – פירש הקונטרס: חזרה ישיבות. וקשה: דאם כן מאי פריך ממתניתין דמעכו לצפון שנישנית קודם שבא רב לבבל? ומפרש רבינו חם: מכי אתא רב לבבל והורה לנו שמימות יכניה שגלו עמו לבבל החרש והמסגר – דינה להזיות בארץ ישראל לגיטין. וכן מפרש ברייש "בבל מערבין" (עירובין כח,א) ובסוף "מרובה" (בבא קמא פ,א). ולא גרס: אמר רב הונא אמר רב, שרב עצמו לא היה אומר "מכי אתא רב לבבל". ויש מפרשים: מכי אתא רב – לא רב ממש, אלא כלומר: רבנים ובעלי תורה.

ומבי ארדשיר לאקטיספון לא מצריך – ואם תאמר: מארדשיר לאקטיספון נמי, לגזור מוליך אטו מביא, כדאמרינן לעיל! ויש לומר: דלמסקנא דרבה אית ליה דרבא – לבולי עלמא לא גזרינן מוליך אטו מביא. ונראה דארדשיר בבבל, דאי בשאר חוץ לארץ – היכי בעי למימר: נימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני מגירתי? מה מועיל דמגירתי? הא חיישינן שמא יחזור דבר לקלקולו! ואקטיספון על כרחין לאו מבבל, דאי מבבל – אקטיספון נמי מגירתי, ומאי קאמר: דני לא מגירתי? ועוד: דבלא אזלי לשוקא נמי אמרינן לעיל, לרב, דקיימא לן בווותיה באיסורא, דשכיחי מתניתא! אלא ודאי ארדשיר בבבל, ואקטיספון לאו מבבל, והוי מדינתה למדינה, ואין עדים מצויין לקיימו אי לאו דאזלי לשוקא. והשתא פריך שפיר: הא רבה אית ליה דרבא, ואמאי לא מצריך מארדשיר לאקטיספון כיון דאין עדים מצויין לקיימו? ואף על פי שהיו שמוכות זו לזו ולא היה אלא דגלת מפסיק ביניהם, כדאמרינן בפרק "ביצד מערבין" (עירובין נו,ב) – מכל מקום חשיבי בשתי מדינות, כמו עבר הירדן שהלוק מארץ ישראל לענין חזקה, לפי שירדן מפסיק. (ואין זה אקטיספון דאמרינן בפרק קמא דיומא (י,א), רסן זה אקטיספון – דהתם מארץ ישראל הוה, כדכתיב רישיה דקרא "מן הארץ ההיא יצא אשור ויבן את נינוה" כו' (בראשית י). ובפירוש רש"י כתב התם: רסן זה אקטיספון).

הני ידעי בחתימות ידיהו דהני – ואם תאמר: לעיל, דאמר: בגירסיידו טרידי – אמאי לא אמרינן דבני המקום מכירין חתימתן, כדאמר הכא דבני אקטיספון מכירין חתימות בני ארדשיר, אף על גב דבני ארדשיר טרידי בשוקא? ויש לומר: דהנהו דבגירסיידו טרידי – טרידי טפי, ואין להם פנאי לחתום כלל. **והא** רבה הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו – קשה: דמשמע דאי הוה סבר רבא לפי שאין בקיאין לשמה – הוה ניחא ליה. ואמאי? והא מחתא מבבל היא, דבקיאין לשמה! ויש לומר: דשמא לגיטין ולייחסין לא חשיבי מבבל, דשכיחי בה גרים, כדמשמע פרק

1 **אפילו** קן קולמוסא וקן מגילתא — תיקן הקולמוס והקלף שמע בשתיקנוהו לשמה,
2 בשחותבין אותו ומחליקין אותו. ולי נראה: קן קולמוסא — קול הקולמוס בשהוא כותב,
3 וקול היריעה, שהוא נשמע כמי שאומר "קן קן". ואית דגרסי: קל קולמוסא. **דנפק לשוקא**
4 — סופר יצא לשוק, למקום שיש שם בני אדם הרבה. **מהו דתימא אינשי אחרינא שבחיה**
5 **ושמעו כשמו של זה. ואבר ליה** — לכתוב לו
6 גט. **הא רבה אית ליה דרבא** — ונהי נמי דגמירי,
7 הא כיון דממדינה למדינה הוא — בעינן לקיומו.
8 **מתיבתא** — ישיבות קבועות, אחת בסורא ואחת
9 בנהרדעא, והולכין תלמידים מזו לזו, ומשאר
10 עיירות להן, ללמוד תורה. **בגירסייהו טרידי** —
11 ואין מכירין החתימות. **איתמר נמי** — דטעמא
12 משום דשכיחי מתיבתא היא. **מכי אתא רב**
13 **לבבל** — וקבע ישיבה בסורא. ודשמואל הואי
14 בנהרדעא. אבל מעיקרא לא, ואף על גב
15 דגמירי, דמשגלה יכניה לבבל (מלכים ב כד)
16 והחרש והמסגר עמו – לא פסקה תורה מהם.
17 **מרקם** — למזרחו של עולם בסופו, הוי מדינת
18 הים במזרחה של ארץ ישראל. **ורקם** — עצמה.
19 **במזרח** — כמזרח העולם, דהוא מדינת הים.
20 **מעכו לצפון** — של עולם. ובבל החם קיימא,
21 בין עכו לצפון. **לבי מכבל** — דאיכא טעמא
22 **להתירה. במחלוקת ליוחסין** — בפרק "עשרה
23 יוחסין" (קדושין עא,א): דקיימא לן: כל הארצות
24 עיסה לארץ ישראל, וארץ ישראל עיסה לבבל.
25 **ואפילו** התם עד היכן הוא. **אריבא תגיינא** — דבי
26 ערבה שניה הסמוכה לגשר. **והני נמירי** — דבי
27 ארדשיר. **והא רבה אית ליה דרבא** — וכיון
28 דמדינה למדינה הוא — בעינן לקיומו! **והני** —
29 דבי ארדשיר. **אולי לשוקא** — לאקטיספון,
30 ומוסרני להן שם עדיות וחותמין שם בשטרות,
31 והשטרות בידי בני אקטיספון עד זמן שניגבים,
32 לפיכך בני אקטיספון מכירין חתימת בני
33 ארדשיר. הלכך גט שנחתם בארדשיר ונשתלח
34 לאקטיספון – עדים מצויין לקיימו. ואף בני
35 ארדשיר כשהולכין שם לשוק יקיימוהו. אבל בני
36 ארדשיר אינן מכירין חתימת בני אקטיספון, ואף
37 על פי שהולכין שם תמיד לסחורה, דכל יום
38 השוק בשוקייהו טרידין, ואינן נותנין לב
39 להסתכל ולהכיר חתימת בני העיר. **מערבא**
40 **לערבא** — משורת הבתים שבצד רשות הרבים
41 לשורה שבנגדה. **משכונה לשכונה** — סתם
42 שכונה שלשה בתים, במסכת עבודה זרה
43 (כא,א). **דניידי** — אינן משתהין בבתיהן.
44 שטרותיהן בסחורה, ואין מכירין חתימות
45 שביניהם. **לא צריכא** — דבבל לבני ארשיר.

דאי

34 לֵימָא, קָסָבַר: לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין לִשְׁמָהּ, וְהָנֵי גְּמִירִי; וְתִסְבְּרָא? וְהָא רַבָּה אִית לֵיהּ דְּרָבָא!
35 אֶלָּא, דִּכּוּלֵּי עָלְמָא לְעֵינַיִן לְקַיּוֹמֵי, וְהָנֵי כֵּיוָן דְּאָזְלִי לְשׁוּקָא לְחָתֹם - הָנָךְ יָדְעֵי בְּחָתִימוֹת דָּדֵא
36 דְּהָנֵי, וְהָנֵי בְּרַחֲנָךְ לָא יָדְעֵי, מַאי מַעֲמָא בְּשׁוּקַיְיהוּ טָרִידִי. רַבָּה בַּר אֲבוּהּ מַצְרִיךְ מַעֲרָבָא
37 לְעַרְבָא. רַב שֵׁשֶׁת מַצְרִיךְ מִשְׁכּוֹנָה לְשִׁכּוֹנָה. וְרַבָּא מַצְרִיךְ בְּאוֹתָהּ שִׁכּוֹנָה. וְהָא רָבָא הוּא
38 דַּאֲמַר לְפִי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקַיּוֹמוֹ! - שָׁאנֵי בְּנֵי מְחוֹזָא, דַּיְנֵידִי. רַב חָנִין מִשְׁתַּעֵי: רַב
39 כָּהֲנָא אֵיתֵי גִּיטָּא, וְלָא יָדְעָנָא אִי מִסּוּרָא לְנַהַרְדְּעָא אִי מִנַּהַרְדְּעָא לְסוּרָא. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב,
40 אָמַר לֵיהּ צְרִיכְנָא לְמֵימַר "בְּפָנֵי נִכְתַּב וּבְפָנֵי נֶחְתַּם" אוֹ לָא צְרִיכְנָא? אָמַר לֵיהּ: לָא צְרִיכָה,

ואי

אֲפִילּוּ קַן קוֹלְמוֹסָא וְקַן מְגִילְתָא. תַּנָּיֵא כְּוָותֵיהּ דְּרַב
אַשִׁי: הַמְּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, אֲפִילּוּ הוּא בְּבֵית
וְסוֹפֵר בַּעֲלִיָּיה, הוּא בַּעֲלִיָּיה וְסוֹפֵר בַּבַּיִת, אֲפִילּוּ נִכְנָס
וְיוֹצֵא כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ - כָּשֵׁר; הוּא בַּבַּיִת וְסוֹפֵר בַּעֲלִיָּיה
הָא לָא קָא חָזֵי לֵיהּ? אֶלָּא לָאו כְּגוֹן דְּשָׁמַע קַן
קוֹלְמוֹסָא וְקַן מְגִילְתָא. אֲמַר מָר: אֲפִילּוּ נִכְנָס וְיוֹצֵא
כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ - כָּשֵׁר. מַאן? אִילֵימָא שָׁלִיחַ, הָשְׁתָּא
הוּא בַּבַּיִת וְסוֹפֵר בַּעֲלִיָּיה דְּלָא חָזֵי לֵיהּ - אֲמַרְתְּ
כָּשֵׁר, נִכְנָס וְיוֹצֵא מִיבָּעְיָא? אֶלָּא סוֹפֵר? פְּשִׁיטָא!
מִשּׁוּם דְּנִכְנָס וְיוֹצֵא נִפְסָלִינְהוּ? - לָא, דְּנָפֵק
לְשׁוּקָא וַאֲתָא. מָהוּ דְּתֵימָא? אִינִישׁ אַחֲרִינָא אִשְׁתַּמְּהִיהּ
וַאֲמַר לֵיהּ. קָא מַשְׁמַע לַן. אִיתְּמַר: בָּבֶל - רַב אָמַר:
כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעִנְיַן, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כְּחוּצָה לָאָרֶץ
לְיָמָא בְּהָא קָא מְפַלְּגִי, דְּמָר סָבַר: לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין
לִשְׁמָהּ, וְהָנֵי גְּמִירִי, וּמָר סָבַר לְפִי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין
לְקַיּוֹמוֹ, וְהָנֵי נַמִּי לָא שְׁכִיחִי! - וְתִסְבְּרָא? הָא רַבָּה
אִית לֵיהּ דְּרַבָּא! אֶלָּא, דִּכּוּלֵּי עָלְמָא בְּעֵינַן לְקַיּוֹמוֹ;
רַב סָבַר: בֵּיוָן דְּאִיפָּא מְתִיבְתָּא - מֵישְׁכַּח שְׁכִיחִי,
וּשְׁמוּאֵל סָבַר: מְתִיבְתָּא בְּגִירְסַיְיהוּ טְרִידִי. אִיתְּמַר נַמִּי,
אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא: עָשׂוּ עַצְמָן כְּבָבֶל
כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִיטִּין, מִכֵּי אָתָא רַב לְבָבֶל. מְתִיב
רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַרְקָם לְמִזְרָח, וְרֶקֶם -
בְּמִזְרָח; מַאֲשְׁקְלוֹן לְדָרוֹם, וְאַשְׁקְלוֹן - בְּדָרוֹם; מֵעֲכּוֹ
לַצָּפוֹן, וְעֵכּוֹ - בְּצָפוֹן; וְהָא בָּבֶל לִצְפוֹנָהּ דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
קַיְימָא, דִּכְתִיב: "וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה",
וְתָנֵן, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עַכּוֹ - כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִיטִּין,
וַאֲפִילּוּ רַבִּי מֵאִיר לָא קָאָמַר אֶלָּא בְּעַכּוֹ דְּמִסְּרָהּ,
אֲבָל בָּבֶל דְּמִסְּרָהּ - לָא! הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא
מְפָרֵק לָהּ: לְבֵר מִבָּבֶל. עַד הֵיכָן הִיא בָּבֶל? אָמַר רַב
פָּפָּא: מִבְּמַחְלוֹקֶת לְיוֹחֲסִין כָּךְ מַחֲלוֹקֶת לְגִיטִּין וְרֶמִי יוֹסֵף
אָמַר: מַחֲלוֹקֶת לְיוֹחֲסִין, אֲבָל לְגִיטִּין דִּבְרֵי הַכֹּל עַד
אַרְבָּעָה תְּגַיְינָא דְּגִיעֲרָא. רַב חִסְדָּא מַצְרִיךְ לְאַקְטִיסְפּוֹן לָא מַצְרִיךְ.
לְבֵי אַרְדָּשִׁיר, וּמִבֵּי אַרְדָּשִׁיר לְאַקְטִיסְפּוֹן לָא מַצְרִיךְ.

בתרא דקידושין (עג,א) גבי רבי זירא דדריש במחלוקת: גר מותר בממזרת. משמע דאין זה עיקר יחס של בבל. והוא הדין דהוה מצי למיפרך לרבה בר אבוה ורב ששת, דעל כרחך סבירא להו נמי כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו, דאי משום דאין בקיאין לשמה והני לא גמירי – אפילו באותה שכונה נמי יצריכו. אלא דניחא ליה למיפרך מרבא, דאית ליה בהדיא הכי. ומשני: שאני בני מחוזא דגמירי. לכך מצריך רבה בר אבוה מערבא לערבא – שהולכין להם מכירי החתימות קודם שתודיע הליכתן לבני ערבא אחרת, ומתוך כך אין נזהרין לקיים שטרם קודם הליכתן. אבל משכונה לשכונה – לא הוה מצריך, דקסבר דבכולה ערבא יודעין כל אחד בהליכת חבירו, ומבקשת האשה קיום קודם הליכתן. ורב ששת חושש אפילו באותה ערבא, ורבא אפילו באותה שכונה. **שאני** בני מחוזא דגמירי – מכאן פוסק רבינו חם דהשתא, בזמן הזה, צריך לומר בכל מקום "בפני נכתב". אף על גב דקיימא לן כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו, ולא משום לשמה – מכל מקום צריך, דהשתא בכל מקומות גדולי בבני מחוזא.

ואי עבדת אהניית – משמע ד"בפני נכתב" מועיל בארץ ישראל. והא דאמר בסוף פרק שני (גיטין כג,ב): בארץ דלאו אדיבורה סמכינן – מהמינא, דהיינו משום דאיידי בלא אמר "בפני נכתב" בסתם מביאי גט בארץ ישראל, אבל אי אמר – סמכינן אדבורייה, כדאמרינן הכא.

ויתנו (את) הילד בזונה – לפי שהן משתהין בארץ ישראל היו בניהם ובנותיהם משתעבדים בשביל מזונות, והיינו "בזונה" – בשביל מזונות. ועוד מפרש, כדאמר בירושלמי: עובדא הוה בחד, שמכר בתו ללמוד תורה והלך ולמד. **אמר** רבי יצחק שתים כותבין – בהלכות גדולות פוסק כרבי יצחק, ואף על גב דפליג אמתניתא, דיודע היה שאינה עיקר. ואומר רבינו הם, וכן פירש רבינו יצחק בן אברהם בשם רבינו אליהו, דדוקא שמתכוין לכתוב הפסוק לדרשה, כי הכא, אבל בשאים שולח אינשי לחבירו – מותר שיכתוב לשון המקרא כדי לכתוב לשון צת, בלא שירטוט. ומיהו, בירושלמי פרק בתרא דמגילה משמע קצת דאסור. דקאמר התם: מהו לכתוב תרתין תלת מילין מן פסוקא? ומיתיבי: "ראשיתך מצער היה מאד ישגא אחריתך" – משמע שלא היה כותב אלא לשם אגירת שלומים, ולא לדרשה – ואף על פי כן היה מקפיד שלא לכותבו בסדר! ומיהו, הרבה מביא שם שנראה שהיו כותבין לדרשה, דקאמר: מר עוקבא שלח כתב לרישׁ גלותא דהוה קאי ודמיך במורא. פירוש: בשהיה שוכב וקם היו ממורין לפניו "ישראל אל תשמח אל גיל בעמים", וכן דרשה מביא שם. ואם תאמר: דאמר ב"הקומץ רבה" (מנחות כב,ב) ובפרק שני דמגילה (יח,ב) דתפילין אין צריכין שירטוט – והלא אפילו שלש או ארבע תיבות צריכין שרטוט! ואומר רבינו הם: דתפילין לא בעי שרטוט על כל שיטה ושיטה, אבל עושה שרטוט אחת למעלה, וכותב תחתיו כמה שיטין. ואומר רבינו הם: דאין לשרטט תפילין על כל שיטה ושיטה, כדאמר עלה בירושלמי בפרק "במה מדליקין": כל הפסוח רבה ועושהו – נקרא הדיוט, וכן משמע ב"הקומץ רבה" (שם לב,ב), דקאמר התם: תפילין אין צריכין שרטוט. ופריך מדהא דתניא: ספר תורה שבלה ותפילין שבלו – אין עושין מהן מזוזות, לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. הא מורידין – עושין, והא מזוזה בעי שרטוט! ומשנינן: תנאי היא. ומדלא משנינן: הכא במאי עסקינן במשורטטין – משמע דאין רגילות לשרטט כלל, לא ספר תורה ולא תפילין – והיינו משום דנקרא הדיוט. ומיהו, אם אין הסופר יכול לכתוב יפה בלא שרטוט – צריך לשרטט על כל שיטה ושיטה, משום "זה אלי ואנוהו". והא דאמר בפרק קמא דמגילה (טז,ב): "דברי שלום ואמת" – מלמד שצריכה שרטוט באמיתה של תורה, אומר רבינו הם: דלאו היינו ספר תורה, דהא לא בעי שרטוט, אלא היינו מזוזה, וקרי ליה "אמיתה של תורה" – על שם שיש בו שם יחוד מלכות שמים. וכן פירש רבינו חננאל. וכן נראה, דאי בספר תורה, כדפירש שם בקונטרס – הא דפסלינן התם בפרק שני דמגילה (יט,א) אדיפתרא ושלא בדיוי, דאתיא כתיבה כתיבה מדבתיב (ירמיה לו) "ואני כותב על הספר בדיוי" ואמאי לא ילפי מאמיתה של תורה? ואי במזוזה מיירי – ניחא, דאם כן הייתי מצריך דוסכוסטוס כמו במזוזה. והא דאמר במסכת סופרים (פרק ראשון הלכה א): אינו רשאי לכתוב אלא אם כן סירגל, וירייעה שאינה מסורגלת פסולה – היינו ארבעה שרטוטין: מלמעלה ולמטה ומצדדין, ודוחק. **זבוב** מצא לה נימא מצא לה – מ"ותזנה עליו" דריש: לשון זנות, ולשון מזון. ואם תאמר: ונמלן דלא דוי זנות ממש! ואמר רבינו חננאל: מדרשה להחזירה, כדמוכח קראי. דאפילו פילגשים לא היה דרכם לההזיר אחר זנותם, כדכתיב "בא אל פילגשי אביך" וכתיב "והתהיינה צרורות עד יום מותן אלמנות חיות". **נימא** מצא לה – ואם תאמר: והא אמר בסנהדרין בפרק "בהן גדול" (כא,א) שאין להם לבנות ישראל שער לא בית השחי ולא בית הערווה! ויש לומר: דבת יפת תואר היתה, כדמשני התם גבי תמר. **שלש** עבירות – בסדר עולם אשר דאותו יום דפילגש בגבעה שבת היה, ורבינו חננאל אלא כמו שלש עבירות – גילוי עריות, ושפיכות דמים, וחילול השם, ושלשתן היו בפילגש בגבעה, ולהכי לא חשיב אבר מן החי. **ערבתם** פירש בקונטרס: עירובי חצירות. ואין נראה, אלא כמו שפירש בקונטרס ב"במה מדליקין" (שבת לד,א), דפריך התם: הא גופא קשיא, אמרת "עם חשיכה ערבתם" – הא ספק חשיכה – לא, והדר תני: ספק חשיכה מערבין! ומשני: כאן – בעירובי תחומין. פירש בקונטרס: דרישא בעירובי תחומין, דבספק חשיכה אין מערבין. וכן פירש רבינו חננאל. והיינו משום דבעירובי תחומין מחמירין טפי, שיש לה סנהדרין מן הפסוק, וכן משמע בפרק "מי שהוציאוהו" (עירובין מו,ב) גבי הלכה כדברי המיקל בעירוב. רב פפא אמר: אצטריך, סלקא דעתך אמינא: הני מילי בעירובי חצירות, אבל בעירובי תחומין – אימא לא.

וְאִי עֲבָדַתְּ אַהֲנַיִת. מַאי "אִי עֲבָדַתְּ אַהֲנַיִת"? דְּאִי אָתֵי בַּעַל מֵעֲרָעֵר - לָא מְשַׁנְּחִינַן בֵּיהּ; כְּדְתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהֶבִיא גֵּט לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. אָמַר לוֹ: צָרִיךְ אֲנִי לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם" אוֹ אֵינִי צָרִיךְ? אָמַר לוֹ: בְּנִי, מֵהֵיכָן אַתָּה? אָמַר לוֹ: רַבִּי, מִמְּפַּס סִיסְאִי אֲנִי. אָמַר לוֹ: צָרִיךְ אַתָּה לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם", שֶׁלֹּא תִּיזָּקֵק לָעֲדִים. לְאַחַר שֶׁיָּצָא נִכְנַס לִפְנָיו רַבִּי אֶלְעָאי. אָמַר לוֹ: רַבִּי, וַהֲלֹא כְּפָר סִיסְאִי מוּבְלַעַת בְּתוֹכוֹם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּקְרוֹבָה לְצִיפּוֹרִי יוֹתֵר מֵעֲכוֹ! וְתַנְיָ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עַכּוֹ - בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִיטִּין, וְאֵפִילּוּ רַבָּנָן לָא פְּלִיגִי עֲלֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר - אֶלָּא בְּעַכּוֹ דְּמַרְחֲקָא, אֲבָל כְּפַר סִיסְאִי דְּמִקְּרְבָא - לָא! אָמַר לוֹ: שְׁתוֹק, בְּנִי, שְׁתוֹק, הוֹאִיל וְיָצָא הַדָּבָר בְּרֵיתֵי - יָצָא. - הָא אֵיהוּ נַמֵּי שֶׁלֹּא תִּיזָּקֵק לָעֲדִים קָאָמַר שֶׁלֹּא הָיוּ רַבֵּי אֲבֶיהָ לוֹמַר "לְרֵב חִסְדָּא: גִּיטֵּי הַבָּאִים מִשָּׁם לָכֶן, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם". לֵימָא, קָסָבַר: לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין לְשַׁמָּה, וְהֵנֵי נְמִירֵי - וְחִסְבְּרָא? וְהָא רַבָּה אִית לֵיהּ דְּרַבָּא! אֶלָּא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא בְּעֵינַן לְקַיּוֹמֵי, וְכֵיוָן דְּאֵיכָּא רַבִּים דְּסָלְקִי וְנָחֲתֵי, מֵישַׁכַּח שְׁכִיחִי. אָמַר רַב יוֹסֵף: מַאן לֵימָא לָן דְּרַבִּי אֲבִיהָר בַּר סָמְכָא הוּא?

וְעוֹד, הָא אִיהוּ תַּשְׁלֹשׁ לֵיהּ לְרֵב יְהוּדָה: בְּנֵי אָדָם הָעוֹלִין מִשָּׁם לְאֶרֶן הֵן קַיְּימוּ בְּעַצְמָן: "וַיִּתְּנוּ (אֶת) הַיֶּלֶד בְּזוֹנָה וְהֵילְדָה מִמֶּנּוּ בֵּיין וַיִּשְׁתּוּ", וְכָתַב לֵיהּ בָּלָא שִׁירְטוּט. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: שְׁתַּיִם כּוֹתְבִין, שָׁלֹשׁ אֵין כּוֹתְבִין, בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: שָׁלֹשׁ כּוֹתְבִין, אַרְבַּע אֵין כּוֹתְבִין! אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אַמַּאי כָּל דְּלָא יָדַע הָא דְּרַבִּי יִצְחָק לָאו גְּבָרָא רַבָּה הוּא? בְּשִׁלְמָא מִילְּתָא דְּתַלְיָא בְּסִבְרָא - לְחַיֵּי, הָא - גְּמָרָא הִיא, וְגְּמָרָא לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ; וְעוֹד, הָא רַבִּי אֲבֶיהָר הוּא דַּאֲסִבְּים מָרֵיהּ עַל יְדֵיהּ, דִּכְתִיב: "וַתְּהִי הַפִּילֶגֶשׁ עָלָיו פִּילַגְשׁוֹ", רַבִּי אֲבֶיהָר אָמַר: זְבוּב מָצָא לָהּ, רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר: נְיָמָא מָצָא לָהּ, וְאַשְׁכְּחֵיהּ רַבִּי אֲבֶיהָר לְאֵלִיָּהוּ, וְאָמַר לֵיהּ: מַאי קָא עָבֵיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אָמַר לֵיהּ: עָסֵיק בַּפִּילֶגֶשׁ בְּגִבְעָה. - וּמַאי קָאָמַר? אָמַר לֵיהּ: אֲבֶיהָר בְּנִי כָּךְ הוּא אוֹמֵר, יוֹנָתָן בְּנִי כָּךְ הוּא אוֹמֵר. אָמַר לֵיהּ: חַס וְשָׁלוֹם, וּמִי אִיכָּא סַפְּיָקָא קַמֵּי שְׁמַיָּא? אָמַר לֵיהּ: אִלּוּ וַאֲלוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים הֵן; זְבוּב מָצָא וְלֹא הִקְפִּיד, נְיָמָא מָצָא וְהִקְפִּיד. אָמַר רַב יְהוּדָה: זְבוּב בְּקְעָרָה, וְנְיָמָא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם; זְבוּב - מְאִיסוּתָא, וְנְיָמָא - סַפְּנָתָא. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אִידִי וְאִידִי בְּקְעָרָה; זְבוּב - אוּנְסָא, וְנְיָמָא - פְּשִׁיעוּתָא. אָמַר רַב חִסְדָּא: לְעוֹלָם אַל יְצַוֶּל אָדָם אִימָּה יְתֵירָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁהֲרֵי פִּילֶגֶשׁ בְּגִבְעָה הִטִּיל עָלֶיהָ אִימָּה יְתֵירָה, וְהֵפִילָה כְּמָה רְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַמְּטִיל אִימָּה יְתֵירָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, סוֹף הוּא בָּא לִידֵי שָׁלֹשׁ עֲבֵירוֹת: גִּילּוּי עֲרָיוֹת, וְשִׁפְיכוּת דָּמִים, וְחִילּוּל שַׁבָּת. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, הָא דְּאָמְרִי רַבָּנָן: שָׁלֹשָׁה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֵרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁיכָה, עַשְּׂרוֹתֵיהֶם? הַרְלִיקוּ אֶת הַנֵּר: צָרִיךְ

בחמתן של צדיקים — ב"הכל שוחטין" (חולין יב,ב). **אבר מן החי** — שנאבד מהם אבר מן השחוטה, ומפני אימתו חתכו עבדיו אבר מן החי והביאו בתחתיו, שלא יבין. **העומדים עלי** — לחרף ולגדף. **וירבי למופרן** — כח בידי להלשין עליהן. **לנגדי** — מריבני ומקניטני. **נגיבא** — היה חולק עליו. **קולר** — שלשלת של ברזל שנותנין שם המוכתבים למלכות להריגה.

זמרא — לשורר בבית המשתאות. **יפי שכר** — יהא מה. **דמנא** — כנור. **מארניוא** — שם מקום. **קנאה** — בעס, מחמת צער שצערו. קנאה הוא לשון שאדם מתעבר על ריבו או על ריב אחרים, כמו "קנא קנאתי" (מלכים א יט), וכמו "בקנאו את קנאתי" (במדבר כה). **צעקת לניפא** — שגזל ממנו, ויורד לחזיר, לשערי מזונותיו. **כלילא** — היו עושין עטרות לחתנים, יש של זהב וכסף, צבועות ומצוירות בנפרית ומלח שקורין ניי"ל, ויש של וורד והדס. **בפולמוס** — חיל שהעלה אספסיינוס, קודם שבא טיטוס עליהם. **ועל האירוס** — מפרש בפרק בתרא דסוטה (מט,ב: טבלא דחד פומא, והוא זוג המקשקש. **רב חסדא** — תלמידו של רב הונא הוה, ולא היה משיב בפניו. וכי קם רב הונא — אמר ליה רב חסדא לריש גלותא: קרא כתיב. **מה ענין כו'** — והלא מצנפת מבגדי כהונה הוא! **האלהים מדרבנן** — אינו אסור אלא מדרבנן, וקרא בעטרה של מלך מיירי, שהיה מתנבא שתבטל הכהונה ויגלה צדקיהו בגולה. **והפראין** טילף — חסודים ונאים דרביר. **שלמים** — מצומצמים. **והכי** קאמר קרא: אם שלמים מזונותיך, וכל שכן אם רבים. **וכן נגויו ועבר** — הרי הן משולים לעוברים בנהר על ידי גזירה, שהגזוזה עוברת — כך גזו מהן לצדקה, וירבו.

ועניתיך

השתא בהמתן של צדיקים כו' – אמר רבינו תם: דלא פריך אלא גבי מידי דאכילה, דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור. ולהכי לא פריך גבי רבי שמעאל שקרא והטה בפרק קמא דשבת (יב,ב), וגבי יהודה בן בטאי שהרג עד זומם (חגיגה טז,ב), ובהחיה דפרק שני דתרומות (כח,ב) דהעלו עבד להזהנה על פיו – לא גריס להא רבינו תם. אף על פי שיש שם אכילת איסור תרומה לאשתו ולבניו, שהן אסורין בתרומה, מכל מקום כיון שהחבם עצמו אין נכשל באכילת איסור – אין סברא להקשות. ורב ירמיה בר אבא דאישתלי וטעים קודם הבדלה (פסחים קו,ב) אף על גב דאמור התם (קה,א) דמיתתו באסכרה, ובראש השנה (כא,א): בסים תבשילא דבבלאי בצומא רבא דמערבא – אין דבר מגונה כל כך אכילה של היתרא בשעת האיסור. **והוא** יפילם חללים – בפרק בתרא דזבחים (קטו,ב) דרשינן "דום" בענין אחר, גבי "וידום אהרן" (ויקרא י): אף על פי שהפיל לך חללים – אתה דום. **השכם** והערב עליהן – דריש "דום" – כמו דמודמני חמה (שבת קיח,ב). אף על גב דאמר בבבא קמא (צג,א): המוסר דינו לשמים הוא נענש תחילה – הא אמר: דני מילי דאית ליה דינא בארעא. אי נמי – השכם עליהם לבית המדרש קאמר, לעסוק בתורה.

זמרא מנא לן דאסור – פירש בקונטרס: לשורר בבית המשתאות. וכן משמע מדקאמר: בתרא דסוטה (מח,א) תנן: משבטלה סנהדרין בטל שיר בבית המשתאות, שנאמר "בשיר לא ישתו יין". וראוי להחמיר בכיוצא דההוא בירושלמי דדוה קאים ודמיך בזמרא, שמתענג ביותר. ושיר של מצוה שרי, כגון בשעת חופה שעושין לשמח חתן וכלה. **עטרות** חתנים – פירש בקונטרס: עטרה ממש. ואין נראה, דאמר עלה בפרק שני דסוטה (מט,ב): לא שנו אלא של ורד ושל הדס, אבל של קנים ושל חילת – מותר, ואין דרך לעשות עטרה משל קנים. אלא, עטרות שעושים בעין ביפה. ר"בראש של אדם" דקאמר – לאו דווקא בראש ממש, אלא למעלה מראש. ובמסכת מדות (סוף פרק שלישי ול,א) דתנן: העטרות שבחלונות, פירשו נמי הגאונים: בעין כיפות מוחהבות שעושין בחלונות. ולא דמיא לכלילא דדהבא בההיא ד"במה אשה" (שבת נט,ב) דקאמר: נפוק במה בלילי בנהרדעא. ודווקא לחתנים אסרו, דומיא דעטרות כלות, דמפרש בסוטה (מט,ב) דהיא עיר של זהב, ובפרק "במה אשה" (נז,א) אמר: לא תצא אשה בעיר של זהב – מכלל דבחול שרי. אלא דוקא חתנים ובלות אסרו, משום שמחה יתירה, כדאמרינן התם נמי (בבבא בתרא ס,ב): זה אפר מקלה שבראש חתנים.

בזמן שמצנפת בראש כהן גדול – דאוחה של כהן הדיוט קרויה מגבעת, כדכתיב (שמות כח) "ועשית להם אבנטים ומגבעות". ומפרש רבינו יצחק בן אברהם: משום דלכהן הדיוט לא היה ציץ והיתה קטנה גדולה קרויה מגבעת. אבל של כהן גדול קטנה קרויה מצנפת. מיהו אומר רבינו יצחק דאשכחן בלשון הגמרא דקרי נמי מצנפת לשל הדיוט בפרק "בראשונה" ביומא (כה,א) דאמר: נוטל מצנפת של אחד מהן. ואפילו היו שוות נקט הכא בראש כהן גדול, לפי שאין אסור אלא לחתנים, כדמפרש – כעין כהן גדול, שהוא ראש ושר בישראל.

הכי

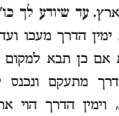
למימרינהו בניחותא, כי היכי דלקבלו מיניה. אמר רב אשי: אנא לא שמעינא לי האי דרבה בר בר חנה, וקיימיתיה מסברא. אמר רבי אבהו: לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו, שהרי אדם גדול המטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאבילוהו דבר גדול, ומנו? רבי חנינא בן גמליאל. - האבילוהו סלקא דעתך? השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם, צדיקים עצמן לא כל שכן! אלא בקשו להאבילו דבר גדול, ומאי ניהו? אבר מן החי. שלח ליה מר עוקבא לרבי אלעזר: בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות, מהו? שרטט וכתב ליה: "אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי". אף על פי ש"רשע לנגדי" - "אשמרה לפי מחסום". שלח ליה: קא מצערי לי טובא, ולא מצינא דאיקום בהו! שלח ליה: "הום לה' והתחולל לו", הום לה' והוא יפילם לך חללים חללים, השפם והערב עליהן להבהאן דאמר והן בלין מאילהן. הדבר יצא מפי רבי אלעזר, ונתנוהו לגניבא בקולר. שלחו ליה למר עוקבא: ומרא מנא לן דאסיר? שרטט וכתב להו: "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים". ולישלח להו מהכא: "בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו"! - אי מהתם, הוה אמינא הני מילי ומרא דמנא, אבל דפומא שרי. קא משמע לן. אמר ליה רב הונא בר נתן לרב אשי, מאי דכתיב: "קונה ודימונה ועדעדה"? - אמר ליה: מתוותא דארץ ישראל קחשיב. - אמר ליה לו: אטו אנא לא ידענא דמתוותא דארץ ישראל קא חשיב? אלא רב גבריה מארגיא אמר בה מעמא: כל ששים לו קנאה על חבריו, ודומם - שוכן עדי עד עושה לו דין. - אמר ליה: אלא מעתה, "יצקלג ומדמנה" הכי נמי?! - אמר ליה: אי הוה רב גבריה מבי ארגיא הכא, הוה אמר בה מעמא. רב אחא מבי חוזאה אמר בה הכי: כל מי ששים לו צעקת לגיבא על חבריו, ודומם - שוכן בפגה עושה לו דין. אמר ליה: ריש גלותא לרב הונא: בלילא מנא לן דאסור? אמר ליה: מדרבנן, דתניא: בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס. אדהכי קם הונא לאפנויי. אמר ליה רב חסדא, קרא כתיב: "כה אמר ה' אלהים הסר המצנפת והרם העטרה זאת לא זאת השפלה הגבהה והגבוהה השפיל". וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה? אלא לומר לך: בזמן שמצנפת בראש כהן גדול - עטרה בראש כל אדם; נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול - נסתלקה עטרה מראש כל אדם. אדהכי הונא, אשכחינהו דהוי יתבי, אמר ליה: האלהים! מדרבנן, אלא חסדא שמך וחסדאין מילך. רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גדיל בלילא לברתיה. אמר ליה: לא סבר להּ מר "הסר המצנפת והרם העטרה"? אמר ליה לו: דומיא דכהן גדול - בנברי, אבל בנשי לא. מאי "זאת לא זאת"? דרש רבי עזירא, זימנין אמר להּ משמיה דרב אמי, וזימנין אמר להּ משמיה דרב אמי אמר להּ משמיה דרב אסי: בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל: "הסר המצנפת והרם העטרה", אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, זאת לזה וזה לזה! אמר להם: לא זאת כזאת. מדינה של גיהנם; משל לשתי רחילות שהיו עוברות בפעים, אחת גוזזה ואחת אינה גוזזה, גוזזה לא עברה, ושאינה גוזזה לא עברה. מהן צדקה - ניצל וכל שכן כשהן מרובין. מאי "יכן נגויו ועבר"? תנא דבי רבי ישמעאל: כל הגוזז מנכסיו ועושה מהן צדקה - ניצל מדינה של גיהנם; משל לשתי רחילות שהיו עוברות בפעים, אחת גוזזה ואחת אינה גוזזה, גוזזה לא עברה, ושאינה גוזזה לא עברה.

"ועניתיך"

הכי גרסינן בתוספתא מימינו למזרח הדרך – ולא גרסינן "וימינו", דכיון שהולך מעבר לכויב – לעולם ימינו הוי למזרח הדרך. ומיהו, יש לומר דפעמים הדרך מתעקם, ואין ימינו למזרח. **ויהיב** תנא סימנא הכי – פירש בקונטרס: ומי תשיבא חדא רצועה לאתנוחי בה סימנא? ועקשו: וכי אין לתנא לציין גבולי ארץ ישראל? ועוד: מאי ראיה מייתי מרב פפא דאמר "למזרחה של מסילה"? התם יהיב קרא סימנא לשילה אנה היא על ידי מסילה! ומפרש רבינו שמואל: דלאו אשיניא פריך, אלא אברייתא, דקתני "למזרח הדרך ר'למערב הדרך", וכי דבר מועט כמו דרך שייך למימר בו מזרחו או מערבו? דהוה ליה למימר "מימינו למזרח" סתם. ומייתי מדרב פפא דאמר "למזרחה של מסילה", דמוכיר מזרח אמסילה. **הא** רבי יהודה הא רבנן – אף על גב דקרקעית המים הויא בארץ ישראל – גרע דהא ממובלעת דלעיל. ואם תאמר: ומה ענין גט אצל מעשר? אטו המביא גט בעלייה בארץ ישראל יחשב במביא בחוצה לארץ משום דעפר הבא שם מחוצה לארץ פטור ממעשר? ואומר רבינו יצחק: דלא דמי, דעלייה – קרקע שתחתיה בר זריעה היא, וראוי להתחייב במעשר ושביעית. מה שאין כן בספינה.

אמר רבי יהודה אימתי – משמע ד"אימתי" דרבי יהודה בא לחלוק. ואם תאמר: בפרק "חלון" (עירובין פא,ב) וב"זה בורר" (סנהדרין כד,ב) אמר רבי יהושע בן לוי: כל מקום שאמר ר' יהודה "אימתי" ו"במה" – אינו אלא לפרש, ורבי יוחנן אמר: "אימתי" – לפרש, ו"במה" – לחלוק. אלמא לכולי עלמא "אימתי" לפרש! ויש לומר: דרבי ירמיה דהכא סבר כרמי בר חמא, דאית ליה בפרק "זה בורר" (שם כה,א) דאפילו "אימתי" לחלוק. ולפי זה לא גרסינן בשמעתין: אמר רבי יוחנן עציץ נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן, כמו שכתוב במקצת ספרים, דרבי יוחנן אית ליה "אימתי" לפרש. אלא: אמר רב הונא, ואית דגרסי: רבי זירא, כדאיתא ברוב ספרים. ועוד יש לומר: דגראה בספרים דגרסי בסוף פרק "חלון" (עירובין פא,ב): כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתנו "אימתי" ו"במה" בו' – דדוקא במשנה "אימתי" לפרש, אבל בברייתא – לא, ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה. והכא בברייתא היא, דהא במשנה במסכת חלה (פרק שני משנה ב) לא מסיים בה: אבל אין הספינה גושתת פטורה, כדמסיים הכא. ונהי דבמתניתין דחלה בא לפרש – בברייתא בא לחלוק. אבל קשה: דבפרק "חלון" ובפרק "זה בורר" פריך מכח ברייתא, דקתני: חזכמים אומרים, ומוכח מברייתא, דבמתניתין נמי אתא לחלוק! ויש לומר: דהוה תנא אחרינא הוא, דבמתניתין לעולם בא לפרש. אלא משום דמשכח תנא בהדיא – קא משני: הכא רבי יהודה משום רבי טרפון היא, דתניא בו': וכן צריך לומר דדוקא במשנה "אימתי" לפרש, דבפרק "בסוי הדם" (חולין פח,א) תניא: "ובסהר" – מלמד שכל דמו חייב לכסות, מכאן אמרו: דם דניתו בו'. אמר רבי יהודה: אימתי – בזמן שאין שם דם אלא הוא. ומעמא דרבי יהודה מפרש התם, דקסבר: "דמו" – מקצת דמו. ועל כרחך דפליג אתנא קמא, דבהדיא קתני תנא קמא: כל דמו. ופוסק התם רבינו הגי תנאי דמתניתין דהתם בא לפרש. ומיהו, שמא רבנן דברייתא סבירא להו כרבי יהודה דמתניתין יחידי במקום רבים דברייתא. וכהאי גוונא איכא בפרק קמא דסוכה (יט, ב) ושם לא מצאתי ולכאורה נותנים על דף יט:) **עציץ נקוב** פירש בקונטרס: דספינה דלעיל – של חרס, ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע, כדאמרינן במנחות. אבל עציץ של עץ בעי נקיבה. ונראה דראייתו מסוף פרק "כל הקרבנות" (מנחות פד,ב) דאמר: תנא הדא שבגג ושבחורבה שבספינה ושבעציץ – מביא וקורא, ותניא אידך מביא ואינו קורא. ומשני: עציץ אעציץ לא קשיא: כאן – בנקוב, כאן – בשאינו נקוב. ספינה אספינה נמי לא קשיא, כאן – בשל עץ, וכאן – בשל חרס. ומדלא משני בספינה כאן בנקובה כו', מכלל דשל חרס, אפילו אינה נקובה – הויא כנקובה, ואתא לאשמועינן חדוש אחר בספינה שאינו בעציץ. וקשה לפירושו: דאמר לקמן בפרק שני (כא,ב): כתבו על חרס של עציץ נקוב – כשר. משמע דחרס בעי נקיבה, דלאו הכי – מאי רבותא הוא בנקוב טפי מבשאינו נקוב? ומשמע נמי דעציץ של חרס הוא. ורבינו שמואל בן מאיר הביא מתוספתא דשביעית, דתניא: הטומן את הלוף בשביעית, רבי מאיר אומר: דרך ארץ טומנו בעציץ שלא יצמח, ואף על פי שאין ריאיה לדבר – זכר לדבר "ונתתם בכלי חרס" וגו'. אלמא סתם עציץ של חרס הוא! ונראה לרבינו הם לתפך: דשל חרס בעי נקיבה, ושל עץ לא בעי נקיבה, שהוא מתלחלח יותר מן החרס. ואתי שפיר, דסתם ספינה היא של עץ. ובמנחות (פד,ב) נמי מוכח, דקאמר: כאן בשל עץ כאן בשל חרס, שמזהיר התם. דנהי דהיכא דאינה נגששת לרבי יהודה, מדהויא חתיצה לארץ לענין מעשר – חשיבא נמי חתיצה לארץ לענין גט, היינו משום כיון דשם חתיצה לארץ על המקום צריך לומר "בפני נכתב" ואף על גב דשביחיה וגמירי – כדי שלא תחלוק במדינה הים. אבל בנגששת לרבי יהודה, ולרבנן אפילו בשאינה נגששת, כיון דשם ארץ ישראל על המקום, אף על פי שנחמכת הכלי אינו חייב במעשר – בשביל כך לא יחשב כחתיצה לארץ לענין גט. **דילמא** לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה – כן הוא האמת, דעציץ במחובר, דבפרק "השולח" (גיטין לז,א) אמרינן: אין כותבין פרוזבול אלא על עציץ נקוב, ומוקי לה דמנחה הכא: עד כאן לא קאמרי רבנן אלא בספינה – משמע דבעציץ לכולי עלמא לא הוי כמחובר – דיחויא בעלמא הוא. והא דאמר בשבת בפרק "המוציא יין" (פא,ב): האי פריפיטא דמנחא באראעא ואנחה אסיכי – חייב משום תולש – היינו מדרבנן, כדפירש התם בקונטרס.

ועניתיך לא אענך עוד — סיפיה דההוא קרא הוא. **למיטרא דעבו לצפונה דארץ ישראל קיימא** — בסוף הצפון. **מימינו למזרח הדרך** — השתא משמע לן דעבו קיימא בגבול מזרחה של ארץ ישראל, משוך ממקצוע צפונית יום או יומים לצד הדרום, וכויב במקצוע מזרחית צפונית, ודרך המהלכת מעבו לכויב היה גבול מזרח לארץ ישראל. הילכך בשמהלך מעבו לכויב, דהיינו מדרום לצפון — הוי ימינו למזרחיות הדרך. **מנאה** — הארץ שהיא לימין המסילה. **משום ארץ העמים** — דגזרו טומאה על ארץ העמים. **ופטורה בו'** — כדרן חוצה לארץ. **עד שיודע לך בו'** — כלומר, לעולם חזקת ימין הדרך מעבו ועד כויב ארץ העמים, אלא אם כן תבא למקום שיאמר לך בקי: כאן הדרך מתעקם ונבנס לתוך ארץ ישראל קצת, וימין הדרך הוי ארץ ישראל. **למערב — הדרך. לבלבו** — שם מקום. אלמא: עבו משוכה לצד דרום, וכויב במקרא. **רציעה נפקא** — לעולם עבו בצפון ריבועא דארץ ישראל היא, אלא שרצועה קצרה יוצאת עוד מעבו לצד צפון, והיא מארץ ישראל.

ויהיב תנא סימנא — אתמוהי מתמה: מי חשיבא חדא רצועה לאתנוחי תנא סימנא עלה? **קרא נמי יהיב סימנא** — רצועה, כגון מסילה. **ואמר רב פפא למזרחה של מסילה** — קאמר קרא דקיימא שילה. דהא "מצפונה לבית אל" כתיב, ועל כרחך "מזרחה למשמש" — אמסילה קאי, שילה מצפון לבית אל ובמזרחה של מסילה, ובדרומה של לבונה.

המביא גט בספינה — שנכתב בספינה. וקא סלקא דעתך דבנהרות דארץ ישראל קאמר. **כמביא בארץ ישראל** — כאילו מביאה דרך יבשה, ואין צריך לומר "בפני נכתב". **ותניא אידך כמביא בחוצה לארץ** — שהנהר אין לו תורת יבשה לכל תורת הארץ. **עפר חוצה לארץ הבא בספינה לארץ** — וודאי בספינה, רצונה. והספינה של חרס היא, ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע, כדאמר במנחות (פד,ב) **חייבת במעשר ובשביעית** — שהנהרות שבארץ ישראל הרי הם בארץ ישראל. **נגששת** — מגששת בקרקע, שאין המים עמוקים. **עציץ** — של עץ, נקוב, המונח על גבי יתדות. **באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן** — לרבנן אוירא כמאן דמנחא דמי, ולרבי יהודה לא מיחייב במעשר מדאורייתא עד דמנחא באראעא.

העשויה

העשויה לברוח — כלומר, מפני שהיא מהלכת כל שעה. **דלא מפסיק אוירא** — בין ספינה לארץ אין שום אויר, ומיא כארעא סמיכתא דמו. **רב נחמן בר יצחק אמר** — הנך מתניתא ד"והמביא גט", אי בנהרות דארץ ישראל. **כולי עלמא לא פליגי** — דבארץ ישראל ניגנהו, ואף על גב דאין ספינה נושאת. דטעמא דגט לא משום ניקיה מן הקרקע הוא, כמעשר ושביעית. הילכך לא שנא נהר ולא שנא יבשה.

כי פליגי בים הגדול — שהוא תחום מערבו של ארץ ישראל. ופליגי תנאי, איכא למאן דאמר: שפת הים הוא גבול, וים גופיה לאו ארץ ישראל הוא, ואיכא למאן דאמר: ים גופיה מארץ ישראל. **איזוהי ארץ** — מקצוע צפונית מערבית של ארץ ישראל הר ההר, ובתרגום ירושלמי מתרגם: "הר ההר" — טורי אמנון. וכתיב (במדבר לד) "זה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדול תאנו לכם הר ההר", שמע מינה: הר ההר תקוע בים, וההר גבול צפוני לארץ ישראל הוא. וסתם הרים משופעים הם, ויש שישפוע רחב במהלך יום או יומים, וקאמר תנא מהיכן היא הארץ, מגרל ההר או מראשו. **כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים** — לצד ארץ ישראל, דהיינו לצד דרום — הוי ארץ ישראל, דגובה ההר הוא הגבול. **מטורי אמנון ולחוץ** — לצד צפון — חוצה לארץ. **והנפין שבים** — אי היה שבמערב, רואין אותן כר'. **נחל מצרים** — הוא תחום ארץ ישראל במקצוע מערבית דרומית, ומחובר לים הגדול, דכתיב בגבול נגב (שם) "ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה". במצאת ארץ ישראל בין הר ההר לנחל מצרים, זה ממערבית צפונית וזה מדרומית מערבית, והים במערב. ויש מקום שהים נכנס לתוך ארץ ישראל מהלך ימים רבים בין הר ההר לנחל מצרים, ובאותה כניסה יש נסין, והן מתפשטין למערב לתוך הים חוץ מבין מקצועות תחומי ארץ ישראל שהן הר ההר ונחל מצרים. הלכך, רואין כאילו חוט מתוח מסוף הר ההר במערבו עד נחל מצרים, שהרי כל מה שבתוך מקצועות הללו — ארץ ישראל היא, ומן החוט ולפנים כר'. **רבי יהודה אומר** — עד אוקיינוס למערב שהוא בסוף העולם — הרי הוא בארץ ישראל, שנאמר (שם) "ים הגדול וגבול", האי "וגבול" קרא יתירא הוא, למימר דאף רוחב הים בכלל התחום. **והנפין שבצדדין** כו' — כלומר, ואם יש לנו לחלק בנסין — לא לצד מערב יש חלוק, אלא לצד צפון ולצד דרום. שיש נסין בים מתפשטין לאורך הים לצפון ולדרום עד שמגיעין ומשכנין חוץ מכנגד ארץ ישראל, ושם ראוי למתוח החוט ממזרח למערב, ולהבדיל מה שכנגד אויר ארץ ישראל ומה שכנגד אויר חוצה לארץ. **וראין כאילו חוט מתוח מקפלוריא** — עיר הישובת בחוזר של הר ההר בראש גבהו, שהוא תחום צפוני. **ועד ים אוקיינוס** — שהוא בסוף העולם למערב, ומנחל מצרים עד ים אוקיינוס. **מן החוט ולפנים** — לצד חבירו, דהיינו לפנים, כלומר, בין שני החוטין — הוו הנסין ארץ ישראל. והוא הדין לימים, ונסין דנקט — משום דהוו להו כארץ ישראל בכל התחום, וחייבין במעשר ובשביעית. והנך תרתי מתנייתא דלעיל פליגי שנכתב הגט בים הגדול להלן מחוט המתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים, מאן דאמר: כמביא בארץ ישראל — רבי יהודה היא, דאמר: כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא בארץ ישראל, ואידך סברנן. **מיבעי ליה לנסין** — דמן החוט ולפנים לצד מזרחי. דלא תימא שפת הים הוא הגבול, ואפילו במקום שהוא מתפשט ונכנס לתוך בין שני מקצועות התחומין. **לא צריכי קרא** — כיון שבתוך התחומין הם. **סוריא** — היא ארם צובה, וכבשה דוד והוסיפה על ארץ ישראל. **כמוכר בחוצה לארץ** — ותנן לקמן (מג.): המוכר עבדו לחוצה לארץ — יצא לחירות. דקנסינן ללוקח, משום דעבד שייך במצות, ואסור לצאת מארץ לחוצה לארץ. סוריא לצפונה של ארץ ישראל להלן מעכו. **לעכו אין** — משום דבקיאין לשמה, או שביחי לקימנו. **לעכו לא** — דלאו מארץ ישראל היא. **עפיה מצא** — שגזרו עליה. ואף על גב דסביריה ליה להאי תנא: כיבוש יחיד שמיה כיבוש, כדקתני "חיבצת במעשרי", אפילו הכי גזור עליה. **והמביא גט מסוריא** — לארץ ישראל — כמביא בחוצה לארץ, דלא שכיחי שייכרתא. **והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס** — מה שאין כן בארץ העמים. ולקמייה מפרש מאי היא.

בקונה

כל ששופע ויורד מטורי אמנון – פירש בקונטרס: מטורי אמנון ולפנים, דהיינו לצד דרום – ארץ ישראל. ולחוץ, לצד צפון – חוצה לארץ. ולקשה לרבינו יצחק: דאם כן אמאי נקט רבי יהודה קפלוריא? הוה ליה למימר: רואין באילו חוט מתוח מטורי אמנון עד אוקיינוס, כיון דתנא קמא נמי לציין גבול צפוני של ארץ ישראל קאתי! ונראה לרבינו יצחק: דסורי אמנון משתפע ויורד לצד מזרח ולצד מערב, וחורז של הר הוא הגבול מערבי של ארץ ישראל. והנסין שבים – רואין באילו חוט מתוח מטורי אמנון, כלומר מחרט של הר, עד נחל מצרים. וקפלוריא לרבי יהודה אתי לציין נסין שבצפון ארץ ישראל. ונראה שהתבוננ דוחקו לרש"י לפרש כן, דכתיב "וזה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדול תאנו לכם הר ההר" *[מתרגמינן "הר ההר" – טורי אמנון. אלמא הכתוב בא לציין גבול צפוני. ומיהו, יכול להיות שההר תקוע בקרן צפונית מערבית, אבל משפע ויורד לצד מזרח]. **רבי** יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל כו' – שאל רבינו פטר לרבינו תם: דבזמן הזה היה להתחזיב לרבי יהודה במעשר, שאנו במערבה של ארץ ישראל. והשיב: דלא קיימא לן כרבי יהודה. אבל קשה: וכי רבי יהודה היה מביר בכל ארץ ישראל שעד אוקיינוס שכולם היו בקיאין לשמה או שעיד מצויין לקימים, שאין צריך לומר "בפני נבחב"? לכך יש לומר: דלא בבשו הכל עולי בבל. אי נמי, כדפירש בקונטרס: דכל שכנגד ארץ ישראל – היינו כל הים שכנגד ארץ ישראל, דלא איירי ביבשה שעד אוקיינוס, אלא בנסין שבים הגדול דוקא, כדבתיב (יהושע א) "עד ים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם" וכתיב (שמות כג:) "ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר", פירוש: ים סוף – לצד דרום, ים פלשתים – לצד מערב, מדבר – למזרח, נהר פרת – לצד צפון. ועוד יש לומר: שהיה יודע שהיו כולם בקיאין לשמה, לפי שהיה ידוע להם עד היכן ישראל עומדין, ומשם ואילך לא היו ישראל עד סוף העולם, כדאמרינן בסוף מנחות (קי,א): מצור כלפי מערב ומקרטיגני כלפי מזרח – אין מכירין לא ישראל ולא אביהם שבשמים. **המוכר** עבדו לסוריא מהו – אין לומר דבנט פשיטא להו דהוי כחוצה לארץ, כדתניא בסמוך, ובעבד מביעיא להו – דאם כן הוי סברתם איפכא ממה דפשיטא ליה לרבי חייא בר אבא. **בשלשה** דרכים שוותה סוריא כו' – נקט [שלשה] לשון זכר, אף על גב דסוריא לשון נקבה – משום דעבד וגט הוי לשון זכר. [שייך לעמוד בן] **כיבוש** יחיד – פירש בקונטרס: שלא היו לשם כל ישראל ביחד, כמו בביבוש יהושע, ובכשהוה לצורך כולם. אבל דוד לא כבש אלא לצורכו. אבל בספרי מפרש טעם אחר, בסוף פרשת "והיה עקב", דמשמע לפי שלא היתה עדיין כל ארץ ישראל בבושה, כדאמר התם: סמוך לפלטורא שלך לא הורשת, פירוש: יבוסי שהיה סמוך לירושלים, ואתה הולך וכובש ארם נהרים וארם צובה? אבל אחר שכל ארץ ישראל בבשוהו – דריש התם מדכתיב (דברים יא) "כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם" וגו' שכל מה שהיו כובשים מחוצה לארץ – היה קדוש, ואפילו יחיד.

בשידה

הָעֲשׂוּיָה לִבְרוֹחַ, אֲבָל עֲצִיץ שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי לִבְרוֹחַ – לָא.
אִי נָמֵי, עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבָּנַן הָתָם אֶלָּא בִּסְפִינָה,
דְּלָא מַפְסִיק אֲוִירָא, דְּמַיָּא כִּי אַרְעָא סְמִיכְתָּא דְּמָיָא,
אֲבָל עֲצִיץ דְּמַפְסִיק אֲוִירָא - לָא. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: בִּנְהָרוֹת דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי,
אֶלָּא כִּי פְּלִיגִי - בְּיָם הַגָּדוֹל; דְּתַנְיָא: אֵיזֶהוּ אֶרֶץ וְאֵיזֶהוּ חוּצָה לָאָרֶץ? כָּל שֶׁשִּׁפְעָן וְיוֹרֵד מִטּוּרֵי אֲמָנוֹן
וְלְפָנִים - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִטּוּרֵי אֲמָנוֹן וְלָחוּץ - חוּצָה לָאָרֶץ. הַנְּפִין שֶׁבַּיָּם, רוֹאִין אוֹתָן כְּאִילּוּ חוּט מָתוּחַ עֲלֵיהֶם מִטּוּרֵי אֲמָנוֹן עַד נַחַל מִצְרַיִם, מִן הַחוּט וְלְפָנִים
**- אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִן הַחוּט וְלָחוּץ - חוּצָה לָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁכְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֲרֵי הוּא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל יָם". וְהַנְּפִין שֶׁבַּצְּדָדִין, רוֹאִין אוֹתָן כְּאִילּוּ חוּט מָתוּחַ עֲלֵיהֶן מִקֶּפַלּוֹרְיָא וְעַד יַם אוֹקְיָינוֹס וּמִגַּבֵּל מִצְרַיִם וְעַד יַם אוֹקְיָינוֹס, מִן הַחוּט וְלְפָנִים - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִן הַחוּט וְלָחוּץ - חוּצָה לָאָרֶץ. וְרַבָּנַן, הַאי "וּגְבוּל" מַאי עֲבֵדֵי לֵיהּ? - מִיבָּעֵי לֵיהּ לְנַסִּין. - וְרַבִּי יְהוּדָה, נִסִּין לָא צְרִיכִי קְרָא. "רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עַכּוֹ - כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל" וכו'. בָּעוּ מִינֵּיהּ מֵרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְסוּרְיָא, כְּמוֹכֵר בְּחוּצָה לָאָרֶץ דָּמֵי אוֹ לָא? אֲמַר לְהוּ: תְּנִיתוּהָ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עַכּוֹ - בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִיטִּין; לְגִיטִּין - אִין, לַעֲבָדִים - לָא, וְכָל שֶׁכֵּן סוּרְיָא דִּמְרַחֲקָא טוֹבָא. תָּנוּ רַבָּנַן: בִּשְׁלֹשָׁה דְּרָכִים שָׁוְתָה סוּרְיָא לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁלֹשָׁה לְחוּצָה לָאָרֶץ. (סִימָן: ע"ב כ"ר ר"ק). עָפְרָה טְמֵא - בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְהַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְסוּרְיָא - כְּמוֹכֵר בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וְהַמֵּבִיא גֵּט מִסּוּרְיָא - כְּמֵבִיא מִחוּצָה לָאָרֶץ; וּבִשְׁלֹשָׁה לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל: חֵיצַת בְּמַעֲשַׂר וּבְשְׁבִיעִית - כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהָרוֹצֶה לִיכָּנֵס לָהּ בְּטָהֳרָה - נִכְנָס. וְהַקּוֹנֶה שָׂדֶה בְּסוּרְיָא

בקונה

בשידה תיבה ומגדל – פירש בקונטרס: מה שאין כן בארץ העמים, ורבי היא. ונראה שרוצה לפרש שידה תיבה ומגדל דוקא, ולהכי לא מצי לאוקומי כרבי יוסי בר רבי יהודה, דהא הוא מטהר אפילו בארץ העמים. ובחמס פירש כן, דהא על כרחך שידה תיבה ומגדל לאו דווקא נקט, אלא משום דנקט בברייתא. אלא הוא הדין אפילו רוכב על הסוס, כיון דסבר רבי: אהל זרוק לא שמיה אהל, כדפירש בקונטרס, דכדומכת, דמסיק דבסוריא על אוירה לא גזרו, ואם כן כרבי יוסי נמי אתיא. והרוצה ליכנס לה בטהרה – היינו בקרון, או רוכב על הסוס, מה שאין כן בארץ העמים, דטמא. וכן משמע הלשון קצת, דקאמר: ואפילו רבי לא קא מטמא כו' – ומשמע כרבי יוסי דאתיא בפשיטות טפי. ומיהו, על כרחך כרבי יוסי נמי לא אתיא אלא מטעם דמסיק אליבא דרבי, דדוקא ארץ העמים משום דגזרו על אוירה ועל גושה – משום אוירה גזרו – הכי פירושו: משום גושה – משום דמאהיל על הגוש הוא, ועשאוהו חכמים כמאהיל על המת, ויכול להכנס שם בשידה תיבה ומגדל. או דילמא על האויר עצמו, ולא יוכל להכנס שם בשום ענין. והכא בשמעתא "על גושה – היינו על מגע גושה, ר"ע אוירה" – או משום מאהיל על הגוש, או משום אוירה ממש. **הגזרו** על גושה ועל אוירה – הקשה הרב רבי יעקב דאורליינ"ש: דבמסכת אהלות (פרק שני משנה ג) תנן: ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל – עצם כשעורה, וארץ העמים! ותירץ: דמיירי בעפר הבא מחרצה לארץ לארץ, והמאהיל עליו דלא מטמא – דמשום אויר עצמו גזרו, ולא משום מאהיל על הגוש, ואין לשון ארץ העמים משמע כן. אך יש לומר דאיירי בגן שיש דף או גשר שראשו אחד בארץ וראשו השני בחרצה לארץ, ומונחים כלים תחת ראשו שבארץ – דאין מביא טומאה לעיקן, וטהורין. אי נמי: אי משום מאהיל על הגוש גזרו עליה – איבא לאוקומי כר' שמעון, דאמר: קברי גוים אין מטמאין באהל, ולא החמירו על ארץ העמים יותר מקברי גוים עצמו. ועוד תירץ רבינו תם: דהוידה משנה – קודם שגזרו על אוירה, דאמרינן בפרק קמא דשבת (טו,ב) דמעיקרא גזרו אנגיעת גושו ותו לא. **אף** על גב דאמירה לגוי שבות משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו רבנן – אבל משום מצוה אחרת לא היינו מתירין אמירה לגוי בלאכה דאורייתא, כדמוכח בפרק "הדר" (עירובין סה,א): ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה, אתו לקמיה דרבא, אמר להו: לשיילו לאימיה, אי צריכה – ניחיים ליה אגב אימיה. ולכאורה משמע דביום המילה היה, שהיו צריכין לחממו כדי למולו. וקודם המילה היה, דאי לאחר המילה – מסוכן הוא, ובלא אימיה מחללין עליו שבת. ועל ידי גוי איירי התם, כדפירש שם בקונטרס. וכן פירש רבינו חננאל, דבאמרינן בפרק "מפנין" (שבת קכט,א) דדיזה משבעה עד שלשים, אפילו אמרה "צריכה אני" – אין מחללין עליה את השבת. והא דאמר בסוף "מפנין": עד מתי פתיחת הקבר – אביי (משמיה דרב יהודה אמר: שלשה, ורבא משמיה דרב יהודה אמר: שבעה, ואמרי לה: שלשים – לא לחלל עליה שבת קאמרי ופליגי, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי, וכולהו סבירא להו כנהרדעי, דאמרי: היזה שלשה שבעה שלשים. ודוחק לומר דמעת לעת בעינן, והא עובדא דהה תוך שבעה של מעת לעת. והא דאמר התם לעיל באידך יונקא דאשתפיך חמימיה, ואמר להו רבה: ניימו ליה חמימי מגו ביתיה, ומוקי לה על ידי גוי – ודאי איסורא דרבנן שרי, בחצר שלא עירבו, משום מצות מילה. אבל איסורא דאורייתא, כגון לחמם לו חמין – אסור. ואין ללמוד מכאן היתר לומר לגוי להביא ספר בשבת דרך ברמלית – דלא דמי, דדוקא משום מילה, דהיא גופה דחיא שבת, התירו. ומיהו, בהלכות גדולות משמע דאפילו איסורא דאורייתא שרי על ידי גוי לצורך מילה, שפירש: דליתו מתוך ביתא דרך רשות הרבים. לפי זה הא דקאמר נחום ליה אגב אימיה – נוקמה תוך שבעה, ואמרה צריכה אני, שמחללין עליה שבת. ונראה דלא יתכן לומר דנחים ליה על ידי ישראל, דעל ידי ישראל היה אסור להרחות בשביל קטן, כדאמר בפרק קמא דחולין (טו,ב): המבשל לחולה בשבת – אסור לבריא, גזירה שמא ירבה בשבילו. אבל על ידי גוי ניחא, דשרי להרבות. ושמא דוקא לצורך המילה הוא דשרי, אבל לצורך דבר אחר – אפילו על ידי גוי אסור להרבות. והא דתנן בפרק שני דביצה (כא,ב): לא יחם אדם חמין לרגלין אלא אם כן ראוין לשתיה, ואמרינן נמי בגמרא דביצה (יז,א): ממלאה אשה קדירה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, וכן ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד – משום שמחת יום טוב התירו חכמים להרבות. **הדר** אמר אביי – פירוש: לא משום קושיא דרבא חזר בו, דאביי לא חשיב ליה פירכא, דסבר: לא פלגינן דיבורא. דאקושיא דרבא לא משני מידי. אלא נראה לו דסברא לומר טפי דבתרוייהו לא קנה, דיד בעל השטר על התחתונה.

לעולם

בְּקוֹנָה בְּפָרְוָארֵי יְרוּשָׁלַיִם. חֵיבָה בְּמַעֲשֵׂר וּבִשְׁבִיעִית כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - קָסָבַר: בִּיבּוּשׁ יְחִיד שְׁמֵהּ בִּיבּוּשׁ. וְהָרוֹצֶה לִיכָּנֵס לָהּ בְּטָהֳרָה - נִכְנָס. - וְהָאָמְרַתְּ: עָפָרָהּ טָמֵא! - בְּשִׁדָּה תֵּיבָה וּמִגְדָּל. דְּתַנְיָא: הַנִּכְנָס לְאֶרֶץ הָעַמִּים בְּשִׁדָּה תֵּיבָה וּמִגְדָּל - רַבִּי מְטַמֵּא, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר; וְאֲפִילּוּ רַבִּי לָא קָא מְטַמֵּא - אֶלָּא בְּאֶרֶץ הָעַמִּים, דְּגָזְרוּ עַל גּוּשָׁהּ וְעַל אֲוִירָהּ, אֲבָל סוּרְיָא - עַל גּוּשָׁהּ גָּזְרוּ, עַל אֲוִירָהּ לֹא גָּזְרוּ. וְהַקּוֹנָה שָׂדֶה בְּסוּרְיָא - בְּקוֹנָה בְּפָרְוָארֵי יְרוּשָׁלַיִם; לְמַאי הִילְכְתָא? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לוֹמַר, שֶׁפּוֹתְחִין עָלָיו אוֹנֹו וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת. - בְּשַׁבָּת סָלְקָא דַּעְתָּךְ? - כִּדְאָמַר רָבָא: אוֹמֵר לְגוֹי וְעוֹשֶׂה, חָכָא נַמִי - אוֹמֵר לְגוֹי וְעוֹשֶׂה. וְאַף עַל גַּב דְּאָמְרִיהּ לְגוֹי שְׁבוּת, מִשּׁוּם יִשּׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָא גָּזְרוּ רַבָּנָן. תָּנוּ רַבָּנָן: עֶבֶד שֶׁהֶבִיא גִּיטּוֹ, וְכָתוּב בּוֹ "עַצְמְךָ וּנְכָסַי קְנִיתִי לָךְ" - עַצְמוֹ קָנָה, נְכָסִים לֹא קָנָה. אֵיבָעֵיָא לְהוּ: "כָּל נְכָסַי קְנִיתִי לָךְ", מַהוּ? אָמַר אַבַּיֵי: מִתּוֹךְ שֶׁקָּנָה עַצְמוֹ - קָנָה נְכָסִים. - אָמַר לֵיהּ רָבָא: בְּשֶׁלָּמָּא עַצְמוֹ לִיקְנֵי - מִידֵּי דַּהֲוָה אַגַּב אִשָּׁה, אֶלָּא נְכָסִים לָא לִיקְנֵי - מִידֵּי דַּהֲוָה אַקִּיּוּם שְׁטָרוֹת דְּעָלְמָא! הָדַר אָמַר אַבַּיֵי: מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא קָנָה נְכָסִים - לֹא קָנָה עַצְמוֹ. - אָמַר לֵיהּ רָבָא: בְּשֶׁלָּמָּא נְכָסִים לָא לִיקְנֵי - מִידֵּי דַּהֲוָה אַקִּיּוּם שְׁטָרוֹת דְּעָלְמָא, אֶלָּא עַצְמוֹ לִיקְנֵי - מִידֵּי דַּהֲוָה אַגַּב אִשָּׁה! אֶלָּא אָמַר רָבָא: אָחָד זֶה וְאָחָד זֶה - עַצְמוֹ קָנָה, נְכָסִים לֹא קָנָה. - אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתָּנָה לְרָבָא: כְּמַאן? כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דַּאֲמַר פָּלְנִינָן דִּיבּוּרָא. דִּתְנַן: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ - יָצָא בֶּן חוֹרִין. שִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא

לעולם

בתרא בפרק "מי שמת" (קנ,א). **לא יצא בן חורין** — דבשלמא רישא דלא גלי דעתיה דנחית לשיורא — לא אמרינן דשייר, אבל הכא דנחית לשיורא — אמרינן: לדידיה ניחא שייר. וכי אמר "כל נכסיי לך" — אשאר נכסים קאמר, ולחנופי ליה קאתי, ולא שהרחיק בין דלא אמר ליה "עצמך ונכסיי".

לעולם

בקונה **בפרוארי ירושלים** — לקמיה מפרש לה. **בפרוור** = בהפרכיא, רוקריא"ש בלע"ז. **ביבוש יחיד** — דדוד, שלא היו כל ישראל ביחד בדרך שהיו בכבוש יהושע, שהיו כולם וכבשוה לצורך כל ישראל קודם חלוקה. אבל דוד לא כבש אלא לצורכו. **בשידה תיבה ומגדל** — ונושאים אותה באויר, ומה שאין כן בארץ העמים, ורבי היא. **רבי מטמא** — כסבר: אהל זרוק לא שמיה אהל. הכי מפרש בערובין: אהל המטלטל — אינו אהל בשעת טלטולו. הילכך, חציצה דקא מפסיק האי אהל בינו לאויר ארץ העמים — לאו חציצה היא, ואשאינעון האי תנא דסוריא דלעיל, דאפילו רבי לא קא מטמא אלא בארץ העמים. **דגזרו** על **גושה** — מגע ומשא, ולא אהל, כגון אם האהיל עליו. כדאמרינן בפרק שני דאהלות (משנה ג), **ועל אוירה** — שיהא הנבנס לאוירה טמא, ואפילו לא נגע ולא הסיט את גושה. אבל סוריא — על גושה גזרו מגע והיסט, אבל על אוירה לא גזרו, ולהאי לא נגע ולא הסיט. **בפרוורי** — בפלילכ, רוקריא"ש בלע"ז. **אונו** — שטר מכירה, כמו: והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו (בבא בתרא נב,א). **אפילו בשבת** — אם לקחה מן הגוי ורוצה לילך לדרכו בשבת. **כיאמר רבא** — במסכת שבת (קכט,א). **משום ישוב ארץ ישראל** — לגרש גוים ולישב ישראל בה. **עבד שהביא גיטו** — ממדינת הים, וצריך לומר "בפני נכתב" כאשה המביאה גיטה, דאמרינן במתניתין (גיטין ט,א): אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ומביא. **עצמו קנה** — דנאמן הוא על שחרורו, לומר "בפני נכתב", ואין צריך עדים לקיימו. **נכסים לא קנה** — דבעי עדים, כשאר קיום שטרות. **כל נכסיי מהו** — מי אמרינן: "עצמך ונכסיי" תרי דיבורי נינהו, אבל "כל נכסיי", כיון דבחד דיבורא אתו ליה שחרור עצמו ומתנת נכסים, כדקיימא לן לקמן: הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין, שהוא בכלל נכסים. הילכך, אי מהימן אהאי — מהימן אהאי, דלא פלגינן דיבורא. או דלמא פלגינן. **מידי דהוה אגב אשה** — שנאמנת להביא את גיטה, ולומר "בפני נכתב". **אחד זה ואחד זה** — בין "עצמך ונכסיי" בין "כל נכסיי". **הכותב כל נכסיו לעבדו** — כגון "כל נכסיי נתונין לך". **יצא בן חורין** — שאף הוא בכלל נכסים, וכל שאר נכסים נמי קנה. **שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חוריו** — קרקע לאו דווקא, כדאמר בבבא

לְעוֹלָם הוּא בֶּן חוֹרִין עַד שֶׁיֹּאמַר בָּפַל נְכָסַי נִתְּנוּ לְפְלוֹנִי עַבְדִּי חוֹץ מֵאֶחָד מֵרִיבּוֹאוֹ שֶׁבָּהֶן". וְהָאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוּמִי אָמַר רַב נַחְמָן: אַף עַל פִּי שֶׁקִּילֵּס רַבִּי יוֹסֵי אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר: דְּתַנְיָא: כְּשֶׁנֶּאֶמְרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי, קָרָא עָלָיו הַמִּקְרָא הַזֶּה: "שֹׂפָתַיִם יִשָּׁק מֵשִׁיב דְּבָרִים נְכוֹחִים"! - וּמִי אָמַר רַב נַחְמָן הָכִי? וְהָאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוּמִי אָמַר רַב נַחְמָן: שָׁכִיב מֵרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ וְעָמַד, חוֹזֵר בַּנְּכָסִים וְאִינוֹ חוֹזֵר בָּעֶבֶד; חוֹזֵר בַּנְּכָסִים - מַתְּנַת שָׁכִיב מֵרַע הוּא, וְאִינוֹ חוֹזֵר בָּעֶבֶד - שֶׁהֲרֵי יָצָא עָלָיו שֵׁם בֶּן חוֹרִין! אֶלָּא אֲמַר רַב אַשִׁי: הָתָם הֵיינוּ טַעֲמָא - מִשּׁוּם דְּלָאו פִּרְוֹת גִּיטָּה הוּא. "אִם יֵשׁ עָלָיו עוֹרְרִין - יִתְקַיֵּים בְּחֹתָמָיו". עֲרָעָר פַּמָּה? אִילֵימָא עֲרָעָר חַד? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין עֲרָעָר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם! אֶלָּא עֲרָעָר תְּרֵי - תְּרֵי וְתְרֵי נִינְהוּ, מַאי חָזִית דְּסָמֵכְתְּ אַהֲנֵי? סָמוֹךְ אַהֲנֵי! אֶלָּא עֲרָעָר דְּבַעַל. **מתני'** הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְאָמַר יָכוֹל לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם", אִם יֵשׁ עָלָיו עֵדִים - יִתְקַיֵּים בְּחוֹתָמָיו. אֶחָד גִּיטֵּי נָשִׁים וְאֶחָד שִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים שָׁוֶה לְמוֹלִיךְ וּלְמֵבִיא, וְזוֹ אַחַת מִן הַדְּרָכִים שֶׁשָּׁוּוּ גִּיטֵּי נָשִׁים לְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. **גמ'** מַאי "אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר"? אִילֵימָא חֵרֵשׁ, חֵרֵשׁ בַּר אַתְווֹיֵי הוּא? וְהָתְנַן: הַכֹּל כְּשֵׁרִין לְהָבִיא אֶת הַגֵּט, חוץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן! אֲמַר רַב יוֹסֵף: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּגוֹן שֶׁנָּתְנוּ לָהּ בְּשֶׁהוּא פִּיקֵּחַ, וְלֹא הִסְפִּיק לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם" עַד שֶׁנִּתְחָרֵשׁ. "אֶחָד גִּיטֵּי נָשִׁים וְאֶחָד שִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים". תָּנוּ רַבָּנָן, בְּשָׁלֹשָׁה דְּרָכִים שָׁוּוּ גִּיטֵּי נָשִׁים לְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים: שָׁוּוּ לְמוֹלִיךְ וּלְמֵבִיא. וְכָל גֵּט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵד פִּוטִּי - פָּסוּל, חוץ מִגִּיטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. וְכָל הַשְּׁטָרוֹת

העולים

לעולם הוא בן חורין – פירש בקונטרס: מדקאמר רבי שמעון "לעולם" – משמע דלא שנא היכא דקנה שאר נכסים, כגון שפירש השיור, ולא שנא היכא דלא קנה קנה, כגון שלא הזכיר קרקע ששייר, דכתב ליה "חוץ מבית כור קרקע", דהשתא לא קנה שום קרקע, דבכל חד וחד איכא למימר דהיינו הוא ששייר, ואפילו הכי הוא בן חורין – אלמא פלגינן דיבורא, דהא "כל נכסי" קאמר ליה ולא קנה אלא את שעמו, כגון שפירש השיור ששייר "חוץ מקרקע פלוני" דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור, ולא שנא היכא דלא קנה שאר נכסים, כגון שלא הזכיר שם הקרקע ששייר, דכתב ליה "חוץ מבית כור קרקע", דהשתא לא קנה שום קרקע, דבכל חד וחד איכא למימר דהיינו הוא – אשמעינן: לא שנא היכא דקנה שאר נכסים דהא "כל נכסי" קאמר ליה ולא קנה אלא את עצמו. וקשיא: אף על גב דלא הזכיר שם קרקע, מכל מקום קנה כל קרקע דאית ליה, אלא שיד העבד על התחתונה, ויקח האדון לעצמו בית כור מעידית שבנכסים, כדתנן בפרק "בית כור" (בבא בתרא קז.): "חצי שדה אני מוכר לך" – יניח לו חצי שדה, ומפרש התם דלוקח נוטל בחרש, דיד בעל השטר על התחתונה! ואמר רבינו יצחק: דלעולם דרבי שמעון בא להוסיף, אפילו אין לו אלא אותה העיר או אותה שדה, כדתקנ סיפא בתוספתא דבבא בתרא, ובפרק קמא דפאה: רבי שמעון אומר: לעולם הוא בן חורין, עד שיאמר "כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוה שבהן". אמר "חוץ מעיר פלוני" "חוץ משדה פלוני", אפילו אין שם אלא אותה העיר או אותה שדה – זכה עבד בנכסים, וקנה עבד בן חורין, ואין מתקיים דבור "כל נכסי" אלא בעבד לבדו, והוה אמינא כשאמר "חוץ" מבטל דבורו מה שאמר "כל נכסי" – קא משמע לן אפילו הכי יצא לחירות, דפלגינן דיבורא. **הלכה** כרבי מאיר – ולרבי מאיר סלקא דעתך דסבר דלא פלגינן דיבורא, דמדקאמר רבי שמעון לעולם – משמע אפילו באותו ענין דלדידך לא יצא לחירות, דלא פלגינן דיבורא, כשאין לו אלא אותה העיר – אפילו הכי יצא לחירות. ומסיק דטעמא דרבי מאיר לאו משום דלא פלגינן דיבורא, אלא משום דלאו כרות גיטא הוא. פירוש: דאין זה כריתות, כיון שיש שיור בדיבור שהוא משתתרר בו, דאמר "כל נכסיי" ואינו מתקיים כולו, אבל בעבד שהביא גיטו, וכתוב בו "כל נכסיי קנויין לך" – פלגינן דיבורא שפיר, דכרות גיטא הוא. ורש"י פירש: דלאו כרות גיטא הוא – משום דאיכא למימר: מדשייר בנכסים – שייר נמי בעבד. ולפי זה, באין לו אלא אותה העיר, דלא שייך למימר: מדנתיק לשיורא – שייר נמי עבד – מודה רבי מאיר דיצא לחירות, דפלגינן דיבורא. ואין משמע כן בתוספתא, כדפירשתי. ולשון "אפילו" אינו מיושב, דאפילו אין לו אלא אותה העיר – משמע דכל שכן יש לו שאר נכסים, דיצא לחירות, ואדרבה, רבי מאיר לא פליג אלא ביש לו שאר נכסים. **שפתים** ישק משיב דברים נכוחים – כשאדם אומר דברים נכוחים אותם שסביבותיו משיקין שפתותיהם זו לזו, שמשתקין ואין יודעים מה להשיב.

לעולם הוא בן חורין – דאמאי דגלי – גלי, ומאי דלא גלי – לא גלי. **עד שיאמר** – סתם, חוץ מדבר מועט, ולא ידעת מה הוא משייר. דהתם אמרינן ד"אחד מריבוא" דקאמר – היינו עבד, ואיתו לא חשיב ליה אלא באחד מריבוא בנכסים, אף על גב דשוי טפי. ומדקאמר רבי שמעון: לעולם הוא בן חורין – אשמעינן: לא שנא היכא דקנה שאר נכסים – אפילו הכי הוא בן חורין, דהוא לאו קרקע הוא, ולא שיירידיה. אלמא: פלגינן דיבורא, דהא "כל נכסי" קאמר ליה, ולא קנה אלא את עצמו. ואת נמי, דקאמרת: עצמו קנה, נכסים לא קנה – כרבי שמעון סבירא לך. **והאמר רב** נחמן **הלכה כרבי יוסי מאיר** – דלא יצא לחירות. **שקילס** – **רבי יוסי** – כדמפרש ואזיל. **שפתים ישק** – ראוי הוא לנשק. **ומי אמר רב** נחמן הכי – דלא פלגינן דיבורא. **שכיב מרע** – חולה שמתותיו, בבבא בתרא (קמו:ב). **שהרי יצא עליו שם חירות** – ואסור להשתעבד בו. אלמא: פלגינן דיבורא! **התם** – דאמר רב נחמן הלכה כרבי מאיר, טעמא לאו משום דלא פלגינן דיבורא הוא, דהא כי נמי הזכיר שם שיור קרקע פלוני, דליכא פלוגתא דרבי מאיר – קאמר רבי מאיר דלא יצא לחירות. אלא טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא. דגבי אשה כתיב "ספר כריתות" (דברים כד:), ושחרורי עבדים גמרי "לה" "לה" מאשה, דכתיב "תופשה לא נתן לה" (ויקרא יט) וכתיב "יכתב לה", ובעינן בהו כריתות. וכיון דאיכא למימר דשייריה, דהא נחת לשיורא, והוא לא החזכר בתוך המתנה, דלא כתב ליה "עצמך ונכסי קנויין לך" – לאו כריתות גמור הוא. אבל היכא דלא שייר, כי הכא – הוי כריתות לצאת, ונשתחרר שעה אחת, כל זמן שלא חזר, ושוב אינו יכול לחזור – שקדשו השם. וגבי מילתיה דרבא בעבד שהביא גיטו – כרות גיטא הוא. ונהי דנכסים לא קנה, דבעינן קיום – אבל עצמו קנה, דפלגינן דיבורא. **אם יש עליו עוררין** – לפוסלו. **יתקיים בחותמיו** – או הועדים עצמן יעידו שחתמוהו, או עדים אחרים יכיירוהו. ושוב אין בו פסול, דבני ארץ ישראל דאי בקיאין לשמה. **דרבי יוחנן** – לא איתפרש היכא. **דבעל** – הבעל ערער עליו לפוסלו. **משנה** ואינו יכול – מפרש בגמרא. **שוו** למוליך ולמביא – לומר "בפני נכתב". **גמרא** חוץ מחרש שוטה וקטן – שאין בהם דעת, ואין שליחותן שליחות לגרש. **כל גט** – כלומר, כל שטר. **חוץ מגיטי נשים** – לקמן בפירקין מפרש טעמא.

העולים

"מהיום". אי נמי: אפילו סתמא, דכיון דדעת שכיב מרע לשחררו – דעתו שיקנה בשעה שראויה לשחרר, דהיינו מחיים. ואם תאמר: כיון דסתמא דדעת של שכיב מרע לחזור בו אם יעמוד, אמאי אינו חוזר בעבד? ויש לומר: דהכל תקנת חכמים היא, גם מה שאינו חוזר בעבד. דמסתמא דעתו כמו שיאמרו לו חכמים. ומיהו: אם כתב בהדיא "מהיום אם יעמוד", ["מהיום אם לא יעמוד"] – אין נראה שיועיל לענין זה יצא עליו שם בן חורין לומר שאינו חוזר בעבד. מאחר שהתנה בפירוש. **התם** משום דלאו כרות גיטא הוא – ואם תאמר: דבפרק "מי שמת" (בבא בתרא קנ,א) ובעי למימר: עבדא במקרקעי דמי. ופריך עליה מהך דשייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין. וקאמר עלה רב דימי: עשו מטלטלית שיור אצל עבד. ואמר ליה רבא לרב נחמן: מאי טעמא? ואמר ליה: משום דעבדא במטלטלי דמי, ומטלטלי הוי שיור אצל עבד. ומשני רב אשי: אגן משום דלאו כרות גיטא הוא מתנינן לה. משמע דרב נחמן דפירש טעמא משום דעבדא במטלטלי דמי – לית ליה טעמא דלאו כרות גיטא הוא! ואומר רבינו תם: דהתם הכי פירושו: אגן משום דלאו כרות גיטא הוא מתנינן, שכך השיב רב נחמן לרבא, ולא משום דעבדא במטלטלי הוא, שלא השיב כן רב נחמן מעולם. והשתא רב אשי דהתם, לטעמא דפירש הכא – טעמא דרב נחמן הוי משום דלאו כרות גיטא הוא, כמו שהוא מפרש שם. **והאמר** רבי יוחנן דברי הכל בר' – אומר רבינו תם: דעיקר מילתא דרבי יוחנן איתמר בפרק שני דכתובות (כג,ב), גבי פלוגתא דמעלין לבהונה על פי עד אחד. ואף על גב דהתם נמי מייתי ליה כלישנא דמייתי לה הכא. ועיין עוד תוספות כתובות בה,א ותוספות בבא בתרא לב,א דיבור המתחיל והאמר כתבו הכי בשם רבינו יצחק].

סמוך אדני – שפוסלין החתימה, ולוקמנה בחזקת אשת איש. **אלא** ערער בבעל – והוא הדין ערער דלקוחות, שבאה אשה לטרוף מהן, כדאמרינן בירושלמי. **שוו** למוליך ולמביא – ואם תאמר: בשלמא באשה – הוי משום עיגונא, אבל בעבד מה עיגון יש? דאי משום דאסור בבת חורין ובשפחה – לא ליתביה דאי שליח לעבד גט זה שהביא ממדינת הים ולא יאסר בשפחה! ויש לומר: דחשוב עיגון הא דאסור בבת חורין, ומה שאינו מתחייב במצות. **ששוו** גיטי נשים לשחרורי עבדים – איפכא הוה ליה למימר: ששוו שחרורי עבדים לגיטי נשים, דעיקר דין מוליך ומביא הוי באשה. אלא אגב דעד השתא איירי בגיטין – נקטיה ברישא.

אף על פי שחותמיהן גוים כשרים חוץ מגיטי נשים – ואומר רבינו יצחק: דחותמיהן גוים יש לפסול אף על פי שכתבו ישראל, דלאו בני כריתות נינהו, כדאמרינן לקמן. ועוד: דבענין לשמה, וגוי אדעתא דנפשיה קא עביד, כדאמרינן בסוף פרק שני (גיטין כג,א). ועוד: דלאו בני שליחות נינהו, דאין שליחות לגוי, ומדבענין שיאמר לסופר לכתוב ולעדים "חתומו" – משמע דבעי שליחות. ועוד: דפסולין לעדות. ואפילו לרבי מאיר דלא הוה בעי למיפסל עבד לעדות, משום דכתיב (דברים יט) "שקר ענה באחיו" ועבד – אחיו הוא בממצות, אבל גוי דלאו אחיו הוא – פשיטא דפסול. וביון דלאו בני עדות נינהו – היה ראוי אפילו כל שטרות העולים בערכאות של גוים לפסול מן התורה, אפילו אותם העומדים לראיה. אלא תקנתא דרבנן הוא, היכא דקים לן בסהדותייהו שהוא אמת, דלא מרעי נפשייהו. ומכל מקום, שטר מתנה קאמר לקמן (י,ב) דחספא בעלמא הוא, אף על גב דקים לן דקושטא קאמר – משום דדרי אין כאן שטר. ולמאי דמוקמינן לה בעדי מסירה ורבי אלעזר, היכא דכתבו ישראל לא מיפסל אלא מטעם מזויף מתוכו.

מקרעין להם נייר חלק – פירש בקונטרס: מסרטין. אף על גב דתקוקיה חשיבה כתיבה, כמו כתב על גבי טבלא ופינקס – הכא לא חשיב כתב על גבי כתב דפסלינן בפרק שני (גיטין יט,א), דאין כאן כתיבה גמורה, אלא שרושמין קצת כדי לחתום עליו עדים. ועוד: דאפילו דיו על גבי סיקרא חשיבא לקמן בפרק שני (שם) כתב לענין שבת, אף על פי שהסיקרא לבדה היא כתב. אבל לשון "מקרעין" לא משמע כפירוש הקונטרס, דהוה ליה למימר: מסרטין. ורבינו חנאל פירש: שלוקחין נייר חלק ומקרעין עליו שמות העדים מעבר לעבר, ומשימין אותו על קלף שהגט כתוב בו, ובאין העדים ומצלאים את הקרעים דיו, ונכרת הכתיבה על גבי הגט. בירושלמי פריך: והלא כתב ראשונה הוא! פירוש: ואין הגט יכול להתקיים בחותמיו! ומשנני: בשהרחיב להם את הקרעים, והעדים אין ממלאין לגמרי כל רחב הקרע.

קורין לפניהם וחותמים – ולא הוי עד מפי עד, שאין צריכין להעיד על עיקר המעשה, אלא שאומר שכך כתוב בשטר, ובעי שנים קורין, או אפילו יחיד כגון רב נחמן וספרי דדייני דאית להו אימתא, כדלקמן בפרק שני (יט,ב).

לא יתנו לאחר מיתה – פירש בקונטרס: ואפילו רבנן דאמרי: זכות הוא לעבד וכיון לאחם שלא בפניו, נהי דלהכי זכה – דלא מצי מיהדר ביה, מודו רבנן דכל כמה דלא אתא גיטא לידיה לא הוי משוחרר. ודבר תימה פירשו: כיון דזכות הוא – פשיטא דזוכה לאלתר, כיון דאמרינן גבי שחרור "תן כוזכי" כדאמר לקמן. ורש"י בעצמו חזר בו, שפירש לקמן (יג,א) על משנה זו, דהאומר "תנו" גרסינן, ולא גרסינן "תן גט זה", שלא מסר ליד השליח בחיוי. לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר, לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר.

מילתא דאיתיה בשטרות לא קתני – ואם תאמר: והא פסולא דעריאות איתא בשטר מתנה, כדמפרש לקמן (י,ב) חוץ מכגיטי נשים: ויש לומר: דהשתא סבר כאידך שינויא דלקמן.

כי קתני פסולא דרבנן – אף על גב דאיכא נמי מחובר דרבנן, כגון אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף (גיטין קא,ב), מכל מקום עיקר מחובר דאורייתא. אבל עיקר מוליך ומביא – דרבנן, אף על פי שלרבה ניתקן משום לשמה דאורייתא.

בעדי מסירה ורבי אלעזר היא – אף על גב דקתני: וכדברי רבי מאיר בארבעה – הכי קאמר: למאן דסבר כרבי מאיר בארבעה. והא דקאמר התלמוד נמי: אלא לרבי מאיר מנינא למעוטי מאי – למאן דסבר כרבי מאיר קאמר.

כי

העולים בערכאות של גוים — שנעשו השטרות על ידי בית דין של גוים. שחותמיהן — חותמים שבתוכו. כשרין — דדינא דמלכותא דינא. ואף על פי שתנותן ומקבל ישראלים הם. חוץ מגיטי נשים — דלאו בני כריתות נינהו, והואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקידושין, אבל על הדיינין נצטוו בני נח. וכן שיחרורי עבדים, דבכל פסולא דאורייתא שוה שחרור לגבי אשה, דגמרינן "לה" "לה". רצה — הבעל. לחזור בשניהם — קודם שנתנו השליח. יחזור — דקסבר רבי מאיר: הפסד וחזר הן לאותן שנשלחו להן, ואין חבין לאדם אלא בפניו, בלומר, אין אדם נעשה שליח לאדם להזיח נפסד על ידו, אלא אם כן עשאו הוא שליח, דהיינו בכפניו. ורבנן פליגי עליה דרבי מאיר במתניתין, ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור, משמנסר ליד זה, ואף על פי שלא עשאו העבד שליח. משום דקסבר: זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות, וזכין לו לאדם שלא בפניו, דאנן סהדי דניחא ליה דניהוי האי שלוחו להכי. מנינא — דתקני "בשלשה". מקרעין להם נייר חלק — מסרטין ורושמין בסכין על הנייר את שמות העדים, ובאין העדים וממלאין את הקרעים דיו. בגיטי נשים — משום תקנת עגונות — שמא ירצה זה המגרש לפרש בים, או מסובן שרוצה שלא תזקק ליבם. לא יתנו לאחר מיתה — ואפילו רבנן דאמרי: שיחרורי עבדים זכות הוא, וזכין לאדם שלא בפניו, נהי דלהכי זכה ביה — דלא מצי למיהדר, מיהו מודו רבנן דכל כמה דלא מצי למיתב גיטא לידיה — לא הוי משוחרר. וכיון דמית קדים — תו לא הוי שיחרורירה שחרור, דנפקא ליה רשותיה מיניה, וחזיל עליה רשות יורשין. תנו מנה לפלוני כו' — דברי שכיב מרע כבתובין ובמסורין דמו. דתקון רבנן שמא תטרף דעתו עליו בחליו אם לא היה מובטח שיקיימו דבריו. כי קתני — בהנך ארבעה דברים. מילתא דליתיה — בשאר שטרות. והא מילתא איתא בשאר שטרות, שאם מסר שטר מתנה לשלוחו ליתנו לאחר (מיתה) ומת — לא יתן לאחר מיתה, דהא לא אקני ליה ארעא עד דלימטיא שטרא לידיה, והדיא שעתא פקע ליה רשותיה. שמא לא נמר להקנותו לו — על פי צוואתו, בתקנה דתקון רבנן לשכיב מרע. אלא בשטר — לכי מטא שטרא לידיה ליקנינהו בשטרא. ואין שטר — מקנה לאחר מיתה, דהא פקעה ליה רשותיה דנותן. והאיכא לשמה — דשוו גיטי נשים ושחרורי עבדים. בשלמא לרבה — דאמר: תקנתא דמולך ומביא לפי שאין בקיאין לשמה היא — היינו מוליך ומביא. האיכא מחובר — דפסול בתרייהו, דכתיב (דברים כד) "וכתב... ונתן" — מי שאינו מחובר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שמחובר קציצה. ושחרור גמר "לה" "לה". פסולא דרבנן — מוליך ומביא — רבנן הוא דאצרכוהו למימר "בפני נכתב". עד כותי — פסול מדרבנן בשאר שטרות, דאחזוקיהו סתמייהו לפסולא ערכאות – לקמיה פריך: והא ערכאות פסולא דאורייתא, שאין עדותן כשר, לפי שאינן בתורת גיטין וקידושין, ורחמנא אמר "וכתב... ונתן" — מי שישנו בכלל נתינה ישנו בכלל כתיבה, והכי מפרש בפרק שני (גיטין כג,ב). בעדי מסירה — מתניתין דמכשיר בשאר שטרות, ופסל בהני — כגון דאיכא עדי מסירה. ורבי אלעזר היא דאמר עדי מסירה בריתי — ואין צריך לחתום בגט, וכי כתב קרא "וכתב" — אבתיבת הגט כתיב, ולא אחתימת ידי עדים. ומתניתין — בשכתבו סופר ישראל. ואשמעינן מתניתין דמודה רבי אלעזר במזויף מתוכו, בחתימת עדים פסולין — שהוא פסול, ואף על גב דאיכא הכשר עדי מסירה. והאי פסולא — מדרבנן, גזירה דילמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה, וכי אכשר רבי אלעזר — היכא דלא חתימו עליה שהדי כלל. אף אלו — גיטי נשים בשרים בחותמין גוים. ואמר רבי זירא יהד רבי שמעון כו' — ואכשר להו בעדי מסירה, וכשכתבו סופר ישראל. מכלל דתנא קמא סבר לא — כרתי עדי מסירה, אלא עדי חתימה, ופסולא דאורייתא היא.

איבא

איבא ביניהו שמות מוכחקין — כלומר, תנא קמא בשיטתיה דרבי אלעזר קאי, ומדרבנן הוא דפסלינן, דילמא אתי למיסמך אחתומין ולמוסרו בפניהם. ואתא רבי שמעון למימר: אם שמות מבהקים דגרס הן, שאין ישראל נקראין באותן שמות — לאו היינו מזויף מתוכו דמודה רבי אלעזר, דכולי עלמא ידעי דגרים הם, ולא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה. **חזרה** — רצה לחזור בשניהם, לרבי מאיר — פסולא דאורייתא הוא, דהא כיון דבטיל משלה לשליחותיה דשליח — נמצא שאינו שלוחו, ואין כאן גירושין כלל. והיינו דאוריימא, דרחמנא אמר "ונתן בידה" — וזה לא נתן, לא הוא ולא שלוחו. הבי גרסינן: **אלא בי קתני מילתא דליתא** בקידושין — כלומר, כי פרכינן לעיל: האיכא מחזור ולשמה — לא תשני: פסולא דאורייתא לא קתני, אלא אימא: מילתא דאיתא בקידושין לא קתני. כגון לשמה ומחוסר איתא נמי בשטרי קידושין, כדכתיב (דברים כד) "ויצאה מביתו... והיתה לאיש אחר" — איתקוש הוויה ליציאה. אבל "בפני נכתב" ליתיה בקידושין, דתקנתא דרבנן בעלמא היא בגיטין, דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה. ועוד כותי נמי אינו כשר בקידושין, דהאי דאשכחו בגיטין — היינו טעמא דכלקמן (בעמוד ב), דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה, מה שאין כן בשאר שטרות. וערכאות נמי ליתא בקידושין היכא דאיכא עדי מסירה ישראל, דבגט ושחרור הוא דגזרי דילמא אתי למיסמך עלייהו, ומצרכינן ליה גיטא אחרינא. אבל בקידושין, כיון דמאורייתא מקודשת משום עדי מסירה, אי אמרת "אינה מקודשת" — שרית אשת איש לעלמא. ופרכינן: **חזרה גופה איתא בקידושין** — שאם מסר שטר קידושין לשלוחו, ורצה לחזור — חזר, דאין כאן זכות הוא לה, דאסר לה אבודי עלמא. ומשום האי שטרא אינו מתחייב במזונותיה. **בשליחות בעל כורחה בי** — כלומר, דומיא דגיטין לא משכחת לה בקידושין. דהא שליח זה משתלח אצלה לגרשה בעל כרחה, וכן לעבד לשחררו על כרחו. אבל בקידושין — לא היה נעשה שליח אצלה בעל כרחה. הילכך הבי קתני: בזו שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים — ששלית זה היה נעשה שליח אצלן על כרחן, ואם רצה הבעל — חזר. מה שאין כן בקידושין, דאף על גב דחזר — לא דומיא דהני הוא. **משנה עד כותי פסול** — דחשידי אעדות שקר. **חוץ מגיטי נשים** — כדמפרש בגמרא. **גמרא מצת כותי מוחרת** — בפסח לאכילה, ולא חיישינן שמא החמיצה. **ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח** — משום חובת לילה הראשון, שהוא חייב לאכול מצה המשתמרת, כדכתיב (שמות יב) "בערב תאכלו מצות". ואפילו ידענו בה דלא החמיצה — לא נפיק בה אלא אם כן עבד לה שימור לשם חובת מצה, דכתיב (שם) "ושמרתם את המצות". וכותים בקיאין הן שצריכה להשתמר לשמה, ועושין לה שימור. **רבי אלעזר אומר** — אף באכילה כל ימות הפסח, דחשדינן להו שמא מחמצין. **כל מצות שהחזיקו בה כו'** — וב"הכל שוחטין" מפרש דאתי רבן שמעון לאוסופי אתנא קמא אף מצות שהיא מדברי סופרים ואינה כתובה בתורה, אם החזיקו בה — סמכינן עלייהו. **אפילו שאר שטרות נמי** — דהא לא חשידי. **אי ראחזוק** — בהלכות גיטין ושטרות. **וכגון ראחזוק בהא** — בגיטין ושחרורין. **ולא אחזוק בהא** — בשאר שטרות. **אי הכי מאי אירייא** — דלא אכשרינן בגיטין אלא חד כותי, כדקתני מתניתין "עד כותי" דחד כותי וחד ישראל הוא דמכשר, אבל תרוייהו כותים — לא. **לא הכשירו בו** — בגט אשה. **לעולם ברבי אלעזר** — דאמר: חשידי, וגיטין מאי טעמא הוכשר עד כותי. **כגון דחתם ישראל** — עד השני. **לבסוף** — תחת כותי. דאי

דלתנא קמא לא מהני, ורבן שמעון בן גמליאל לטפויי אתא למימר דמהני – מנא ליה דלא מהני לתנא קמא? כיון דבתריה לחודיה מהני, אף על גב דלא מהני לרבן שמעון בן גמליאל דמשמע דלא מהני הכא – כל שכן דמהני חזקה לחודה, דעדיפא, דמהני אף לרבן שמעון בן גמליאל! ודוחק לומר: אף על גב דממילתא דתנא קמא אין להוכיח דלא מהני חזקה לחודיה, מכל מקום יש לדקדק מרבן שמעון בן גמליאל דאתא לטפויי חזקה לחודה – מכלל דלתנא קמא לא מהני. ונראה לרבינו יצחק: דלמסקנא דדחתם מצה כתיבה דהחזיקו בה. והשתא יש להוכיח מתנא קמא גופיה דחזקה לחודה לא מהניא, מדנקט מצה דכתיבה ואחזוק, דאי חזקה לחודה מהניא – הוה ליה למינקט שחיטה, דליכא אלא חזקה לחודה. ואם תאמר: אם כן מנא ליה דכתיבה לחודה מהני לתנא קמא, כיון דמצה כתיבה ואחזוק? ויש לומר: מדלא מפרש בהדיא: מצת כותי מוחרת הואיל והחזיקו בה – משמע דלא הוי טעמא אלא משום דכתיבה, שהוא טעם הידוע לכל, בלא שום פירוש. ואם תאמר: ביון דלתנא קמא חזקה לחודה לא מהניא, מנא לן דכתיבה לחודיה לא מהניא לרבן שמעון בן גמליאל דפריך "אי אחזוק בו"? דילמא כתיבה עדיפא, דמהני אפילו לתנא קמא, וכל שכן דמהני לרבן שמעון בן גמליאל! ועוד: במסקנא דחולין הוה ליה למימר: אחזוק בדלא כתיבה נמי איכא בניניהו. מדלא

קאמר

תוספות

כי קתני מילתא דליתא בקדושין בו' – כל הני ליתנהו בקידושין, דמולוך ומביא בגט – משום עיגונא, אבל כאן אם תרצה – לא תקבל הנך קדושין. ועוד כותי לא שייך בקדושין, דבגט הוא דמכשרינן בדלקמן, משום דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה, דאי לאו דכותי חבר הוה לא הוה מתחים ליה מקמיה, אבל בקדושין – חותמין זה בלא זה, דלא שייך למיגזר משום "בולכם". דגזי גט גזרינן שמא יאמר "בולכם חתומו" ואם יחתמו זה בלא זה לאחר שחתמו בו שנים, ויתנוהו לאשה, ותסבור שהיא מגורשת ותלך ותנשא, ובעל כפיר. אבל בקידושין – אין לחוש אם תסבור שהיא מקודשת. והא לא שביחא שתקבל קדושין מאחר, ביון שסבורה להיות מקודשת. וכן ערכאות, ביון דאיכא עדי מסירה – ישראל כשר בקדושין אף על פי שחותמין גוים, דליכא למיחש דילמא אתי למיסמך עלייהו, דלא אתי לידי תקלה במה שסבורה להיות מקודשת, כדפירשנו. ואם תאמר: ותאיכא זמן, ששנו גיטי נשים לשחרורי עבדים, כדאמרינן בפרק "ארבעה אחין" (יבמות לא.ב): והא עבדא איכא דקני בבספא ואיכא דקני בשטרא ותקון רבנן זמן. ובשחרורי עבדים איירי, ולא כמו שפירש שם בקונטרס: שטר מכירת עבד – דאם כן הוה מצי למפרך מקרקעות ולכל שטרות. ועוד: דאותו אינו נפסל בשאין בו זמן. אלא בשטר שחרור איירי, שנפסל בלא זמן, כמו גיטי נשים. ויש לומר: דכיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות – לא תניא הכא.

בשליחות בעל כורחה בו' – פירש בקונטרס: ותכי קתני: בזו שוו גיטי נשים ושחרורי עבדים – ששליח זה נעשה שליח אצלו בעל כרחו, ואם רצה הבעל – יחזר. מה שאין כן בקדושין, דאף על גב דחזר, לאו דומיא דהני הוא, ואין נראה, דאי מיירי בשליחות בעל כורחייהו – רבנן נמי מודו דיחזר בעבד, ואין זכין לו בעל כורחו. ונראה כפר"ת: דכיון דבעבד ואשה איכא שליחות בעל כורחייהו – הוה אמינא דאין יכול לחזור, דכיון דבא ליד השליח – באילו בא לידה דמי, כיון שאין יכולים לעכב. אבל קידושין דאין בעל כורחה – פשיטא דיחזר. ומילתא דליתא בקדושין – היינו דליתא לחידוש בקדושין. וקשה: ליתני דשוו לבעל כורחו והוו ארבע אפילו לרבנן. **מצת** כותי מותרת – ואם תאמר: הלא גזרו על פתן, כדאמרינן בפירקי דרבי אליעזר (פרק לח) לפי שהיו מבטלין בנין בית המקדש בימי עזרא. וקשני התם: מכאן אמר רבי אליעזר: כל האוכל פת כותי – כאילו אוכל בשר חזיר. ותניא נמי בפרק קמא דחולין (יג,א) גבי מין: פתו פת כותי? ואומר רבינו תם: דתמיירי בעיסת ישראל שעשה כותי מצה ממנה. ואם תאמר: אמאי יוצא בה ידי חובה? דילמא לא שמרה לשם מצה, דחשידי אי"לפני עור" וגו'! ויש לומר: כגון דקים לן דאין לכותי מצה אחרת שיוכל לצאת בה ידי חובתו, דכדשמעון בריש חולין (ד,א): קוטע ראשו של אחד מהן ונותנו לו, אבלו – מותר לאכול משחיטתו. **ואדם** יוצא בה ידי חובתו – זו אף זו קתני, ואשמעינן דבקיאין בשימור לשם מצה. **אי** תנא קמא אפילו שאר שטרות נמי – אומר רבינו יצחק: דמשמע דלתנא קמא מהניא כתיבה לחודיה, אף על גב דלא אחזוק. מדלא קאמר אתנא קמא "אי דאחזוק" בו' דהדקאמר ארבן שמעון בן גמליאל. ואם כן פשיטא ליה לתלמוד דמצה לא אחזוק, פירוש: אין ידוע אי אחזוק. דאי מצה כתיבה ואחזוק – מנא ליה לתלמוד דכתיבה לחודיה מהניא לתנא קמא? וכן משמע בפרק קמא דחולין (ד,א), דמעיקרא מוקי פלוגתייהו בכתיבה ולא אחזוק, דלתנא קמא מהניא ולרבן שמעון בן גמליאל לא מהניא. ופריך: האי "כל מצה שהחזיקו בה" – "אם החזיקו בה" מיבעי ליה! משמע דלא ידיע לן אי אחזוק בה, מדקאמר "אם אחזוק בה" מיבעי ליה. וקשה: דלמאי דמסיק התם דאחזוק בלא כתיבה איכא בניניהו,

קאמר נמי – משמע כתיבא לחודה מדנינא לבולי עלמא! ויש לומר: דמספקא ליה להתלמוד אי פליג רבן שמעון בן גמליאל אתנא קמא בכתיבה ולא אחזוק, מדלא קאמר "כל מצוה שכתובה או שהודחזקו בה". אף על גב דאיכא למימר דמכל שכן שמעינן ליה, דהא לתנא קמא כתיבה מדנינא ולא חזקה – אפילו הכי מספקא ליה להתלמוד דילמא לרבן שמעון בן גמליאל גריעא כתיבה מחזקה, מדלא פירש בהדיא. ולהכי לא קאמר התם: אחזוק בדלא כתיבה נמי איכא ביניידהו – משום דכתיבה ולא אחזוק מספקא ליה; אי פליג רבן שמעון בן גמליאל, בדפירשנו. **אי** לאו דכותי חבר הוה לא הוה מתחיל ליה מקמיה – אם כן כוליה שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל דחתים לבסוף! ויש לומר: דאין לחדש, כיון דדאי כותי בשר מדאורייתא, דגרי אמת הן.

רבא אמר לעולם תרי כו' – ולדידיה: דאחזוק בהא לא אחזוק בהא.

חספא בעלמא הוא – פירש בקונטרס: דהוה מצי לשנויי: בעדי מסירה ורבי אלעזר היא, אלא דשניא דחיקא הוא, דהא לעיל פרכינן עלה: מדסיפא רבי שמעון בשטרו דרבי אלעזר – מכלל דרישא לאו רבי אלעזר. ולקשה: דאדרבה, תירוץ דבעדי מסירה ורבי אלעזר נשאר לפי המסקנא, דמשני: כי קתני מילתא דליתא בקדושין, דאי בלא עדי מסירה וברבי מאיר – אפילו בקדושין פסלינן ערבאות מדאורייתא! ואומר רבינו יצחק: דכי היכי דפסלינן בגט אף בעדי מסירה ושמות מובהקים, משום דלמא אתי למימסך עליידהו בלא עדי מסירה ישראל – הכי נמי פסלינן בשטר מתנה. ולא תיקנו חכמים להאמינם אלא בשטרי מלוה ומכר, שהן לראיה, ואין נעשה על פי עדותן שום קנין. אבל שטר מתנה – אין כשר לקנות בו מדאורייתא אלא אם כן יש עדים כשרים בשעת מסירה. ואפילו אם נאמר ששטר מתנה שחתמו בו ישראל כשר לקנות בו בלא עדי מסירה – היינו משום שידוע, על ידי עדי חתימה שהן כשרים מן התורה, שבא השטר מיד דנותן ליד המקבל. וכן כשר בהודאת נותן שהוא כק' עדים. אבל בשטר שחותמין בו גוים, שאין בו לא עדי מסירה ולא עדי חתימה שכשרים להעיד, ולא הודאת בעל דין – לא חשוב שטר לקנות על ידו, ולא הוי אלא חספא בעלמא. אבל אין לומר דלהכי חשיב ליה חספא בעלמא – משום דמתניתין ביילא שטר מתנה בהדי שאר שטרות דכשרים, אפילו כתיבתן וחתימתן גוים – דהשתא לא מהני עדי מסירה מידי. דהא בברייתא דבסמוך בולל יחד כל השטרות דכשרים בערכאות, ואפילו גיטי נשים – ואפילו הכי לא משכחינן בגיטין אלא בכתיבת ישראל ובעדי מסירה, ובשאר שטרות בשר בבל ענין. רבינו יצחק.

והא לאו בני בריתה ניהנו – דוה מצי למיפרך: הא לאו בני עדות ניהנו. הורמין

1 **דְּאִי לָאו דִּכותֵי חֲבֵר הֲוָה, לָא מַתְחִים לֵיהּ מִקַּמֵּיהּ.** -
2 **אִי הָכִי, אֲפִילּוּ שְׁאָר שְׁטָרוֹת נַמִּי! אֶלָּא אָמְרִינַן: רִוּוְחָא**
3 **שָׁבַק לְמַאן דְּקָשִׁישׁ מִינֵּיהּ, הָכָא נַמִּי - רִוּוְחָא שָׁבַק**
4 **לְמַאן דְּקָשִׁישׁ מִינֵּיהּ! אָמַר רַב פָּפָּא, וְאִי אוֹמְרַתְּ: עֵדֵי**
5 **הַגֵּט אֵין חוֹתְמִין וְהֵן בְּלֹא זֶה. מַאי טַעֲמָא? אָמַר רַב**
6 **אֲשִׁי: גְּזֵירָה מִשּׁוּם "פּוּלְכֶם". גּוּפָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:**
7 **לֹא הִכְשִׁירוּ בּוֹ אֶלָּא עַד אֶחָד כּותִי בִּלְבַד. מַאי קָא**
8 **מַשְׁמַע לָן? - תָּנְיָא: כָּל גֵּט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵד כּותִי - פָּסוּל**
9 **כו'! - אִי מִמַּתְנִיתִין, הֲוָה אָמְינָא אֲפִילּוּ תְּרֵי נַמִי, וְהַאי**
10 **דְּקָתָנֵי חַד - מִשּׁוּם דִּכְשָׁטָרוֹת אֲפִילּוּ חַד נַמִי לָא. קָא**
11 **מַשְׁמַע לָן. - וּתְרֵי לָא? וְהָא קָתָנֵי: מַעֲשֶׂה וְהֵבִיאוּ לִפְנֵי**
12 **רַבָּן גַּמְלִיאֵל לִכְפָר עוֹתְנַאי גֵּט אִשָּׁה, וְהָיוּ עָדָיו עֵדֵי**
13 **כּותִים וְהִכְשִׁירוּ! אָמַר אַבַּיֵי, תְּנִי: עָדוֹ. רָבָא אָמַר,**
14 **לְעוֹלָם תְּרֵי, וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל מִיכְּלַל פְּלִיג. וְחַפּוּרֵי**
15 **מְחַפְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל מַכְשִׁיר בִּשְׁנַיִם,**
16 **וּמַעֲשֶׂה נַמִּי שֶׁהֵבִיאוּ לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל לִכְפַר עוֹתְנַאי**
17 **גֵּט אִשָּׁה, וְהָיוּ עָדָיו עֵדֵי כּותִים וְהִכְשִׁיר. משנה כָּל**
18 **הַשְּׁטָרוֹת הָעוֹלִים בַּעַרְכָּאוֹת שֶׁל גּוֹיִם, אַף עַל פִּי**
19 **שֶׁחוֹתְמֵיהֶם גּוֹיִם - כְּשֵׁירִים, חוּץ מִגִּיטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי**
20 **עֲבָדִים; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף אִלּוּ כְּשֵׁירִין, לֹא הוּזְקְרוּ**
21 **אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט. גמרא** קָא פָּסֵיק וְתָנֵי, לָא
22 **שָׁנָא מֵכֶר לָא שָׁנָא מַתָּנָה; בִּשְׁלָמָא מֵכֶר - מִפֵּי יֵהֵיב**
23 **זוּזֵי קַמַּיְיהוּ הוּא דְּקָנָה, וּשְׁטָרָא רְאָיָה בְּעָלְמָא הוּא,**
24 **דְּאִי לָא יְהֵיב זוּזֵי קַמַּיְיהוּ, לָא הָווּ מְרֵעֵי נַפְשַׁיְיהוּ**
25 **וְכָתְבִין לֵיהּ שְׁטָרָא. אֶלָּא מַתָּנָה בְּמַאי קָא קָנֵי - לָאו**
26 **בִּדְאָה שְׁטָרָא? וְהַאי שְׁטָרָא חַסְפָּא בְּעָלְמָא הוּא!**
27 **שְׁמוּאֵל: דְּיָנָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא. וְאִיבָּעְיָא אִיפְּא, תְּנִי:**
28 **חוּץ מִמְּכִירֵי נָשִׁים. "רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף אִלּוּ**
29 **כְּשֵׁירִין" וכו'. וְהָא לָאו בְּנֵי כְּרִיתוּת נִינְהוּ! אָמַר רַבִּי**
30 **זֵירָא: יָרַד רַבִּי שִׁמְעוֹן לְשִׁיטָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר**
31 **עֵדֵי מְסִירָה בָּרְרֵי. וְהָאָמַר רַבִּי אַבָּא: מוֹדֶה רַבִּי**
32 **אֶלְעָזָר, בְּמְזוּיָּף מְתוּכּוֹ - שֶׁפָּסוּל! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן**

בשמות

1 **דאי לאו דכותי חבר הוה** – לא הוה האי ישראל מחתים ליה לכותי מקמיה. **אי הכי שאר שטרות נמי** – כי חתם ישראל לבסוף ניכשריה. **אלא** – על כרחיך טעמא מאי לא הוי בשאר שטרות בחזקת חבר עד ידי הקדמה זו – דאמרינן: האי ישראל רווחא שבק למאן דקשיש מיניה. שראו את העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו, והכותי,
5 ובשחתם ישראל זה בתחילה היה סבור שיחתום
6 בעל השטר עמו אחד מישראל הזקנים – לפיכך
7 חתם בתחתית השטר. והמלוה בא והחתים
8 אחריו את הכותי למעלה הימנו. **הכא נמי** –
9 בגט אשה, נימא: רווחא שבק. **ואת אומרת** –
10 מתניתין, דמכשר בגט ופסיל בשאר שטרות,
11 אשמעינן דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני
12 זה. הילכך על כרחך ישראל זה ראה את הכותי
13 חותם למעלה והוא חתם למטה, ואי לאו דחבר
14 הוא – לא אחתמיה מקמיה. אבל עדי שאר
15 שטרות – חותמין זה שלא בפני זה. הילכך
16 איכא למיחש ישראל זה חתם ראשון בתחתית
17 השטר, ושבק רווחא למאן דקשיש, ולא ידע
18 שיחתמו את הכותי למעלה הימנו. **מאי טעמא**
19 – אמרו רבנן שלא יחתמו זה שלא בפני זה.
20 **גזירה משום בולכם** – דתנן בפירקין דלקמן
21 (סו,ב): אמר לעשרה "בולכם כתבו גט לאשתי"
22 – אחד כותב ובולם חותמין. ואי לא הוו חתמי
23 בולהו – הוי פסול דבקפידא תליא, דלא שוויה
24 גיטא אלא בהכי. לפיכך תקנו אפילו היכא דלא
25 אמר "בולכם" – שיהיו כל העדים נקבצים
26 בשעת החתימה. **תניא כל גט שיש עליו עד**
27 **כותי פסול** – ועלה קאמר "חוץ מגיטי נשים".
28 **הוה אמינא דאפילו תרי** – כשרין בגט, והא
29 דתני חד – לאשמועינן חומרא דשאר שטרות
30 – דחד נמי פסול בהו, קא משמע לן. **רבא אמר**
31 **לעולם תרי** – כותים הוו בההוא גיטא דרבן
32 גמליאל. **ורבן גמליאל מיכלל פליג** – ואי אמרת
33 מעשה לסתור – חסורי מיחסרא כו'.
34 **משנה בערכאות** – מקום בית ועוד דיינים
35 קבועין שלהן. **לא הוזקרו** – בבית המדרש
36 לפסול. **אלא בזמן שנעשו בהדיוט** – על ידי גוים
37 הדיוטות, שאינן דיינים. ובגמרא מפרש לה.
38 **גמרא קא פסיק ותני** – "כל השטרות כשרין
39 בחותמי גוים", לא שנא שטרי מכר ולא שנא
40 שטרי מתנה. **בשלמא** – שטרי מכר, דארעא
41 לאו בהאי שטרא מיקניא אלא בזוזי. **מכי יהיב**
42 – האי גברא. זוזי – לישראל חבריה. **קמייהו** –
43 דדיינין גוים. **הוא דקנה** – לארעא. דקרקע נקנה
44 בכסף או בשטר, והאי שטרא ראיה בעלמא הוא,
45 שלא יאמר: (לא) מכרתיה ולא קבלתי מעות.
46 ובהא מילתא אינהו מהימני. **דאי לאו דיהב זוזי**
47 **קמייהו** – כיון דדיינין קבועין נינהו. **לא הוו מרעי**
48 **נפשייהו** – וכתבי ליה שטרא. **אלא מתנה** –
49 דעל ידי השטר הוא קנה אותה במסירת השטר, היכי מקניא? האי שטרא חספא בעלמא
50 הוא! **דינא דמלכותא** – של גוים. **תני חוץ מגיטי נשים** – כל שטרות שהן בגיטי נשים,
51 שעל ידי השטר הדבר נגמר, דהיינו נמי שטר מתנה. והוא הדין נמי דמצי לשנויי בעדי
52 מסירה ישראל, דאינהו משוי ליה שטרא, אלא שיניא דחיקא הוא דשנין לעיל הכי. דהא פרכינן עלה: מדקתני סיפא רבי שמעון כו', ואיצטריכא ליה לשנויי: שמות מובהקין איכא
53 ביניהו. אף על גב דאורמינהו לעיל בעדי מסירה – הני מילי לתנא קמא דברייתא, דנחית למינא, ופרכינן עלה: והא איכא לשמה ואיכא מחובר, וליכא לתרוצי אלא בהכי. אבל תנא
54 קמא דמתניתין, דלא נחית למינא ותנא לשמה – לא מוקמינן לה ברבי אלעזר, דמדרבי שמעון סבר לה כרבי אלעזר – תנא קמא לא סבירא ליה. **בריתה** – הבדלה, לשון "ספר
55 בריתות" (דברים כד). דכיון דלא שייכי בתורת נתין וקדושין אין נעשין עדים בדבר, דכתיב "וכתב... ונתן" – מי שישנו בנתינה ישנו בכתיבה. **ירד רבי שמעון לשיטתו של רבי אלעזר**
56 – דאמר: עדי מסירת הגט הוא דברתי, כדאמר בפרק בתרא (גיטין פ,א): אף על פי שאין עליו עדים, אלא שנתנו לה בפני עדים כו'. ורבי שמעון נמי בהכי מכשר, שימסרנו לה בפני
57 עדים ישראל. **מודה רבי אלעזר במזויף מתוכו** – דאף על גב דאמר רבי אלעזר: גט שאין עליו עדים כשר – דוקא אין עליו עדים, אבל יש בו עדים פסולין – פסול מדרבנן, דילמא
58 קאתי למימסריה באפייהו, ומימסר עלייהו.

בשמות

בשמות מובהקין — דגוים, דלא שכיחי ישראל דמסקי בהנהו שמהתן. דתו לא אתי למיסמך עלייהו, דמידע ידיע דגוים הם. **הוזמיו ואבודינא כר שיבתאי וכר קידרי בני ונקים אונא** — כולם שמות דייני גוים הם. **ליפלוג בריה** — בערכאות גופייהו. **אבל שמות שאינן מובהקין** — נעשו כשארי שטרות של מכר שנעשו בהדיוטות בלא ערכאות, דהנהו ודאי פסילי, דלא קפדי אאורועי נפשייהו ואחמי שיקרא. ועל כרחיך האי "נעשו בהדיוט" — דאשאר שטרות קאמר, העומדים לראיה, דהתם איכא לפלוגי בין הדיוט לערכאות. דאילו בגט אשה — לענין בריחות הדיוט וערכאות שוין. והכי קאמר: לא הוזכרו גיטי אשה ליפסל אלא בשמות שאין מובהקין, דנעשו כשאר שטרות הנעשים בהדיוט. **ואיבעיא אימא סיפא** — "לא הוזכרו" דקתני. **אתאן לגיטי ממון** — ורבנן קאמרי ליה, ואריא קאי: כל השטרות של ממון העולין בערכאות של גוים כשיירין, כגון שטרי מכר ובדפרישית טעמא לעיל: דזוזי קנו ליה, ושטרא לסהדותא בעלמא, ואי לא דייהיב זוזי קמייהו — לא הוו מרעי נפשייהו למיכתב שטרא. ולא הוזכרו ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט, דלא קפדי אאורועי נפשייהו. **אמר רבי שמעון לחכמים** - סמך לדברוי, דאף אלו בשרים. **לא נחלקו רבי עקיבא וחכמים** — שהן דור שהיה לפנינו. **על שטרות העולים בו'** — שהן בשורין, ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים. "חוץ מגיטי נשים" לא גרסינן ברישא דמילתיה דרבי שמעון בתוספתא, אלא בסיפא דמילתיה דרבן גמליאל בהדיוט, שרבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. דבין שנעשו בהדיוט, שטרי מכר דקיימי לראיה ועליהן דסהדי גוים סמכינן - פסול, דאימור: שקרא חתום. אבל גיטי נשים — לאו עליהם סמכינן, אלא אעדי מסירה, ובשמות מובהקין קמיירי. **רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אלו** — גיטי נשים. **בשרים במקום שאין ישראל חותמין** — כלומר, אף אלו גיטי נשים שאתם מכשירין, אימתי הן בשרים — במקום שאין ישראל חותמין, בעיר שאין הגוים מניחין את ישראל לחתום. דבין שאין ישראל חותמין באותה העיר — הכל יודעין שהם גוים, ואין סומכין עליהם, ומסר ליה נידליה בעדים ישראל. **אבל במקום שישראל חותמין** — אף על פי שהשמות הללו מובהקין דגוים הן — פסולין, דאי מכשרת בהני — אתי לאכשורי בשמות שאין מובהקין. **לגזור מקום שאין ישראל חותמין** — כי היכי דגזר שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין. **סבר לאכשורי** — שאר שטרות. **בבינופיא דארמאי** — שאינן ערכאות. **שטרא פרסאה** — שעשאוהו בלשון פרסי, וחתמו פרסיים הדיוטות עליו. **והא לא ידעי** — העדים שמסרו בפניהם. **למיקרי** — ולא ידעי מאי ניהו, והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמילתא? **שאינו יכול לזייף** — שיהא הקלף מתוקן בעפעים בשעת עיבודו, שעושים אותו שחור, ושוב אין אדם עושה בה מחק וחזור וכותב עליו, מפני שהוא ניכר. וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפעין שקורין גל"ש, ואדם יכול למחוק כתבו, ומניח חתימת העדים, וכותב למעלה ממון הרבה. **מענינו של שטר בשיטה אחרונה** — כדאמרינן ב"גט פשוט" (בבא בתרא קסא,ב): וקנינא מן פלוני אבל מה דכתוב ומפורש לעיל. **ברמתדר** — שמוזכר בשיטה אחרונה. **ליח ליה קלא** — לפי שאין חותמין ישראל דסהדי דהתימי אשטרא אינון מפקי לקלא ולפיכך אין הלוקח נפסד, דאמר ליה: לא הוה ידענא דמשתעבד לך. ובפרק שני (גיטין יט,ב) אמרינן: דאי חתימי עליה ישראל — טריף ממשעבדי.

עדים

בְּשָׁמוֹת מוּבְהָקִין. הֵיכִי דָּמֵי שֵׁמוֹת מוּבְהָקִין? אָמַר רַב פַּפָּא: בְּגוֹן הוּזְמֵיו, וַאֲבוּדִינָא, בַּר שִׁיבְתָּאי, וּבַר קִידְרִי, וּבָאטִי, וְנָקִים אוּנָא. - אֲבָל שֵׁמוֹת שֶׁאֵין מוּבְהָקִים מַאי? לָא? אִי הָכִי, אַדַּתָּנֵי סֵיפָא: לֹא הוּזְכְּרוּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט, לְפָלוֹג וְלֵיתְנֵי בְּדֵידָהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּשֵׁמוֹת מוּבְהָקִין, אֲבָל שֵׁמוֹת שֶׁאֵין מוּבְהָקִין - לֹא! הָכִי נַמִּי קָאָמַר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּשֵׁמוֹת מוּבְהָקִין, אֲבָל בְּשֵׁמוֹת שֶׁאֵין מוּבְהָקִין - נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט, וּפְסוּלִין. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: סֵיפָא אַתָּאן לְגִיטֵּי מָמוֹן, וְהָכִי קָאָמַר: לֹא הוּזְכְּרוּ גִיטֵּי מָמוֹן דְּפְסוּלִים - אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט. תָּנְיָא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲכָמִים בְּצִדָּן: לֹא נַחְלְקוּ רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲכָמִים עַל כָּל הַשְּׁטָרוֹת הָעוֹלִין בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל גּוֹיִם, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוֹתְמִיהֶן גּוֹיִם - כְּשֵׁרִים, וְאַפִּילּוּ גִּיטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט, שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר, וַחֲכָמִים פּוֹסְלִים, חוּץ מִגִּיטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף אֵלּוּ כְּשֵׁרִין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל חוֹתְמִין, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹתְמִין - לֹא. - מָקוֹם שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל חוֹתְמִין נַמִּי לִיגְזוֹר אַטּוּ מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹתְמִין! - שָׁמָא בְּשָׁמָא מְחַלְּפִי, אַתָּרָא בְּאַתָּרָא לָא מְחַלְּפִי. רָבִינָא אָמַר: סָבַר לְאַכְשׁוֹרֵי בְּבִינוֹפְיָאתָא דְּאַרְמָאֵי. אָמַר לֵיהּ רַפְרָם: "עֲרָכָאוֹת" תָּנֵן. אָמַר רָבָא: הָאי שְׁטָרָא פַּרְסָאָה דְּמַסְרִיהּ נַיְהֲלֵיהּ בְּאַפֵּי סָהֲדֵי יִשְׂרָאֵל, מְגַבִּינַן בֵּיהּ מִבְּנֵי חֲרֵי. - וְהָא לָא יָדְעִי לְמֵימְרָא! - בְּרִיבְרְעֵי. - וְהָא בְּעָנָא כָּתְבִי שֵׁיעֵינוּ יָכוֹל לְזַיֵּיף, וְלֵיקְפֵי! - בְּרַאֲפֵּיצָן. - וְהָא בְּעָנָא צָרִיךְ שֶׁיְּהֵיוּ מֵעֲנָנוֹ שֶׁל שֶׁבֶט בְּשִׁטָּה אֲחָרוֹנָה, וְלֵיקְפֵי! - בְּדִמְהַדַּר. - אִי הָכִי, מִמְּשַׁעְבְּדִי נַמִּי! - לֵית לֵיהּ קָלָא. בְּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן:

עדים

הורמין בנרן גריס רבינו תם, דלא מסקי ישראל הכי, דהורמין הוא שם שטן ושד. אבל הורמיז בזייר"ן הוא לשבת, בפרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לט,א): מפלגא דידך ולעיל – דהורמיז, ולתחת – דהורמיז, דהאשון בזייר"ן והשני בנרן. ורש"י גריס תרוייהו בזייר"ן, אלא שבשני גריס דאהורמיז. ואיפרא הורמיז (בבא בתרא ח,א) מפרש רבינו תם: חן מאת המקום, ד'איפרא' לשון חן, כמו "אפריון נמטיה" כר' (בבא מציעא קיט,א ושם). ולא כרש"י דפירש בפרק שני דנדה (כ,ב) דיופי של שדים היו לה.

אבודיינא – הכל שם אחד, ד"אבר" שם ישראל, ב"השובר את הפועלים" (בבא מציעא צג,ב): אבו אפפיד ביתנא בי רוניא.

שבתאי – גרסינן, דשבתאי שם ישראל הוא בכמה מקומות, אבל שבתאי הוא רוח רעה, כדאמר בפרק "כל הבשר" (חולין קז,ב).

בטאי – גרסינן, דבטי שם ישראל, כדאמר בקידושין (ע,ב): בטי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחזרותא. שהיה עבד, והיה מחזיק עצמו כישראל.

לפלוג וליתני בדידה – ואם תאמר: אדרבה, תיקשי ליה גופא ממתניתין: למה פסלו בהדיוט, כיון דאיכא עדי מסירה ושמות מובהקין? ויש לומר: דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר שטרות, דפסלי בהדיוט אף בעדי מסירה, דלמא אתי להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות. אף על גב דבסמוך אפילו רבנן דפסלי שאר שטרות בהדיוט בעדי מסירה, מכשירין בגיטי נשים, ולא גזרינן אטו שטרות - מכל מקום לא היה יכול הגמרא לעשות קושיא מזה, דילמא תנא דמתניתין גזר.

נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולים – פירוש: בשאר שטרות שנעשו בהדיוט, דפסלי אפילו בשמות מובהקין ועדי מסירה, שלא יבא להכשיר בלא עדי מסירה, כמו בערכאות. דאי חזו שום הכשר בהדיוט אפילו בעדי מסירה – יבא לטעות ולומר דאין חילוק בין ערכאות להדיוט, וכשר בכל מקום בלא עדי מסירה. **לא** נחלקו רבי עקיבא וחכמים על כל השטרות כו'. פירוש: כל השטרות העולים בערכאות, אף על פי שחותמיהן גוים – כשרים, דאי כי דיינה, ודאי כי דיינה: שאר שטרות – בכל ענין, גיטי נשים ושחרורי עבדים – בעדי מסירה ושמות מובהקין. לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט. פירוש: בשמות מובהקין ובעדי מסירה. דרבי עקיבא מכשיר, ולא גזר שיבא להכשיר אף בלא עדי מסירה אטו ערכאות, וחכמים פוסלין בשאר שטרות דגרינן, חוץ מגיטי נשים. דבשאר שטרות דכשיירן בערכאות בלא עדי מסירה – איכא למיגזר, אבל גיטי נשים אפילו בערכאות לא מתכשרי אלא בעדי מסירה – ליכא למיגזר מידי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף אלו בשיירן כו'. כלומר, אף גיטי נשים אין בשיירן אלא במקום שאין ישראל חותמין. פירוש: שאין מניחין ישראל לחתום, דלא יבא לטעות לומר שהן ישראל. ופריך: מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור! פירוש: כיון דבמקום שישראל חותמין גזרת שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין, אם כן מקום שאין ישראל חותמין – נמי ליגזור אטו מקום שחותמין. אף על פי דהוי כעין גזירה לגזירה – מכל מקום מיסתבר למקשה, כיון דחזישינן כולי האי – להא נמי הוה לן למיחש. כן נראה לרבינו יצחק לפרש שיטה זו.

רבן שמעון בן גמליאל אומר כו' – משמע דבא דסבר כרבי אלעזר, דאמר: עדי מסירה כרתי. והקשה הרב רבינו אפרים: דבפרק "גט פשוט" (בבא בתרא קסט,ב) גבי "הבא ליידון בשטר ובחזקה" משמע דסבירא ליה דעדי חתימה כרתי? ואומר רבינו יצחק: דדוקא בגיטין סבר כרבי אלעזר, ולא בשאר שטרות, כדאמר אמוראי דפרק בתרא (גיטין פו,ב). **והא** בעינן כתב שאינו יכול לזייף – לרבי אלעזר פריך, דאמר בפרק שני (גיטין כב,ב) דלא הכשיר רבי אלעזר דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין דוקא, ולא בשאר שטרות.

בראפיצן – משמע דבלא אפיצא יכול להזדייף. ואם תאמר: והיאך אנו כותבין בקלפים שלנו דלא אפיצן (שטרות) וספר תורה תפילין ומזוזות? ודיפתרא פסול בכולהו, כדמוכח בבמה דוכתי. ואומר רבינו תם: דעיבוד סיד שלנו כעיבוד עפעים שלהם, דהא קלפים שלנו אין יכולין להזדייף. ועוד דב"הקומץ רבה" (מנחות לא,ב) גבי ספר תורה, קאמר: הא – דאפיצן, הא – דלא אפיצן, הרי שכותבין ספר תורה בדלא אפיצן, והיינו בעיבוד שלנו.

עדים

עדים החתומים על הגט ומארע ישראל בא, דהא לא קאמר "ממדינת הים". **ושמותיהן בשטות גוים** — ולא ידענינן אי גוים נינהו או ישראל. **מהו** — לאכשורי בעדי מסירה. **לא בא לידיני** — גט ששמות גוים חתומין בו. **אלא** — אחד, שהיו חתומין בו לוקוס ולוס. **והכשרנו** — בעדי מסירה. **ודוקא לוקוס ולוס** — ששמות מובהקין הן, ולא אתי למיסמך עליהן. **אף על פי ששמותיהן בשמות גוים בשרים** — ואפילו בלא עדי מסירה, וכל שכן בעדי מסירה דלא מחזקינן להו אלא בישראל, לפי שרוב ישראל שבחרובה לארץ כו', ואת אמרת לוקוס ולוס דוקא! **התם בדיקתני טעמא** — וכי אמר רבי יוחנן — בארץ ישראל, דאין רוב שמותיהן בשמות גוים, הילכך מספקינן דילמא גוים נינהו, ופסולין ואפילו בעדי מסירה כרבנן דמתניתין. **ואיבא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה** — גיטין הבאין ממדינת הים ושמותיהן בשמות גוים מהו? **ופשט** ליה — רבי יוחנן ממתניתין דכשירין, דבחזקת ישראל נינהו, מפני שרוב ישראל שבחרובה לארץ שמותיהן בשמות גוים.

משנה **ריצה** לחזור **בשניהם** — קודם שהגיע ליד האשה והעבד. **יחזור** — ואין השליח יכול לזכות בהן לצרכו, דחזר הוא להן כדמפרש לקמיה, **והכמים אומרים בגיטי נשים** — יכול לחזור אבל לא בשחרור. **שזכין לו כו'** — וזכה בהן השליח לצרכו. **שאם יראה שלא לזון את עבדו ושאי** — הילכך בו משחרר ליה — לא מפסיד ליה מזונות, דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין ליה. אבל שלא לזון את אשתו — אינו רשאי, הלכך כי מגרש לה — מפסיד לה מזוני. **והלא הוא פוסל את עבדו** — בגט זה. **מן התרומה** — אלמא: חוב הוא לו **אמרו לו מפני שהוא קנייני** — דאי דמיפסל בגיטא מן התרומה — מפני שהוא קנייני דבהן עד עכשיו, וכי משחרר ליה — לאו קנייני הוא, ובגמרא מפרש מאי קאמר. **גמרא** **שמע מינה** מדרבנן — דאמרי שהשליח יתפוס השטר לצורך העבד, ואף על גב דבעל קמהדר ביה, ואינו עוד שלוחו, ותפיסה בעלמא הוא בעל כרחו. **התופס לבעל חוב** — אדם מן השוק, שתופס מטלטלי בנכסי ראובן לצורך שמעון שהוא בעל חוב — קונה. **ואפילו במקום שחב לאחרים** — לשון שאלה הוא: ונשמע מינה נמי דאפילו במקום שחב התופס הזה בתפיסתו זאת גלול, דהוה ליה נמי בעל חוב דראובן, ותופס זה שקדם ותפס לצורך שמעון מפסיד את לו, ותימא נמי קנה? דהא מתניתין נמי, שליח זה תופס לעבד וחב לבעלים. **ואם תאמר משנינו** — הא שמעינן ממתניתין דקנה. **כאומר זכו דמי** — ואין זה כשאר תופס, אלא בעל עשאו שליח לזכות בו. ואף על פי שהעבד לא ידע — זכין לאדם שלא בפניו.

מי שליקט — בעל הבית עשיר שליקט את הפיאה בר', והיינו "מקום שחב לעניים".

לא

עדים החתומים על הגט ושמותיהן כו' – פירוש: מי אמרינן דישראל ניתנו וכשר לרבי מאיר, או בעדי מסירה לרבי אלעזר, דלא תלינן להו בגוים אלא אם כן ידוע בודאי שזן גוים, דלא שביחי מלתא שיחתמו גוים בגיטין. או דלמא כיון דשמותיהן בשמות גוים – חיישינן שמא גוים ניתנו, ולא מתכשרי אפילו בעדי מסירה לרבי אלעזר, ואפילו לרבי שמעון – דהא לא מכשיר אלא בשמות מובהקין, והכא הם שמות שאין מובהקין, דהא מספקינן אי גוים הם אי לאו. ובשמות מובהקין ליכא למיפוק, דפשיטא דגוים הן, דהא בבל דוכתי לא חיישינן דלמא אתו למיסמך עלייהו. וקאמר: לא בא לידיני אלא לוקוס ולוס והכשרנו, משום דהוו שמות מובהקין, ולא אתו למיסמך עלייהו, ברבי שמעון, אבל בשמות שאין מובהקין, דלאו דאי גוים ניתנו – חיישינן. וקא פריך מגיטין הבאין ממדינת הים בר'. וקא סלקא דעתך דהא דקתני "שרוב ישראל שבחרובה לארץ שמותיהן בשמות גוים" – לא להכשיר דוקא במדינת הים קאתי, אלא נותן טעם לדבר, דרגילות הוא דמסקי ישראל בשמות גוים, שדרי בחרובה לארץ רובן בשמות גוים, הילכך בארץ ישראל נמי אין לחוש שמא גוים הן, דאין רגילות לחתום גוים בגיטין. ומשני: דוקא בבאין מחרובה לארץ קמכשרי.

כן נראה לרבינו יצחק.

בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים – בירושלמי בעי: הגע עצמך, היה עבדו של קצין – הרי חובה הוא לעבד! הרי שהיתה אשתו של מוכה שחין – הרי זכות הוא לה! ליית לך אלא כהדא, אילו המוכר עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור? אילו המגרש אשה שלא מדעתה שמא מגורשת היא? פירוש: על ידי אחר העבד נמכר על ברחון, ואין האשה מתגרשת על ידי אחר בעל ברחה.

יתיב רב הונא ורב יצחק קמיה דרבי ירמיה – אמר רבינו תם: דאין זה רב הונא שמוזכיר סתם בכל התלמוד, דאותו היה גדול דרבה מרבי ירמיה, ולא דמי ליתיב קמיה, ועוד: דקרי להו דרדקי, ורבי ירמיה חבירו של רבי זירא וקטן ממנו, כדאמר בגבדה (כג,א): בעי מיניה רבי ירמיה מרבי זירא כר', עד באן הביאו רבי ירמיה לרבי זירא לידי גיחוך ולא גחך. ורבי זירא תלמידו של רב יהודה, כדאמרינן דהוה מישתמיט מרב יהודה משום רבעי למיסק לארץ ישראל. ושמואל שהיה רבו של רב יהודה היה צריך לו לרב הונא, כדאמר בריש פירקין (ה,א); בעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט כר', ובחולין פרק קמא (יג,א): בעא מיניה שמואל מרב הונא מניין למתעסק בקדשים כו'. **שמע** מינה התופס לבעל חוב קנה – תימה לרבינו יצחק: אפילו אי תופס לבעל חוב קנה – היינו משום שהוא שליח, וקונה אפילו בעל כרחו, לפי שהלוה חייב, כאילו תפס הוא עצמו. אבל כאן – אפילו העבד עצמו אינו יכול לעכב את האדון מלחזור בו, אם היה נותן גט שחרור לדעת כן שלא ישתחרר בקבלה זו, כי אינו חייב לשתחררו. אם כן למה יעכב המקבל את האדון מלחזור? כיון דהשתא סלקא דעתך דהאומר "תנו" לאו כ"זכו" דמי ועוד: מה חייב האדון לעבד דחשיב ליה תופס לבעל חוב? ואי חשיב משום דעבד ליה נייחא נפשיה, כמו שפירש רבינו תם לקמן על מילתא אחריתא – אם כן היכי חשיב ליה חב לאחרים? ונראה לר"י: דחשיב קצת חוב משום דעבד ליה נייחא נפשיה, ומכל מקום חשיב ליה חב לאחרים – שהרי אינו חייב לו האדון כלום. והכי פירושו: בשלמא אי תופס לבעל חוב קנה – אין תימה אם גם כאן קנה מקבלה זו, לענין שלא יוכל לחזור, דמשום דעבד ליה נייחא נפשיה רוצה הוא שיהיה בעל חוב בכך, שיוכל לעכבו מלחזור. ואף על פי שלא נתנוהו לבך המקבל – דעתו הוא לקבל כמו שרוצה האדון, אבל אם התופס לבעל חוב לא קנה – כל שכן זה שאינו בעל חוב, אלא דעבד ליה נייחא נפשיה, שיוכל האדון לחזור בו. **התופס** לבעל חוב כמקום שחב לאחרים לא קנה – אפילו עשאו שליח, כדמוכח בפרק "הכותב" (כתובות פד,ב) גבי יימר בר חשו דאמר ליה לשלוחיה כו'. ורלא בפירוש רש"י, דפירש בפרק קמא דבבא מציעא (דף י,א) דבעשאו שליח לכולי עלמא קנה. דאין חילוק, דאפילו לא עשאו שליח – שלוחו הוא, דזכיה מטעם שליחות, כדמוכח בפרק קמא דבבא מציעא (י,ב) ובפרק "אין בין המודר" (נדרים לו,ב). ואם תאמר: דהכא קאמר רבי יוחנן: התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים – לא קנה, ובפרק קמא דבבא מציעא (י,א) קסבר: המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, והא בהא תליא, כדאמר התם: רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו: לא קנה, מאי טעמא – הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים? ויש לומר: דרבי יוחנן מחלק בין מציאה לבעל חוב, דשאני מציאה דמגו דזכי לנפשיה – זכי נמי לחבריה. **כל** האומר תנו באומר זכו דמי – ואם תאמר: והא רבי יוחנן ליית ליה תן כוכיר, דקאמר בפרק קמא דבבא מציעא (י,א); המגביה מציאה לחבירו – קנה חבירו, ואם תאמר משנתינו – דקאמר "תנה לי" ולא אמר "זכה לי"! ודוקא היכא דדעת אחרת מקנה אותו אמרינן תן כוכיר, ולא במציאה. ואם תאמר: למאן דאמר (גיטין יג,ב) דלא תקון מעמד משלחתו אלא בפקדון, מה הוצרכו לתקן מעמד משלחתו, דאמר בפירקין דהוי הלכתא בלא טעמא – תיפוק ליה משום דתן כוכיר! ויש לומר: דהוצרכו לתקן במעמד משלחתו דקני אפילו אין הפקדון ביד הנפקד, שהניח הפקדון ביד אחרים, או שיקנה אפילו בלא ברחו של נפקד, כמו שאפרש לקמן בעזרת ה' (שם דיבור המתחיל גופא) דקנה נמי בלא ברחו. ואם תאמר: ומתניתין דלקמן (שם) "תנו מנה לפלוני" ומת – יתנו לאחר מיתה, ומוקי לה רב זביד במעמד שלשתן, ואמאי לא מפרש טעמא דמתני' משום דתן כוכיר? ואומר רבינו תם: דתן לא הוי כוכיר אלא כשמוסר לו הדבר מיד ליד, ומתניתין לא משמע דמיירי בהכי. וניחא השתא ההוא דבבא מציעא גבי מציאה, והוצרכו נמי לתקן מעמד שלשתן דקנה אף על פי שמופקד בידו מקודם לכן, אף על גב דהדתם

רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר כו׳. מַהוּ תִּרְמִילוּ? עֲבָדִין קַנְקוּלִין. רַבִּי בָּא בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הַשָּׁזוּרִי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: הוֹרֵי רַבִּי לְעָזָר לְרַבִּי שׁוּבְתִּי דִּצְדוֹקִי, כְּהָדָא דְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי.

תָּנֵי: שֵׁשׁ מִידוֹת אָמְרוּ חֲכָמִים בַּפּוֹל מִצְרִי. זֶרַע לְזֶרַע – מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. זֶרַע לְיֶרֶק – מִתְעַשֵּׂר לַבָּא. זֶרַע לְזֶרַע וּלְיֶרֶק, אוֹ שֶׁזֶּרַע לְזֶרַע וְחִישֵּׁב עָלָיו לְיֶרֶק – מְעַשֵּׂר מִיַּרְקוֹ עַל זַרְעוֹ וּמִזַּרְעוֹ עַל יַרְקוֹ.

בְּשֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֲבָל אִם הֵבִיא לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה – זַרְעוֹ מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר וְיַרְקוֹ מִתְעַשֵּׂר בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עִישׁוּרוֹ.

בְּשֶׁלָּקַט מִמֶּנּוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲבָל אִם לָקַט מִמֶּנּוּ לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בֵּין זַרְעוֹ בֵּין יַרְקוֹ – מִתְעַשֵּׂר לַבָּא. זֶרַע לְזֶרַע וְחִישֵּׁב עָלָיו לְיֶרֶק – בָּאִין מַחְשָׁבָה.

זֶרַע לְיֶרֶק וְחִישֵּׁב עָלָיו לְזֶרַע – לְעוֹלָם אֵין מַחְשָׁבָת זֶרַע חָלָה עָלָיו אֶלָּא אִם כֵּן מָנַע מִמֶּנּוּ שָׁלֹשׁ מוֹרְבִיּוֹת.

בְּשֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲבָל אִם הֵבִיא שְׁלִישׁ לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֲפִילוּ (לֹא) מָנַע מִמֶּנּוּ שָׁלֹשׁ מוֹרְבִיּוֹת.

זֶרַע לְזֶרַע, וְעָשָׂה כּוּלּוֹ קְצִצִין גְּמוּרִים לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה – זַרְעוֹ מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. יַרְקוֹ – מִתְעַשֵּׂר בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עִישׁוּרוֹ. מִקְצָתָן עָשָׂה קְצִצִין גְּמוּרִים, וּמִקְצָתָן לֹא עָשָׂה – הֲדָא הִיא: צוֹבֵר גּוֹרְנוֹ לְתוֹכוֹ וְנִמְצָא מְעַשֵּׂר מִזַּרְעוֹ עַל יַרְקוֹ וּמִיַּרְקוֹ עַל זַרְעוֹ.

תָּנֵי רַבִּי אַבְדּוּמִי דְּחֵיפָה: אֲפִילוּ לֹא עָשָׂה כּוּלּוֹ קְצִצִין גְּמוּרִין לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה – זַרְעוֹ מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. וְיַרְקוֹ – בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עִישׁוּרוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: וְהוּא שֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ לְמַחְשֶׁבֶת זֶרַע. אֲבָל אִם הֵבִיא שְׁלִישׁ לְמַחְשֶׁבֶת יֶרֶק – אֶפְשָׁר לוֹמַר זַרְעוֹ מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר, וְיַרְקוֹ בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עִישׁוּרוֹ?

[דף ו׳ ע״א]

וְאַתְּ אָמַרְתְּ: צוֹבֵר אֶת גּוֹרְנוֹ לְתוֹכוֹ, וְנִמְצָא מְתְעַשֵּׂר מִזַּרְעוֹ עַל יַרְקוֹ וּמִיַּרְקוֹ עַל זַרְעוֹ!

זֶרַע לְזֶרַע לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, נִכְנְסָה שְׁבִיעִית – בֵּין זַרְעוֹ בֵּין יַרְקוֹ מוּתָּר. זֶרַע לְיֶרֶק לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, וְנִכְנְסָה שְׁבִיעִית – בֵּין זַרְעוֹ בֵּין יַרְקוֹ אָסוּר. זֶרַע לְזֶרַע וּלְיֶרֶק לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, וְנִכְנְסָה שְׁבִיעִית – פְּשִׁיטָא זַרְעוֹ מוּתָּר. יַרְקוֹ מַהוּ? תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אָסוּר. תָּנֵי רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל: מוּתָּר. מַאן דְּאָמַר מוּתָּר – דְּבַר תּוֹרָה. מַאן דְּאָמַר אָסוּר – מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן.

רַבִּי סִימוֹן בַּר זַבְדִּי בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: וַאֲפִילוּ לְהַאֲכִיל אֶת בְּהֶמְתּוֹ יְהֵא אָסוּר מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן? אָמַר לֵיהּ: לֹא יִתֵּן לֹא לִבְנוֹ וְלֹא לִשְׁלוּחוֹ, וְלֹא יְהֵא לוֹקֵט עַל הָאוֹמֶן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בַּר רַבִּי בּוֹן: אִם נֶעֱקְרָה הַגּוֹמָא – מוּתָּר. וַאֲפִילוּ כְּמַאן דְּאָמַר אָסוּר, הָיָה לוֹקֵט וְנִמְצָא בְּתוֹכוֹ יֶרֶק – מוּתָּר.

כְּהָדָא בַּר נַשׁ עָאל טָעוּן עֲשָׂר מִיסָרִין דְּלוּבֵי מַעֲשֵׂר לְרִבִּי יִרְמְיָה. אֲמַר לֵיהּ: לָא תֵּיעֲבֵד בֵּן! לָא תִּלְקוֹט אֶלָּא צוֹרְכָה דְּלַפְצָה.

זֶרַע לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית, וְנִבְנְסָה שְׁמִינִית – בֵּין זֶרַע בֵּין יָרַק אָסוּר.

זֶרַע לְיֶרֶק לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית, וְנִבְנְסָה שְׁמִינִית – בֵּין זֶרַע בֵּין יָרַק מוּתָּר.

זֶרַע לְזֶרַע וְיֶרֶק לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁמִינִית, וְנִבְנְסָה שְׁמִינִית – זֶרַע אָסוּר וְיָרַק מוּתָּר.

הֲלָכָה ו׳

מתני׳ בְּצָלִים הַפָּרִיסִים וּפוֹל הַמִּצְרִי, שֶׁמָּנַע מֵהֶם מַיִם שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה – מִתְעַשְּׂרִים לְשֶׁעָבַר, וּמוּתָּרִין בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו – אֲסוּרִין בַּשְּׁבִיעִית, וּמִתְעַשְּׂרִין לְהַבָּא.

וְשֶׁל בַּעַל – שֶׁמָּנַע מֵהֶם מַיִם שְׁתֵּי עוֹנוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: שָׁלוֹשׁ.

גמרא מַהוּ בְּצָלִים הַפָּרִיסִין? אִילֵּין בְּצָלַיָּיא כּוּפְרָיָיא דְּלָא עָבְדוּן זֶרַע. אָמַר רַבִּי מָנָא: בֵּיוָן שֶׁמָּנַע מֵהֶם מַיִם שְׁלוֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה – נַעֲשׂוּ כְּבַעַל.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: לְמַפְרֵעַ הוּא נַעֲשֶׂה זֶרַע? מִכָּן לַבָּא?

מַה נָפַק מִבֵּינֵיהוֹן? לָקַט בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים וּלְאַחַר שְׁלוֹשִׁים. אִין תֵּימַר לְמַפְרֵעַ הוּא נַעֲשֶׂה זֶרַע – מְעַשֵּׂר מִזֶּה עַל זֶה. אִין תֵּימַר מִכָּן וְלַבָּא – אֵינוֹ מְעַשֵּׂר מִזֶּה עַל זֶה.

הֲלָכָה ז׳

מתני׳ הַדִּילּוּעִין שֶׁקִּיְּימָן לְזֶרַע, אִם הוּקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְנִפְסְלוּ מֵאֲכֹל – מוּתָּר לְקַיְּימוֹ בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו – אָסוּר לְקַיְּימוֹ בַּשְּׁבִיעִית. הַתִּימְרוֹת שֶׁלְּהֶן – אֲסוּרוֹת בַּשְּׁבִיעִית.

מַרְבִּיצִין בְּעָפָר לָבָן; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר.

מְמָרְסִין בָּאוֹרֶז בַּשְּׁבִיעִית; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֲבָל לֹא מְכַסְּחִין.

גמרא לָמָּה לִי הוּקְשׁוּ? אֲפִילּוּ לֹא הוּקְשׁוּ! מִכֵּיוָן שֶׁהוּקְשׁוּ – נַעֲשׂוּ כְּשֶׁאָר זֵירְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין.

כֵּיצַד הוּא בּוֹדֵק? רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא אוֹמֵר: עוֹקְצוֹ, אִם נִתְאַחָה – אָסוּר. וְאִם לָאו – מוּתָּר.

רַבִּי יוֹנָה בּוֹצְרָיָיא אָמַר: קַרְמוּלִין – פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר. הָדָא דְּתֵימַר: עַד שֶׁלֹּא עָשׂוּ דִילּוּעִין, אֲבָל אִם עָשׂוּ דִילּוּעִין – כְּיֶרֶק הֵן.

מַאן הוֹרֵי בֵּן? רַבִּי יוֹסֵי! בְּאִילֵּין עֲלֵי קוּלְקַסְיָיא, שֶׁאָסוּר לִגְמוֹת בָּהֶן מַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהַצְּבָאִים אוֹכְלִין אוֹתָן.

מְרַבִּיצִין בְּעָפָר לָבָן;

[דף ו׳ ע״ב] דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר. אָתְיָא דְרַבִּי שִׁמְעוֹן – כְּרַבָּנָן, וּדְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב – כִּשִׁיטָתֵיהּ. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: מוֹשְׁכִין אֶת הַמַּיִם מֵאִילָן לְאִילָן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַשְׁקוּ אֶת כָּל הַשָּׂדֶה כּוּלָּהּ.

רַבִּי מָנָא אָמַר לָהּ סְתָם. רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: בְּסְתָם חוֹלְקִין.

מַה נַן קַיָּימִין? אִם בִּמְרוּוָחִין – דִּבְרֵי הַכֹּל אָסוּר. אִם בִּרְצוּפִין – דִּבְרֵי הַכֹּל מוּתָּר!

אֶלָּא כַּי נַן קַיָּימִין, בִּנְטוּעִין מֵעֵת לְעֵת עָשָׂר לְבֵית סְאָה. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב עָבַד לוֹן כִּמְרוּוָחִין, וְרַבָּנָן עָבְדִין לוֹן כִּרְצוּפִין.

הָא רַבָּנָן אָמְרִין: בִּמְרוּוָחִין אָסוּר לְהַשְׁקוֹת, מַהוּ לְהַמְשִׁיךְ? נִילַּף מִדָּא דְּרַבָּנָן מִן דְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. כְּמָה דְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: בִּמְרוּוָחִין אָסוּר לְהַשְׁקוֹת וּמוּתָּר לְהַמְשִׁיךְ, כֵּן רַבָּנָן אָמְרִין מוּתָּר לְהַמְשִׁיךְ וְאָסוּר לְהַשְׁקוֹת.

לֹא כֵן סָבְרִינַן מֵימַר בִּמְרוּוָחִין דִּבְרֵי הַכֹּל אָסוּר! וְהָן עָפָר לֹא כִּמְרוּוָחִין הוּא? אֶלָּא, כָּאן – בַּשְּׁבִיעִית, וְכָאן – בְּמוֹעֵד.

מַה בֵּין שְׁבִיעִית מַה בֵּין מוֹעֵד? שְׁבִיעִית, עַל יְדֵי שֶׁהוּא מוּתָּר בְּמְלָאכָה – הִתִּירוּ בֵּין דָּבָר שֶׁהוּא טוֹרַח בֵּין דָּבָר שֶׁאֵינוֹ טוֹרַח. מוֹעֵד, עַל יְדֵי שֶׁאָסוּר בְּמְלָאכָה – לֹא הִתִּירוּ אֶלָּא דָּבָר שֶׁהוּא אָבֵד, וּבִלְבַד דָּבָר שֶׁאֵינוֹ טוֹרַח.

וְאִית דְּבָעֵי נְשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: שְׁבִיעִית, עַל יְדֵי שֶׁזְּמַנָּהּ מְרוּבֶּה – הִתִּירוּ. מוֹעֵד, עַל יְדֵי שֶׁזְּמַנּוֹ קָצָר – אָסוּר.

וְאוֹתָן שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרוֹנִים – לָא מִסְתַּבְּרָא מֵיעָבְדִינוּן כְּשֶׁבַע יְמֵי הֶרֶגֶל, וְיִהְיוּ אֲסוּרִין!

אַשְׁפַּח תָּנֵי: מַרְבִּיצִין בְּעָפָר לָבָן בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל לֹא בְּמוֹעֵד; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר.

הַדָּרָן עָלָךְ שְׁדֵה לָבָן

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

הֲלָכָה א' מתני' מֵאֵימָתַי מוֹצִיאִים זְבָלִים לָאַשְׁפּוֹת? מִשֶּׁיִּפְסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשֶּׁיִּבַּשׁ הַמָּתוֹק. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִשֶּׁיִּקָּשֵׁר.

עַד כַּמָּה מְזַבְּלִין? עַד שָׁלוֹשׁ אַשְׁפּוֹת לְבֵית סְאָה שֶׁל עָשָׂר עָשָׂר מַשְׁפֵּלוֹת וְשֶׁל לֶתֶךְ לֶתֶךְ.

מוֹסִיפִים עַל הַמַּשְׁפֵּלוֹת, וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאַשְׁפּוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל הָאַשְׁפּוֹת .

גמרא מֵאֵימָתַי מוֹצִיאִין כו'. עַד שֶׁלֹּא פָּסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה, מַהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר לַעֲשׂוֹת אַשְׁפָּה עַל פֶּתַח חֲצֵירוֹ? סֵילְנִי שָׁאַל לְרַבִּי חִייָא בַּר בָּא, וְאָסַר לֵיהּ.

רַבִּי אָמַר: שְׁרָא לֵיהּ. וַהֲוֹון אָמְרִין: דּוּ נְסֵב מַעֲשֵׂר. וְהוֹרֵי עַל גַּרְמֵיהּ לְצֵאת לְחוּץ לָאָרֶץ, דְּלָא לְמֵיסַב מַעֲשֵׂר.

מֵעַתָּה, אֲפִילּוּ מְשָׁפְּקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה יְהֵא אָסוּר מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים לְתוֹךְ שְׁדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁלּוֹ הוּא מוֹצִיא! יוֹדְעִין הֵן בְּנֵי עִירוֹ אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית הַשְּׁלָחִין אִם אֵין לוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הָדָא אָמְרָה, לֹא חָשׁוּ לְעוֹבְרִין וְשָׁבִין מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן.

בְּאֵיסּוּר שְׁנֵי פְּרָקִים מַהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר לְעַשּׂוֹת כַּפֵּדָר הַזֶּה?

נִישְׁמְעִנָּא מִן הָדָא: מוֹכְרִין וּמוֹצִיאִין זְבָלִים עִם הָעוֹשִׁין שְׁבִיעִית עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. עִם הָעַכּוּ״ם עִם הַכּוּתִי אֲפִילּוּ בַּשְּׁבִיעִית, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְרוֹק אֶת הַמַּשְׁפֵּלוֹת. לֹא אָמַר אֶלָּא ״וּבִלְבַד שֶׁלֹּא

[דף ז' ע"א]

יִפְרוֹק אֶת הַמַּשְׁפֵּלוֹת״ הָא לָצֵאת – מוֹצִיא! הָדָא אָמְרָה: שֶׁהוּא מוּתָּר. וְאֵין תֵּימַר שֶׁהוּא אָסוּר, יְהֵא אָסוּר מִלְּהוֹצִיא.

מִשֶּׁיְּבֵשׁ הַמָּתוֹק. פְּקוּעָה. אָמַר רַבִּי מָנָא: הָהֵן פְּקוּעָה דְּבִקְעָתָא.

מִשֶּׁיְּקַשֵּׁר. מִשֶּׁיַּעֲשֶׂה קְשָׁרִין קְשָׁרִין. אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא: מִכֵּיוָן שֶׁנִּתְקַשֵּׁר בּוֹ קֶשֶׁר הָעֶלְיוֹן – מִיָּד הוּא יָבֵשׁ. וְתָנֵי עָלָהּ: קְרוֹבִים דִּבְרֵיהֶם לִהְיוֹת שָׁווִין.

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: בְּפוֹחֵת מִן הַמַּשְׁפֵּלוֹת. הָא שְׁתַּיִם – מוּתָּר. רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי: אִם בְּפוֹחֵת מִן הַמַּשְׁפֵּלוֹת, הָא שְׁתַּיִם אָסוּר! אֶלָּא כַּי נַן קַיְימִין, הָעוֹשֶׂה יוֹתֵר מִן כַּשִּׁיעוּר. כְּהָדָא דְתָנֵי: אֵין מוֹסִיפִין לֹא עַל הַמַּשְׁפֵּלוֹת וְלֹא עַל הָאַשְׁפָּתוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוֹסִיפִין עַל הַמַּשְׁפֵּלוֹת, וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאַשְׁפָּתוֹת. לֹא בְּכַשִּׁיעוּר? וְדִכְוָותָהּ, אֵין מוֹסִיפִין עַל הָאַשְׁפָּתוֹת אֲפִילּוּ בְּכַשִּׁיעוּר.

הֲלָכָה ב'

מתני' עוֹשֶׂה אָדָם אֶת שָׁדֵהוּ שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אַשְׁפָּתוֹת לְבֵית סָאָה. יוֹתֵר מִכָּאן – (אָסוּר) מוּתָּר; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיַּעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שֶׁיַּגְבִּיהַּ שְׁלֹשָׁה.

עוֹשֶׂה אָדָם אֶת זְבָלוֹ אוֹצָר. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר עַד שֶׁיַּעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שֶׁיַּגְבִּיהַּ שְׁלֹשָׁה. הָיָה לוֹ דָּבָר מוּעָט – מוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלֵךְ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר עַד שֶׁיַּעֲמִיקוֹ אוֹ עַד שֶׁיַּגְבִּיהַּ שְׁלֹשָׁה, אוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן עַל הַפֶּלַע.

גמרא וְלָמָּה תָּנִיתָה תְּרֵיין זִימְנִין? כָּאן – בְּפוֹחֵת מִן הַמַּשְׁפֵּלוֹת, בְּרֹם הָכָא – בְּעוֹשֶׂה כְּשִׁיעוּר. וְתָנֵי כֵּן עַל דִּבְרֵי שִׁמְעוֹן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת לָאַשְׁפָּה מִשָּׁלֹשׁ מַשְׁפֵּלוֹת.

וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר.

[דף ז' ע"ב]

בְּעוֹשֶׂה יוֹתֵר מִכַּשִּׁיעוּר, אֲבָל בְּכַשִּׁיעוּר, בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת – מוּתָּר, בְּמָקוֹם אֶחָד – לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

פְּתַר לָהּ תְּרֵין פָּתְרִין. כְּשֶׁהָיָה לוֹ דָּבָר מוּעָט בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ בַּשְּׁבִיעִית – הֲרֵי זֶה מוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלֵךְ. מְשָׁפְּקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה. רַבִּי לְיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה? שֶׁמָּא לֹא יִמְצָא לוֹ זֶבֶל וְנִמְצָא מְזַבֵּל אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם.

פָּתַר לָהּ פָּתַר חוֹרָן, כְּשֶׁהָיָה לוֹ דָּבָר מוּעָט בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שְׁבִיעִית וְהוּא מְבַקֵּשׁ לְהוֹצִיאוֹ בְּתוֹךְ שָׁדֵהוּ בַּשְּׁבִיעִית – הֲרֵי זֶה מוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלֵךְ, מִשֶּׁפָּקְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר, שֶׁמָּא לֹא יִמְצָא לוֹ זֶבֶל וְנִמְצָא מְזַבֵּל אֶת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם.

וְלֹא כְּבָר הוּא מְזוּבָּל מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית? רַבִּי בָּא, רַבִּי יִרְמְיָה בַּר רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן. עַד שֶׁיּוֹצִיא עֲשָׂר מַשְׁפֵּלוֹת כְּאַחַת.

וְלֵית לְרַבָּנָן מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן? אָמַר רַבִּי אִידִי דְּחוּטְרָא: סַלּוֹ וּמַגְרִיפּוֹ מוֹכִיחִין עָלָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אַשְׁפָּה.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי בּוֹן אָמַר: אִילֵּין שְׁמוּעָתָא דְּהָכָא, כַּיי דְּתָנֵינַן, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין אֶת הָאַמָּה בִּתְחִילָּה בַּמּוֹעֵד וּבַשְּׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְשִׁיר אֶת צְדָדֶיהָ לְזְרִיעָה. רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן.

הֲוֹון בָּעְיָן מֵימַר: מַאן דְּאָמַר תַּמָּן מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן, וְהָכָא – מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן. מַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְשִׁיר אֶת צְדָדֶיהָ לְזְרִיעָה, הָכָא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר? לֵית לָךְ אֶלָּא כְּהָדָא, שֶׁמָּא לֹא יִמְצָא לוֹ זֶבֶל, וְנִמְצָא מְזַבֵּל אֶת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם.

מַה נְפַק מִבֵּינֵיהוֹן? חָפַר לַעֲשׂוֹת אַמָּה שֶׁל בִּנְיָין. הֲוֹון בָּעוֹן מֵימַר: מַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן, וְהָכָא – מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן. וּמַאן דְּאָמַר תַּמָּן מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְשִׁיר אֶת צְדָדֶיהָ לְזְרִיעָה, הָכָא – הֲרֵי אֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת צְדָדֶיהָ לְזְרִיעָה.

הַכֹּל מוֹדִים, שֶׁאִם הָיָה לוֹ שָׁם סִיד אוֹ צְרוֹרוֹת אוֹ אֲבָנִים אוֹ גִּיפְסוּם – מוּתָּר.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ הַמְדַיֵּיר אֶת שָׂדֵהוּ – עוֹשֶׂה סַהַר לְבֵית סָאתַיִם. עוֹקֵר שָׁלֹשׁ רוּחוֹת, וּמְשַׁיֵּיר אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת. נִמְצָא מְדַיֵּיר בֵּית אַרְבַּעַת סְאִין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בֵּית שְׁמוֹנַת סְאִין.

הָיְתָה כָּל שָׂדֵהוּ בֵּית אַרְבַּעַת סְאִין – מְשַׁיֵּיר מִמֶּנּוּ מִקְצָת, מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן. וּמוֹצִיא מִן הַסַּהַר וְנוֹתֵן לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְזַבְּלִין.

גמרא תַּמָּן תָּנֵינַן: שָׂדֶה שֶׁנִּתְבַּוְּוצָה – תִּזָּרֵע לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. נִיטַּייְבָה אוֹ שֶׁנִּידַּייְרָה – לֹא תִּזָּרֵע לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: בֵּינִי מַתְנִיתָא, הָרוֹצֶה לְהַעֲמִיד צֹאן בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ – עוֹשֶׂה סַהַר בֵּית סָאתַיִם.

בַּכֹּל עוֹשִׂין סִיהֲרִין, בְּמַחְצָלָאוֹת, וּבְקַשׁ, וּבַאֲבָנִים, אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא בֵּין סַהַר לְסַהַר

[דף ח׳ ע״א]

כְּמִלּוֹא סַהַר – אוֹתוֹ הַמָּקוֹם חוֹלֵב בּוֹ, גּוֹזֵז בּוֹ, וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא אֶת הַצֹּאן דֶּרֶךְ עָלָיְהּ.

תָּנֵי: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לְעָזָר אָמַר: אִם רָצָה – תּוֹקֵעַ אֶת הַיָּתֵד בָּאָרֶץ, וְעוֹשֶׂה סְהָרִין בְּאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ שֶׁל שְׁמוֹנַת סְאִין.

אֵין מְדַיְּירִין לֹא בְּשַׁבָּתוֹת, וְלֹא בְּיָמִים טוֹבִים, וְלֹא בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, אֲפִילּוּ בְּטוֹבָה. וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר, וְלֹא לְנַעֵר אֶת הַצֹּאן. וְאִם בָּאוּ מֵאֵילֵיהֶן – אֵין מְסַיְּעִין אוֹתָן. וְאִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים – הוּא רַשַּׁאי לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר, וּלְנַעֵר אֶת הַצֹּאן. וְאִם בָּאוּ מֵאֵילֵיהֶן – מְסַיְּעִין אוֹתָן.

תָּנֵי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּשַׁבָּת – מְדַיְּירִין בְּטוֹבָה. וּבְיוֹם טוֹב – בִּמְזוֹנוֹת. וּבְחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד – אֲפִילּוּ בְּשָׂכָר.

תָּנֵי: הַשּׂוֹכֵר אֶת הַצֹּאן – אָסוּר לְנַעֲרָהּ. מַהוּ "לְנַעֲרָהּ"? מוֹלִיכָהּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. תָּדָא אָמְרָה: בְּשֶׁשְּׂכָרָהּ לְזְמַן מוּעָט. אֲבָל בְּשֶׁשְּׂכָרָהּ לְזְמַן מְרוּבֶּה – מוּתָּר. אוֹתוֹ הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן – אָסוּר.

רַבִּי חוּנָּה בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב: הֲהֵן דְּאָזַל לֵיהּ לְצוֹרְכֵהּ וְלָא מִתְעָנֵי – יֵיזֵיל מִן אֲתַר לַאֲתַר וְהוּא מִתְעָנֵי. רַב הוּנָּא בְּשֵׁם מַר עוּקְבָן: חַפְרִיתָה עִיקָּר – טָב לְמֵעַיָּיא.

רַבִּי חִייָא בַּר בָּא שָׁאַל: עַד שֶׁלֹּא פָּסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה מַהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר לְהוֹצִיא מִן הַסַּהַר וְלִיתֵּן בְּתוֹךְ שֶׁדֵּהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְּזַבְּלִין?

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ לֹא יִפְתַּח אָדָם מַחֲצֵב בַּתְּחִילָּה לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ, עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ שָׁלוֹשׁ מוּרְבָּיוֹת, שֶׁהֵן שָׁלוֹשׁ עַל שָׁלוֹשׁ עַל רוּם שָׁלוֹשׁ. שִׁיעוּרָן – עֶשְׂרִים וְשֵׁבַע אַבָּנִים.

גָּדֵר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֶשֶׂר אַבָּנִים שֶׁל מַשּׂוֹי שְׁנַיִם שְׁנַיִם – חֲרֵי אֵילּוּ יִנָּטְלוּ. שִׁיעוּר גָּדֵר – עֲשָׂרָה טְפָחִים. פָּחוֹת מִכָּאן – מְחַצֵּב וְגוֹמְמוֹ עַד פָּחוֹת מִן הָאָרֶץ טֶפַח.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ. אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ – מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה יִטּוֹל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ עֶרֶב שְׁבִיעִית. אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית – מַה שֶּׁהָיָה רוֹצֶה יִטּוֹל.

גמרא הֵיאַךְ עֲבִידָא? תְּלָתָא זִמְנִין מִן תֵּשַׁע. תִּשְׁעָה זִמְנִין מִן תְּלָת – עֶשְׂרִין וְשֵׁבַע. תָּנֵי: מַחֲצֵב שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵירוֹ, וּפָתַח בּוֹ חֲבֵירוֹ בְּהֶיתֵּר – מוּתָּר. וְאִם הָיְתָה רֵיקָה – אָסוּר.

תַּמָּן תָּנֵינָן: הַזֵּז מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה – בְּכָל שֶׁהוּא. הַגֵּזֶרָה וְהַגּוּבְלִית – בְּפוֹתֵחַ טֶפַח. אָמַר רַבִּי חִייָה בַּר בָּא: הָדָא אָמְרָה: זֶה שֶׁהוּא מְקַבֵּל נִדָּבָתוֹ מֵחֲבֵירוֹ – צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי מָקוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן! וּבַמֶּה אָמְרוּ: "הַזֵּז מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה בְּכָל שֶׁהוּא"? בְּזֵז שֶׁהוּא גְּבוֹהַּ מִן הַפֶּתַח שִׁלְשָׁה נְדָבָכִין, שֶׁהֵן שְׁנַיִם עָשָׂר טֶפַח. וְלָמָּה תָּנֵינָן נְדָבָכִין? לְמַדַּת הַדִּין.

רַבִּי חִייָה בַּר בָּא שָׁאַל: אִינּוּן שִׁיעוּרִין כְּאִינּוּן שִׁיעוּרַיָּיא? הָכָא אַתְּ אָמַר: שִׁיעוּר גָּדֵר – עֲשָׂרָה טְפָחִים, פָּחוֹת מִכָּאן – מַחֲצֵב. וְכָא אַתְּ אָמַר הָכֵין! מַה אֲנַן קַיְימִין? אִם כְּשֶׁהָיוּ שְׁנֵי נְדָבָכִין – נִיתְנֵי

שְׁמוֹנָה טְפָחִים! אִם כְּשֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה – נִיתְּנֵי שְׁנַיִם עָשָׂר טְפָחִים! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: צֵא חֲצִי טֶפַח לְסִיתְוֹת מִכָּאן, וַחֲצִי טֶפַח לְסִיתְוֹת מִכָּאן, וְכֵן לְחַבְרֵיהּ, נִמְצָא

[דף ח' ע"ב]

שְׁלֹשָׁה נִדְבָּכִים שֶׁל עֲשָׂרָה טְפָחִים.

פָּחוֹת מִכָּאן – אֵינוֹ לֹא גָּדֵר וְלֹא מַחְצֵב. תָּנֵי: אָמַר רַבִּי יוּדָא, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנִּתְכַּוְּונוּ לְתִיקוּן שָׁדֵהוּ. אֲבָל אִם לֹא נִתְכַּוְּונוּ לְתִיקוּן שָׁדֵהוּ, אֲפִילּוּ יוֹתֵר מִכָּאן – מוּתָּר. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִתְכַּוְּונוּ לְתִיקוּן שָׁדֵהוּ. אֲבָל אִם נִתְכַּוְּונוּ לְתַקֵּן שָׁדֵהוּ, אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִכָּאן – אָסוּר. אָמַר רַבִּי בִּיבִי: הוֹרֵי רַבִּי יוֹסֵי כְּהָדָא תַּנְיָא לְקוּלָּא.

הֲלָכָה ה'

מתני' אֲבָנִים שֶׁזִּיעְזְעָתַן הַמַּחֲרִישָׁה, אוֹ שֶׁהָיוּ מְכוּפּוֹת וְנִתְגַּלּוּ, אִם יֵשׁ בָּהֶן שְׁתַּיִם שֶׁל מַשּׂוֹי שְׁנַיִם שְׁנַיִם – חֲרֵי אֵלּוּ יְנָטְלוּ. וְהַמְסַקֵּל אֶת שָׂדֵהוּ – נוֹטֵל אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמַנִּיחַ אֶת הַנּוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ. וְכֵן גַּרְגִּיר שֶׁל צְרוֹרוֹת, אוֹ גַּל שֶׁל אֲבָנִים – נוֹטֵל אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמַנִּיחַ אֶת הַנּוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ. אִם יֵשׁ תַּחְתֵּיהֶן סָלַע אוֹ קַשׁ – חֲרֵי אֵלּוּ יְנָטְלוּ.

גמרא לֹא סוֹף דָּבָר בְּשֶׁזִּיעְזְעָתַן הַמַּחֲרִישָׁה, אֶלָּא אֲפִילּוּ מַחֲרִישָׁה עֲתִידָה לְזַעְזְעָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה בֵּן? אִם יֵשׁ בְּכָל אַחַת וְאַחַת שֶׁל מַשָּׂאוּי שְׁנַיִם שְׁנַיִם – חֲרֵי אֵלּוּ יְנָטְלוּ.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: זֹאת אוֹמֶרֶת, אָסוּר לְלַקֵּט צְרוֹרוֹת מִתּוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵירוֹ, דִּבְרֵי מְנַצֵּשׁ וְיָהֵב עֵיסְבֵּיהּ עֲלֵיהֶן. הָדָא דְתֵימָא: בְּבִקְעָה. אֲבָל בְּהָרִים וּגְרָשִׁים – מוּתָּר וְטִיבוּ חֲשַׁב לֵיהּ.

הֲלָכָה ו'

מתני' אֵין בּוֹנִין מַדְרֵיגוֹת עַל פִּי גֵּיאָיוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית מִשֶּׁפָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקְּנוֹ לַשְּׁבִיעִית. אֲבָל בּוֹנֶה הוּא בַּשְּׁבִיעִית מִשֶּׁפָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַתְקִינוֹ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

וְלֹא יִסְמוֹךְ בָּעָפָר, אֲבָל עוֹשֶׂה חַיִּיץ. כָּל אֲבָן שֶׁהוּא יָכוֹל לְפַשּׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִיטְלָהּ – חֲרֵי זוֹ תִּינָּטֵל.

גמרא רַבִּי קִרְיסְפָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל: בְּאֵיסּוּר שְׁנֵי פְּרָקִים הִיא מַתְנִיתָא. תָּנֵי: רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה אוֹסְרִין. לֹא בְּאֵיסּוּר שְׁנֵי פְּרָקִים? וְכָא בְּאֵיסּוּר שְׁנֵי פְּרָקִים. רַבִּי שַׁמַּאי בָּעֵי: אִם בְּאֵיסּוּר שְׁנֵי פְּרָקִים, בְּהָדָא תָּנֵינַן: לַחֲרוֹשׁ מוּתָּר, וְלִבְנוֹת אָסוּר?!

[דף ט' ע"א]

אֶלָּא: בְּהֵיתֵּר שְׁנֵי פְּרָקִים. אִם בְּהֵיתֵּר שְׁנֵי פְּרָקִים, בְּהָדָא תָּנֵינַן: אֲבָל בּוֹנֶה הוּא בַּשְּׁבִיעִית מִשֶּׁפָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַתְקִינָן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית!

אָמַר רַבִּי מָנָא: יָאוּת אָמַר רַבִּי שַׁמַּאי: הָדָא קַמַּיְיתָא, לַחֲרוֹשׁ – מוּתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַתְקִינָן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. לִבְנוֹת – אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַתְקִינָן לַשְּׁבִיעִית.

מַתְנִיתָא לֹא אָמְרָה כֵּן? אֶלָּא, אֲבָל בּוֹנֶה הוּא בַּשְּׁבִיעִית מִשֻּׁפְּסְקוּ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַתְקִינָן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

לֹא יָסַפְתָּ בְּעָפָר אֲבָל עוֹשֶׂהוּ חַיִּין. מַהוּ חַיִּין? חָיִין לָהּ כְּמָה דְּתֵימַר: (יחזקאל יג, י) **וְהוּא בּוֹנֶה חַיִּין.**

הֲלָכָה ז׳

מתני׳ אַבְנֵי כָתֵף – בָּאוֹת מִכָּל מָקוֹם. וְהַקּוֹבְלִין – מְבִיאִין מִכָּל מָקוֹם.

וְאֵילּוּ הֵן אַבְנֵי כָתֵף? כָּל שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִינָּטֵל בְּיָד אַחַת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַבְנֵי כָתֵף – כְּשֶׁמָּן, כָּל שֶׁהֵן נִיטָּלוֹת שָׁלוֹשׁ אוֹ שְׁתַּיִם עַל הַכָּתֵף.

הַבּוֹנֶה גָּדֵר בֵּינוֹ וּבֵין רְשׁוּת הָרַבִּים – מוּתָּר לְהַעֲמִיק עַד הַסֶּלַע. מַה יַּעֲשֶׂה בָּעָפָר? צוֹבְרוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּמְתַקְּנוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין מְקַלְקְלִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, כָּךְ לֹא יְתַקֵּן. מַה יַּעֲשֶׂה בָּעָפָר? צוֹבְרוֹ בְּתוֹךְ שֶׁדֵּהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְזַבְּלִין. וְכֵן הַחוֹפֵר בּוֹר וְשִׂיחַ וּמְעָרָה.

גמרא אַבְנֵי כָתֵף – בָּאוֹת מִכָּל מָקוֹם אֲפִילּוּ מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ. וְהַקּוֹבְלָן – מֵבִיא מִכָּל מָקוֹם אֲפִילּוּ פָּחוֹת מֵאַבְנֵי כָתֵף.

רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בֵּינוֹ לְבֵין רְשׁוּת הָרַבִּים. הָא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵירוֹ – אָסוּר. בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל בְּמוֹעֵד אֲפִילּוּ בֵּינוֹ לְבֵין רְשׁוּת הָרַבִּים – אָסוּר. בְּפִירְצָה שֶׁהִיא סָגָה אֶת הֶעָפָר. אֲבָל בְּפִירְצָה שֶׁאֵינָהּ סָגָה אֶת הֶעָפָר – מוּתָּר לְגוֹדְרָהּ בַּשְּׁבִיעִית. וְתָנֵי כֵּן: כָּל פִּירְצָה שֶׁהִיא סָגָה בֶּעָפָר – אָסוּר לְגוֹדְרָהּ בַּשְּׁבִיעִית. וְשֶׁאֵינוֹ סָגָה אֶת הֶעָפָר – מוּתָּר לְגוֹדְרָהּ בַּשְּׁבִיעִית.

שֶׁאֵינָהּ מַכְשֶׁלֶת אֶת הָרַבִּים. אֲבָל אִם הָיְתָה מַכְשֶׁלֶת הָרַבִּים, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא סָגָה אֶת הֶעָפָר – מוּתָּר לְגוֹדְרָהּ בַּשְּׁבִיעִית.

כְּתִיב (תהלים נ, כג): **וְשָׂם דֶּרֶךְ אַרְאֶנּוּ בִּישׁוּעַת אֱלֹהִים**! שַׁנְיָיא הִיא הָכָא שֶׁהוּא תִּיקּוּן וְסוֹפוֹ לְקִילְקוּל. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שָׁאוּל לֹא זָכָה

[דף ט׳ ע״ב]

לְמִלּוּכָה אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁהָיָה זְקֵינוֹ מְדַלִּיק נֵר לָרַבִּים. נִקְרָא שְׁמוֹ נֵר. כְּתִיב אֶחָד אוֹמֵר (דברי הימים א ח, לג): **וְנֵר הוֹלִיד אֶת קִישׁ.** וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שמואל א ט, א) **וְקִישׁ בֶּן אֲבִיאֵל.** וַהֲלֹא אֲבִיאֵל הָיָה שְׁמוֹ! אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁהָיָה זְקֵינוֹ מְדַלִּיק נֵר לָרַבִּים – נִקְרָא שְׁמוֹ נֵר.

רַבִּי אָבִין בָּעֵי: עַד שֶׁלֹּא פָּסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה, מַהוּ לְצַבּוֹר עָפָר בְּתוֹךְ שֶׁדֵּהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְזַבְּלִין?

פֶּרֶק רְבִיעִי

הֲלָכָה א׳ מתני׳ בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מְלַקֵּט אָדָם עֵצִים וַאֲבָנִים וַעֲשָׂבִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ, אֶת הַגֶּפֶן הַגֶּפֶן. וּמְשָׁרְבִּו עוֹבְרֵי עֲבֵירָה – הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא זֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה, וְזֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה שֶׁלֹּא בְּטוֹבָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיְּקַצֵּץ לָהֶן מְזוֹנוֹת.

גמרא בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים כו׳. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הֵיכִן צוֹרְכָה מֵיתְנֵי: בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מְלַקֵּט אָדָם עֵצִים וַעֲשָׂבִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֶת הַגֶּפֶן הַגֶּפֶן, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מְלַקֵּט בְּשֶׁל חֲבֵירוֹ בֵּין דַּקִּים וְגַסִּים. נֶחְשְׁדוּ לִהְיוֹת מְלַקְּטִין דַּקִּים, וְהֵן אוֹמְרִים: "בְּגַסִּין לִיקַּטְנוּ"! – הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא זֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה, וְזֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה שֶׁלֹּא בְּטוֹבָה. נֶחְשְׁדוּ לִהְיוֹת מְלַקְּטִין בְּטוֹבָה, וְהֵן אוֹמְרִין: "שֶׁלֹּא בְּטוֹבָה לִיקַּטְנוּ"! הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מְבִיאִין מִן הַחָרוֹב וּמִן הַמָּצוּי.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנָה מִתְקַיֶּמֶת.

הָיְתָה בְּהֶמְתּוֹ שָׁם – בְּהֶמְתּוֹ מוֹכַחַת עָלָיו. הָיְתָה כִּירָתוֹ שָׁם – כִּירָתוֹ מוֹכַחַת עָלָיו. לִיקֵּט בְּגַסִּין, מַהוּ שֶׁיַּחְזִיר וְיִלַּקֵּט מִן הַגַּסִּים שֶׁבַּדַּקִּים? אִם אָמַר אַתְּ כֵּן, אַף הוּא מְלַקֵּט כָּל שֶׁדֵּהוּ בַּשְּׁבִיעִית!

הָיְתָה שֶׁדֵּהוּ מְלֵיאָה גַּסִּין, תַּרְתֵּין מַתְנֵיִין, חָדָא אָמְרֵי שָׁרֵי, וְחָדָא אָמְרָה אָסוּר.

הַמְסַפֵּל שֶׁדֵּהוּ – נוֹטֵל אֶת הָעֲלִיּוֹנִים וּמֵנִיחַ אֶת הַנּוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ – חָדָא אָמְרָה: שָׁרֵי.

אֵיזֶהוּ הַמְיַדֵּל, אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם – חָדָא אָמְרָה: אָסוּר.

אַף בַּמּוֹעֵד כֵּן? אַשְׁכַּח תָּנֵי: מְלַקֵּט אָדָם עֵצִים וַעֲשָׂבִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֶת הַגֶּפֶן הַגֶּפֶן, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ, בֵּין דַּקִּין בֵּין גַּסִּין. בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל לֹא בַּמּוֹעֵד.

אַף בָּאֲבָנִים כֵּן? אַשְׁכַּח תָּנֵי: אַף בָּאֲבָנִים.

[דף י׳ ע״א]

הַלֵּב יוֹדֵעַ, אִם לְעֲקֹל אִם לְעַקְלְקְלוֹת.

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם מְנַחֵם: רַבִּי עֲקִיבָא עָבַד כְּשִׁיטָתֵיהּ. חָמָא חַד אִיזְמַר כַּרְמָא, אֲמַר לֵיהּ: וְלֵית אָסוּר? אֲמַר לֵיהּ: לְעַקְלִין אֲנָא בָּעֵי! הַלֵּב יוֹדֵעַ אִם לְעֲקֹל אִם לְעַקְלְקְלוֹת.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ שָׂדֶה שֶׁנִּתְקַוְּצָה – תִּיזָּרַע לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. שֶׁנִּיטַּיְּבָה אוֹ שֶׁנִּידַּיְּרָה – לֹא תִזָּרַע לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

שָׂדֶה שֶׁנִּיטַּיְּבָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין אוֹכְלִין פֵּירוֹתֶיהָ בַּשְּׁבִיעִית. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אוֹכְלִין.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין אוֹכְלִין פֵּירוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּטוֹבָה וְשֶׁלֹּא בְטוֹבָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חִילּוּף הַדְּבָרִים! זוֹ מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל.

גמרא שֶׁהָ שְׁנִתְקַוְּצָה כוּ׳. תַּמָּן אָמְרִין: בְּשֶׁנִּיטְּלוּ קוֹצֶיהָ. וְרַבָּנָן דְּהָכָא אָמְרִין: מִשֶּׁחָרַשׁ. עַל דַּעְתַּיְיהוּ דְּרַבָּנָן דְּהָכָא אֵיזֶהוּ הַטִּיוּב? כָּל הָעֵם חוֹרְשִׁין פַּעַם אַחַת וְהוּא חוֹרֵשׁ שְׁנֵי פְּעָמִים.

וְכָא בֵּין? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן: תַּמָּן – אֵין הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת, בְּרֹם הָכָא – הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת.

בָּרְאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיוּ הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת, הוֹרֵי רַבִּי יַנַּאי שֶׁיְּהוּ חוֹרְשִׁין חֲרִישָׁה רִאשׁוֹנָה. חַד רַשְׁיָא חֲוָה, אֲנִי עֲבַר, חֲמֵיתוֹן רָמְיִין קוֹבַעְתָּא. אָמַר לוֹן: הַאִיסְטוּ שָׁרָא לְכוֹן מִירְדֵי? שָׁרָא לְכוֹן רָמְיִין קוֹבַעְתָּא?

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי קוֹמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: לֹא בֵּן אָמַר רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי, רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק: נִמְנוּ בַּעֲלִיַּית בֵּית נִתְזָה בְּלוֹד, עַל כָּל הַתּוֹרָה, מְנַיִין אִם יֹאמַר עַכּוּ״ם לְיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה, חוּץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכַת דָּמִים, יַעֲבוֹר וְלֹא יֵהָרֵג?[1]

הָדָא דְתֵימַר – בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ. אֲבָל בָּרַבִּים – אֲפִילּוּ מִצְוָה קַלָּה לֹא יִשְׁמַע לוֹ! כְּגוֹן לוּלְיָינוֹס וּפַפּוּס אֲחֵיהוֹן שֶׁנָּתְנוּ לָהֶם מַיִם בִּכְלֵי זְכוּכִית צְבוּעָה וְלֹא קִיבְּלוּ מֵהֶן!

אָמַר: לָא מִתְבַּוְוין מְשַׁמַּדְתִּכוֹן, וְלָא אִיתְבַּוְוין אֶלָּא מִיגְבֵי אַרְנוֹנִין!

כַּמָּה הֵם רַבִּים? רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרֵי: עֲשָׂרָה, דִּכְתִיב

[דף י׳ ע״ב]

(ויקרא כב, לב): **וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.**

רַבִּי אֲבוּנָה זְעֵירָא, חַמְנוּנֵיהּ פָּרֵי חוֹרֵי חָמְרָא בְּשַׁבַּתָּא.

רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי הוֹרִין מַפֵּי לְאַרַסְקִינָם בְּשׁוּבַּתָּא. אָמַר רַבִּי מָנָא: קְשִׁיתֵיהּ קוֹמֵי רַבִּי יוֹנָה אַבָּא, לֹא כֵּן אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי, רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק, נִמְנוּ בַּעֲלִיַּית בֵּית נִתְזָה בְּלוֹד, עַל כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ מְנַיִין אִם יֹאמַר עַכּוּ״ם לְיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה חוּץ מִן הָעֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכַת דָּמִים – יַעֲבוֹר וְלֹא יֵהָרֵג.

הָדָא דְתֵימָא – בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ. אֲבָל בָּרַבִּים – אֲפִילּוּ מִצְוָה קַלָּה לֹא יִשְׁמַע לוֹ! כְּגוֹן לוּלְיָינוֹס וּפַפּוּס אֲחֵיהוֹן שֶׁנָּתְנוּ לָהֶם מַיִם בִּכְלֵי זְכוּכִית צְבוּעָה וְלֹא קִיבְּלוּ מֵהֶן!

אָמַר: לָא אִתְבַּוְוין מְשַׁמַּדְתּוּן וְלָא אִתְבַּוְוין אֶלָּא מִיכַל פִּיתָא חֲמִימָה.

כַּמָּה הֵם רַבִּים? רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרִין: עֲשָׂרָה, דִּכְתִיב (שם): **וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.**

רַבִּי אֲבוּנָה בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי אִימִי, עַכּוּ״ם מַהוּ שֶׁיְּהוּ מְצוּוִין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם? אָמַר לֵיהּ: **וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.** יִשְׂרָאֵל מְצוּוִין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם וְאֵין הָעַכּוּ״ם מְצוּוִין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם.

רַבִּי נְסָא בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא: **לַדָּבָר הַזֶּה יִסְלַח ה׳ לְעַבְדְּךָ וְגוֹ׳.** יִשְׂרָאֵל מְצוּוִין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם, וְאֵין הָעַכּוּ״ם מְצוּוִין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם.

---

[1] שֶׁנֶּאֱמַר: **וְחַי בָּהֶם** – וְלֹא שֶׁיָּמוּתוּ בָּהֶם (בַּבְלִי סַנְהֶדְרִין ע״ד:).

רַבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא הֲוָה מְחַיֵּיט גַּבֵּי חַד אֲרַמַּאי בְּרוֹמִי. אֲיִיתֵי לֵיהּ בְּשַׂר דְּנְבֵילָה, אָמַר לֵיהּ: אֲכוֹל! אָמַר לֵיהּ: לֵינָא אָכִיל! אָמַר לֵיהּ: אֲכוֹל, דְּלָכֵן, אֲנָא קָטִילְנָא לָךְ! אָמַר לֵיהּ: אֵין בָּעֵית מִיקְטַל קְטִיל, דַּאֲנָא לֵינָא מֵיכַל בְּשַׂר דְּנְבֵלָה!

אָמַר לֵיהּ: מֵהֵן מוֹדַע לָךְ, דְּאִילּוּ אָכַלְתְּ – חֲוֵינָא קְטִיל לָךְ! אוֹ יְהוּדַיי, יְהוּדַיי! אוֹ אֲרַמַּאי, אֲרַמַּאי!

אָמַר רַבִּי מָנָא: אִילּוּ הֲוָה רַבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא שָׁמַע מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן – מֵיכַל הֲוָה.

*

טְיֵיבָהּ, וּמֵת, בְּנוֹ מַהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר לְזוֹרְעָהּ? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא, רַבִּי אִימִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי חֲנִינָא: טְיֵיבָהּ וּמֵת – בְּנוֹ מוּתָּר לְזוֹרְעָהּ. טְיֵיבָהּ וּמְכָרָהּ – אָסוּר לְזוֹרְעָהּ. עָבַר וּזְרָעָהּ – מוּתָּר, שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא עַל הַגָּדֵר שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ.

טְיֵיבָהּ בְּזְמַן הַזֶּה מַהוּ? רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: שָׁרֵי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְלָא שְׁמִיעַ רַבִּי יִרְמְיָה שֶׁהוּא לוֹקֶה?! לָא שְׁמִיעַ שֶׁהוּא פָּסוּל מִן הָעֵדוּת?!

חָזַר וְאָמַר: אֵין דְּהוּא שְׁמִיעַ, אֶלָּא כֶּאֱינָשׁ דְּשָׁמַע מִילָּה וּמִקְשֵׁי עָלָהּ. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה: אֲתוֹתָבַת קוּמֵי רַבִּי יִרְמְיָה דְּאָמַר, וְכִי אֵין זֶה בֵּית דִּין עָמַד וּבִיטֵּל?

חֲיֶילֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה מִן הָדָא: בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאת לְהַדְלִיק מִן הַכֹּהֶנֶת – טוֹבֶלֶת אֶת הַפְּתִילָה בְּשֶׁמֶן שְׁרֵיפָה וּמַדְלֶקֶת.

רַבִּי חוּנָא בְּשֵׁם דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי: שְׁעַת מִשְׁלַחַת זְאֵבִים הָיְתָה, וְלֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִיטֵּל. כְּמָה דְּתֵימַר תַּמָּן: לֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִיטֵּל, וְכָא – לֹא עָמַד בֵּית דִּין וּבִיטֵּל.

וְדִכְוָותַהּ, מֵאֵימָתַי אָדָם זוֹכֶה בְּפֵירוֹתָיו בַּשְּׁבִיעִית? רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: מִשֶּׁיִּתְּנֵם בְּתוֹךְ בֵּלָיו. רַבִּי יוֹסֵי סָבַר מֵימַר: אֲפִילּוּ נְתָנָם לְתוֹךְ בֵּלָיו – לֹא זָכָה בְּהוּ, דְּהוּא סָבַר דְּאִינּוּן דִּידֵיהּ, וְלֵית אִינּוּן דִּידֵיהּ.

כְּהָדָא רַבִּי טַרְפוֹן יָרַד לֶאֱכוֹל קְצִיעוֹת מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ שֶׁלֹּא בְּטוֹבָה בְּבֵית שַׁמַּאי,

[דף י״א ע״א]

חֲמוּנֵיהּ סַנְטוֹרָיָה וּשְׁרוֹן חַבְטוּן עֲלוֹי. כַּד חֲמָא גַּרְמֵיהּ בְּסַכָּנָה, אָמַר לוֹן: בְּחַיֵּיכוֹן! אִמְרִין גּוֹ בַּיְיתֵיהּ דְּטַרְפוֹן, עַתְּדִין לֵיהּ תַּכְרִיכִין!

כַּד שָׁמְעוּן בֵּן, אִישְׁתַּטְחוּן עַל אַפֵּיהוֹן, אָמְרִין לֵיהּ: רַבִּי! שָׁרֵי לָן! אָמַר לוֹן: יֵיתֵי עָלַי, עַל כָּל חוּטְרָא וְחוּטְרָא דַּהֲוָה נָחֵית עָלַי – חֲוֵינָא שָׁרֵי לְכוֹן עַל קִדְמַיָּיא!

בְּאִילֵּין תַּרְתֵּין מִילֵּיהוּ נָהֲגִ רַבִּי טַרְפוֹן בְּבֵית שַׁמַּאי, וְסַבְּרִין. בְּהָדָא, וּבְקְרִיאַת שְׁמַע.

רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: כָּל יָמָיו שֶׁל רַבִּי טַרְפוֹן הָיָה מִתְעַנֶּה עַל הַדָּבָר הַזֶּה, וְאָמַר: ״אוֹי לִי שֶׁנִּתְכַּבַּדְתִּי בְּכִתְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה״!

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ חוֹכְרִין נִירִין מִן הָעַכּו״ם בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל.

וּמַחֲזִיקִים יְדֵי עַכּו״ם בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל.

וְשׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן; מִפְּנֵי דַרְכֵי שָׁלוֹם.

גמרא רַבִּי חִייָא, רַבִּי אִימִּי. חַד אָמַר: חָרוֹשׁ בָּהּ טָבְאוּת, וַאֲנָא נָסֵב לָהּ מִנָּהּ בָּתַר שְׁמִיטְתָא. וַחֲרָנָא אָמַר: אַיְשַׁר. מַאן דְּאָמַר: חָרוֹשׁ בָּהּ טָבְאוּת וַאֲנָא נָסֵב לָהּ מִינָהּ בָּתַר שְׁמִיטְתָא, מַהוּ ״שׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן״? אַיְשַׁר! מַאן דְּאָמַר: אַיְשַׁר, מַהוּ ״שׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן״? בִּשְׁלוֹם יִשְׂרָאֵל ״שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם״.

דְּלְמָא, רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן עָבְרוּן עַל חַד מֵחוֹרְשֵׁי שְׁבִיעִית, אָמַר לֵיהּ רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: ״אַיְשַׁר״! אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא: לֹא כֵּן אוּקְפַן רַבִּי, (תהלים קכט, ח) **וְלֹא אָמְרוּ הָעוֹבְרִים** – מִכָּאן שֶׁאָסוּר לוֹמַר לְחוֹרְשֵׁי שְׁבִיעִית ״אַיְשַׁר״. אָמַר לֵיהּ: לְקְרוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ, לְדְרוֹשׁ אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ? **וְלֹא אָמְרוּ הָעוֹבְרִים** – אֲפִילּוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁהֵן עוֹבְרִין מִן הָעוֹלָם, וְלֹא אָמְרוּ לְיִשְׂרָאֵל **בִּרְכַּת ה׳ עֲלֵיכֶם.** מַה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים? **בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם ה׳.** לֹא דַיֵּיכֶם כָּל הַבְּרָכוֹת הַבָּאוֹת לָעוֹלָם בְּשְׁבִילֵנוּ, וְאֵין אַתֶּם אוֹמְרִים לָנוּ: ״בּוֹאוּ וּטְלוּ לָכֶם מִן הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ״! וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְנַלְגְּלִין עָלֵינוּ פִּיסִים וְזִימָיוֹת גּוּלְגָּלְיוֹת וְאַרְנוֹנְיוֹת.

הוֹרָה רַבִּי אִימִּי לְרִדּוֹת עִמּוֹ.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ הַמְיַדֵּל בַּזֵּיתִים, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יָגוֹם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יְשָׁרֵשׁ. וּמוֹדִים בַּמַּחֲלִיק – עַד שֶׁיָּגוֹם. וְאֵיזֶהוּ הַמְיַדֵּל? אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם. הַמַּחֲלִיק? שְׁלֹשָׁה זֶה בְּצַד זֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אַף הַמַּחֲלִיק – יְשָׁרֵשׁ.

הַמַּבְקִיעַ בַּזֵּיתִים – לֹא יְחַפֵּהוּ בֶּעָפָר. אֲבָל מְכַסֵּהוּ בָּאֲבָנִים אוֹ בְּקַשׁ.

אֵין קוֹצְצִין בְּתוּלַת שְׁקָמָה בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדַרְכּוֹ – אָסוּר. אֶלָּא, אוֹ מַגְבִּיהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ גּוֹמֵם מֵעַל הָאָרֶץ.

גמרא הַמְיַדֵּל בַּזֵּיתִים. מַהוּ הַמְיַדֵּל? נוֹטֵל אֶחָד וּמַנִּיחַ שְׁנַיִם, אוֹ נוֹטֵל שְׁנַיִם וּמַנִּיחַ אֶחָד.

תָּנֵי דְּבֵית רַבִּי: נוֹטֵל אֶחָד וּמַנִּיחַ שְׁנַיִם. וְהָא תָּנֵינַן: הַמַּחֲלִיק בַּגְּפָנִים, שְׁלֹשָׁה זֶה בְּצַד זֶה, הָא מְיַדֵּל – נוֹטֵל שְׁנַיִם וּמַנִּיחַ אֶחָד! אָמַר רַבִּי יוֹנָה: מַתְנִיתָא – בְּמְיַדֵּל בָּהּ בַּתְּחִילָּה. וּמַה דְּתָנֵי דְּבֵית רַבִּי – בְּמְיַדֵּל מִכְּבָר.

אֵין מַצִּיתִין אֶת הָאוּר בְּאֵישֶׁת שֶׁל קָנִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר. וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹטְעִין אִילָן חָרָק בַּשְּׁבִיעִית.

וְאֵין מְלַמְּדִין אֶת הַפָּרָה לַחְרוֹשׁ אֶלָּא בַּחוֹלוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֲפִילּוּ בְּתוֹךְ שָׂדֶה – מוּתָּר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְסַמּוֹךְ אֶת הַמַּעֲנָה.

תָּנֵי: אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: מַבְרִין בֶּחָרָשִׁים, וְגוֹמֵם מֵעַם הָאָרֶץ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָקוּץ בְּקַרְדּוֹם.

אֵין בּוֹדְקִין אֶת הַזֵּרָעִים בָּאֲדָמָה בַּעֲצִיץ. אֲבָל בּוֹדְקִין אוֹתָן בַּגְּלָלִים בָּעֲצִיץ. וְשׁוֹרִין אוֹתָן בַּשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וּמְקַיְּמִין אֶת הָאַלְווּי בְּרֹאשׁ הַגַּג, וְלֹא מַשְׁקִין אוֹתָן.

[דף י"א ע"ב]

אֵין תּוֹלִין תּוֹכִין בִּתְאֵנָה. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מַיְיתֵי יְחוּר מִתְּאֵנָה [וְכוֹתֵב] שְׁטַר וְתוֹלֶה בָּהּ, וְאָמַר לָהּ, הָדָא עֲבַדְתְּ, וְאַתְּ לֵית אַתְּ עֲבַדְתְּ.

וְלֹא בֵּן תָּנָא: אֵילָן שֶׁהוּא מְנַבֵּל פֵּירוֹתָיו – סוֹקְרִין אוֹתוֹ בְּסַקָּרָא, וּמַטְעִינִן אוֹתוֹ אֲבָנִים, וּמְכַהֲתִין לֵיהּ דַּיְיעָבוֹד! אָמְרִי: תַּמָּן – דְּלָא יְתֵן פֵּירוֹתָיו. וְהָכָא – דְּיַיעָבוֹד בַּתְּחִילָּה.

אֵין מַרְכִּיבִין דְּקָלִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. שֶׁלֹּא תֹּאמַר: הוֹאִיל וְהוּא רוּבָּה – שָׁרֵי הוּא, לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר: אָסוּר.

מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד תִּשְׁעָה – הִיא מַתְנִיתָא.

הֲלָכָה ה'

מתני' הַמְזַבֵּב בַּגְּפָנִים, וְהַקּוֹצֵץ בַּקָּנִים, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: יְרִחִיק טֶפַח. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: קוֹצֵץ כְּדַרְכּוֹ בַּקֶּרְדּוֹם בְּמַגִּיל וּבַמְּגֵירָה וּבְכָל מַה שֶּׁיִּרְצֶה.

אֵילָן שֶׁנִּפְשַׁח – קוֹשְׁרִין אוֹתוֹ בַּשְּׁבִיעִית, לֹא שֶׁיַּעֲלֶה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹסִיף.

גמרא תָּנֵי: הַקּוֹצֵץ בְּקָנִים, רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָקוּץ – יְתוֹק. לְתוֹק – יָקוּץ, וּמַגְבִּיהַּ טֶפַח וְקוֹצֵץ.

הַקּוֹצֵץ בַּקּוֹרוֹת – לֹא יְהֵא מַחֲלִיק וּמַדְרִיג וּמַדְרִיג וּמַחֲלִיק, אֶלָּא מִתְבַּוֵּוין שֶׁיְּהֵא קְצִיצָתָן שָׁוָוה.

תָּנֵי: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחֲלִיק – יַדְרִיג. לְדָרֵג – יַחֲלִיק. וְגוֹמֵם עִם הָאָרֶץ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָקוּץ בְּקוֹרְדֹּם.

רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי – בְּבֵית שַׁמַּאי, וְרַבִּי עֲקִיבָא – בְּבֵית הִלֵּל.

וְכֵן אָתֵינַן מַתְנֵי, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי – בְּבֵית שַׁמַּאי, וְרַבִּי עֲקִיבָא – בְּבֵית הִלֵּל? אֶלָּא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי חָשַׁשׁ לְעַבּוֹדַת הָאָרֶץ [וְרַבִּי עֲקִיבָא לֹא חָשַׁשׁ לַעֲבוֹדַת הָאָרֶץ].

הֲלָכָה ו'

מתני' מֵאֵימָתַי אוֹכְלִין פֵּירוֹת הָאִילָן בַּשְּׁבִיעִית? הַפִּגִּין – מִשֶּׁהִזְּרִיחוּ אוֹכֵל בָּהֶם פִּתּוֹ בַּשָּׂדֶה. בִּחֲלוּ – כּוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְכֵן בַּיּוֹצֵא בָהֶם, בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ – חַיָּבִין בַּמַּעְשְׂרוֹת.

הַבּוֹסֶר מִשֶּׁהֶבְיִא מַיִם – אוֹכֵל בּוֹ פִּיתּוֹ בַּשָּׂדֶה. הִבְאִישׁ – כּוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְכֵן בַּיּוֹצֵא בוֹ, בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ – חַיָּבִין בַּמַּעְשְׂרוֹת.

גמרא מַהוּ בִּיחֲלוּ? רַבִּי חִיָּא בַּר בָּא אָמַר: חָיְיתָה. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (זכריה יא, ח) **וְגַם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִּי.**

[דף י"ב ע"א]

כְּתִיב (ויקרא כה, ז): **וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ, תִּהְיֶה כָל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל.** רַבִּי חִיָּיא בַּר בָּא אָמַר: שְׁתֵּי תְבוּאוֹת, אַחַת מִן הַבַּיִת, וְאַחַת מִן הַשָּׂדֶה. וּכְתִיב (שם, יב): **מִן הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ.**

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא בָּעֵי: פַּגִּין מַהוּ לַעֲשׂוֹת מֵהֶן מְלוּגְמָא? מֵאַחַר שֶׁהוּא אוֹכֵל בָּהֶן פִּתּוֹ בַּשָּׂדֶה – יֵהֵא אָסוּר, אוֹ מֵאַחַר שֶׁאֵין מַכְנִיסָן לְתוֹךְ הַבַּיִת – יֵהֵא מוּתָּר?

תַּמָּן תָּנֵינַן: הַפַּגִּין וְהַבּוֹסֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: מְשֻׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת! תָּנֵי כָּאן מֵיָּד, וְלֵית כָּאן מֵיָּד.

רַבִּי חֲנַנְיָא בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ: בְּפַגֵּי תְאֵנִים – הִיא מַתְנִיתָא, הָא בְּשְׁאָר כָּל הַפַּגִּין – אֵינָן מְטַמְּאִין טוּמְאַת אוֹכָלִין עַד שֶׁיְּבֹאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן! הַפַּגִּין מְשַׁיְּרִיהוּ – אוֹכֵל בָּהֶן פִּתּוֹ בַּשָּׂדֶה.

רַבִּי פְּדָת בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל מוֹדִין בַּשְּׁבִיעִית. הַכֹּל מוֹדִים? חַבְרַיָּיא אָמְרִין שֶׁאֵינָן מְטַמְּאִין טוּמְאַת אוֹכָלִין.

הַקּוֹר – כְּעֵין לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁהוּא נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. וְכַפְּנִיּוֹת – לְאוֹכָלִין וְנִפְטָרִין מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת.

דָּרַשׁ רַבִּי יוּדָה בֶּן פַּזִּי בְּבֵית מִדְרָשׁ: הַקּוֹר – אֵין קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עָלָיו. רַבִּי יוֹסֵה מְפַקְּדִין עַל שׁוֹאֲלָיֶיהָ, אָמְרִין לוֹן מִן לְכוֹן מֵימַר בֵּן? וַהֲווֹן אָמְרִין, הוּא, אָמַר לָן רַבִּי יוֹסֵה: מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוּדָה בֶּן פַּזִּי. וּמְסַיֵּיע לָן דְּתָנֵי, הַפַּגִּין שֶׁל שְׁבִיעִית – אֵין שׁוֹלְקִין אוֹתָן. וּבְמִסְוְיֵיפוֹת – מוּתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלַאכְתָּן.

קוֹר וְכַפְּנִיּוֹת – הֲרֵי הֵן כְּעֵיז! וְכֵן אָנוּ אוֹמְרִין וְעֵיז אָסוּר לְשׁוֹלְקוֹ? אֶלָּא בְּגִין דְּקְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עָלָיו, לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר אָסוּר [מוּתָּר].

גַּבֵּי בוֹסֵר מַה אִית לָךְ מֵימַר? אָמַר רַבִּי אָבוּן: שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַקִּיהוֹת אוֹכְלוֹת אוֹתוֹ.

[דף י"ב ע"ב]

הֲלָכָה ז׳

מתני׳ זֵיתִים שֶׁהִכְנִיסוּ רְבִיעִית לַפָּאָה – פּוֹצֵעַ וְאוֹכֵל בַּשָּׂדֶה. הִכְנִיסוּ חֲצִי לוֹג – כּוֹתֵשׁ וְקָדָּ בַּשָּׂדֶה. הִכְנִיסוּ שְׁלִישׁ – כּוֹתֵשׁ בַּשָּׂדֶה וְכוֹנֵם לְתוֹךְ בֵּיתוֹ.

וְכֵן בַּיּוֹצֵא בָהֶם בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ – חַיָּיבִין בַּמַּעֲשְׂרוֹת. וּשְׁאָר כָּל פֵּירוֹת הָאֶילָן – כְּעוֹנָתָן לַמַּעֲשְׂרוֹת כְּדֵי עוֹנָתָן לַשְּׁבִיעִית.

גמרא זֵיתִים שֶׁהִכְנִיסוּ רְבִיעִית לַפָּאָה. מַהוּ שְׁלִישׁ? לוֹג. מַתְנִיתָא – שֶׁהֵן עוֹשִׂין שְׁלוֹשֶׁת לוּגִּין לַפָּאָה.

כְּתִיב (ויקרא כה, יב): **כִּי יוֹבֵל הִיא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם וְגוֹ׳**, מַה הִיא קוֹדֶשׁ – אַף תְּבוּאָתָהּ קוֹדֶשׁ.

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא מְנַשֵּׁק לְכֵיפָתָא דְּעַכּוֹ, עַד כַּה הִיא אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל. רַבִּי זְעֵירָא עָבַר יַרְדְּנָא בְּמָנוֹי.

רַבִּי חִיָּיא בַּר בָּא מִתְעַנֵּל בְּהָדָא אֲלִיסוּם דְּטִבֶּרְיָא. רַבִּי חִיָּיה רַבָּא מַתְקֵל בֵּיפֵי. רַבִּי חֲנַנְיָא מַתְקֵל גּוּשַׁנְיָיא. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (תהלים קב, טו): **כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ.**

הֲלָכָה ח׳

מתני׳ מֵאֵימָתַי אֵין קוֹצְצִין אֶת הָאִילָן בַּשְּׁבִיעִית? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כָּל הָאִילָן – מִשֶּׁיּוֹצִיא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הֶחָרוּבִין – מִשֶּׁיִּשָּׁלְשְׁלוּ. וְהַגְּפָנִים – מִשֶּׁיְּגָרְעוּ. וְהַזֵּיתִים – מִשֶּׁיְּנִיצוּ. וּשְׁאָר כָּל הָאִילָן – מִשֶּׁיּוֹצִיא. וְכָל הָאִילָן בֵּינוֹן שֶׁבָּא לְעוֹנַת הַמַּעְשְׂרוֹת – מוּתָּר לְקוֹצְצוֹ.

וְכַמָּה יְהֵא בַּזַּיִת וְלֹא יְקַצְּצוּ? רוֹבַע. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל לְפִי הַזַּיִת.

גמרא תָּנֵי רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא: חָרוּבִין, שְׁלִשּׁוּלָן – הִיא חֲנָטָן.

גְּפָנִים מִשֶּׁיְּגָרְעוּ. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: מִשֶּׁיִּזְחִילוּ מַיִם. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב לו, כז): **כִּי יִגְרַע נִטְפֵי מָיִם, יָזֹקּוּ מָטָר לְאֵדוֹ.**

זֵיתִים מִשֶּׁיְּנִיצוּ. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: מִשֶּׁהֶכְנִיסוּ רוֹבַע. מַה? רוֹבַע גַּיִן אוֹ רוֹבַע זֵיתִים? אָמַר רַבִּי יוֹנָה: לְאִי דִּי גַּיִן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה רוֹבַע זֵיתִים.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כְּתִיב (דברים כח, מ): **כִּי יִסַּל זֵיתֶךָ.** חַד לִתְלַת מְאָה וְאַרְבָּעִין קַיִּים בָּהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כְּתִיב (יואל ב, כב): **כִּי עֵץ נָשָׂא פִּרְיוֹ** – מַגִּיד, שֶׁלֹּא נָשָׂא פִּרְיוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. **תְּאֵנָה וָגֶפֶן נָתְנוּ חֵילָם** – מַגִּיד שֶׁלֹּא נָתְנוּ חֵילָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: הַמֵּת בְּשֶׁבַע שְׁנֵי גּוֹג – אֵין לוֹ חֵלֶק לָעָתִיד לָבֹא. סִימָנָא, דְּאָבֵיל פְּרוּטַגְמְיָא – אָבֵיל מַשְׁתִּיתָא. שָׁמַע רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר: וְיָאוּת?! עַד כְּדוֹן אִית תּוֹתְבָה לְעָלְמָא דְּאָתֵי!

רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיא בַּר אַשִּׁי: עֲתִידִין הֵן חֲבֵירִין לְהִתְעַנֵּג מִכָּפֵּי

[דף י״ג ע״א]

כְּנֶסְיוֹת לְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מַה טַּעַם? (תהלים פד, ח) **יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל, יֵרָאֶה אֶל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן.**

רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרֵי, קְטַנֵּי עַכּוּ״ם וַחֲיָילוֹתָיו שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר – לֹא חַיִּין וְלֹא נִידוֹנִין. וְעַלֵּיהֶן הוּא אוֹמֵר (ירמיה נא, לט): **וְיָשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יָקִיצוּ.**

מֵאֵימָתַי יִשְׂרָאֵל חַיִּין[2]? רַבִּי חִיָּיה רוּבָּה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי. חַד אָמַר: מִשֶּׁיִּוָּלְדוּ. וְחַד אָמַר: מִשֶּׁיְּדַבְּרוּ. מַאן דְּאָמַר מִשֶּׁיִּוָּלְדוּ – (תהלים כב, לב) **יָבֹאוּ וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה.** מַאן דְּאָמַר מִשֶּׁיְּדַבְּרוּ – (שם) **זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַה׳ לַדּוֹר.**

תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר: מִשֶּׁהוּא יוֹדֵעַ לַעֲנוֹת אָמֵן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. מַה טַּעֲמָא? (ישעיה כו, ב) **פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמוּנִים.**

---

[2] תְּחִיַּית הַמֵּתִים.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בְּכָל־אַיִם וּבְכוּי. נוֹהֵג בִּשְׁתֵּי יְרֵכוֹת: בַּיָּרֵךְ שֶׁל יָמִין וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמֹאל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת; דַּעַת מַכְרַעַת שֶׁהִיא שֶׁל יָמִין. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּף יָרֵךְ - גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בּוֹ. כָּל שֶׁאֵין בּוֹ כַּף יָרֵךְ - אֵין גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בּוֹ. נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל וְחֶלְבּוֹ אָסוּר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל וְחֶלְבּוֹ מֻתָּר; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֶלֶב. הַשּׁוֹלֵחַ יָרֵךְ מְחֻתֶּכֶת לַחֲבֵרוֹ - צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. שְׁלָמָה - אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. הַלּוֹקֵחַ יָרֵךְ מְחֻתֶּכֶת מִן הַטַּבָּח - אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. שְׁלָמָה - צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. הַמּוֹכֵר יָרֵךְ מְחֻתֶּכֶת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים - אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִמְכְּרֶנָּה לוֹ בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁחוֹזֵר וְלוֹקְחָהּ הֵימֶנּוּ. וּמִשּׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים אָמְרוּ אֵין מוֹכְרִין בָּשָׂר שֶׁל נְבֵלָה וְשֶׁל טְרֵפוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁחוֹזֵר וּמַאֲכִילָן לְיִשְׂרָאֵל. דָּבָר אַחֵר: שֶׁאֵין מַאֲכִילִין אֶת הָאָדָם בְּטָעוּת. וּמִשּׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים אָמְרוּ לֹא יֹאמַר אָדָם יִשְׂרָאֵל לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים: 'קַח לִי בָּשָׂר מִשּׁוּם נְבֵלוֹת וּמִשּׁוּם טְרֵפוֹת'. דָּבָר אַחֵר: מִשּׁוּם אוֹנְסִין.

ב. גִּיד הַנָּשֶׁה מְחַטֵּט אַחֲרָיו כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, וְנוֹטֵל הַשָּׁמָן שֶׁלּוֹ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נוֹטְלוֹ מִן הַשּׁוֹק שֶׁל יָרֵךְ. שְׁנֵי גִּידִים הֵן: הַחִיצוֹן סָמוּךְ לַבָּשָׂר - אָסוּר, וְחַיָּבִין עָלָיו. הַפְּנִימִי סָמוּךְ לָעֶצֶם - אָסוּר, וְאֵין חַיָּבִין עָלָיו. הָאוֹכֵל מִגִּיד הַנָּשֶׁה כַּזַּיִת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר, עַד שֶׁיֹּאכַל מִשְּׁנֵיהֶם. אָכְלוֹ וְאֵין בּוֹ כַּזַּיִת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כַּזַּיִת. אָכַל שְׁנֵי גִּידִים מִשְּׁתֵּי יְרֵכוֹת, מִשְּׁתֵּי בְּהֵמוֹת - סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים.

הַשָּׁלֵם

ג. יֶרֶךְ שֶׁבִּשְּׁלָהּ בְּגִיד הַנָּשֶׁה שֶׁלָּהּ, אִם בִּשְּׁלָהּ בְּנוֹתַן טַעַם - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. כֵּיצַד מְשַׁעֲרִין אוֹתָהּ? כְּבָשָׂר בַּלֶּפֶת. נִתְבַּשְּׁלָה עִם הַגִּידִים - הֲרֵי זֶה בְּנוֹתַן טַעַם. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אֵין בְּגִיד בְּנוֹתַן טַעַם. חֲתִיכָה אֲסוּרָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בַּחֲתִיכוֹת, אֲפִלּוּ הֵן אֶלֶף - כֻּלָּן אֲסוּרוֹת. הָרִטָּב - בְּנוֹתֵן טַעַם. נִמּוֹחָה - הֲרֵי זֶה בְּנוֹתֵן טַעַם.

ד. נוֹהֵג בַּטְּהוֹרָה וְאֵין נוֹהֵג בַּטְּמֵאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף בַּטְּמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁאָסוּרִין קֹדֶם לְמַתַּן תּוֹרָה. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: אֵינוֹ אוֹמֵר "עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יַעֲקֹב רֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה", אֶלָּא "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - אֲלוּ שֶׁעוֹמְדִין לִפְנֵי הַר סִינַי. אֶלָּא לָמָּה כָּתְבוּ שָׁם? לְהוֹדִיעַ בַּמֶּה נֶאֱסַר אֲבָר מִן הַחַי! נוֹהֵג בִּבְהֵמָה טְמֵאָה כִּטְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁאִסּוּרוֹ נוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ כְּיִשְׂרָאֵל, וְחַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם אֲבָר מִן הַחַי, וּמִשּׁוּם בְּהֵמָה טְמֵאָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֲבָר מִן הַחַי בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יב, כג): "לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר", אֶת שֶׁאִסּוּרוֹ מִשּׁוּם "בַּל תֹּאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר" - חַיָּבִין עָלָיו, יָצָאת בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁכָּלְהָּ אֲסוּרָה. הָאוֹכֵל אֵבֶר מִן הַחַי עוֹבֵר בְּ'לֹא תַעֲשֶׂה', חֵלֶב מִן הַחַי חַיָּבִין עָלָיו. חֵלֶב מִן הַחַי חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין - מִשּׁוּם חֶלֶב וּמִשּׁוּם חַי. דָּם מִן הַחַי - חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין. מִשּׁוּם דָּם וּמִשּׁוּם חַי, אֵבֶר מִן הַחַי חַיָּב מִשּׁוּם נְבֵלָה. דַּם מִן הַמְּקֻדָּשִׁין חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין, מִשּׁוּם דָּם וּמִשּׁוּם מְקֻדָּשִׁין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם לָאו אֶחָד בִּלְבַד. אֵלְיָה מִן הַמְּקֻדָּשִׁין חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין, מִשּׁוּם אֵלְיָה וּמִשּׁוּם מְקֻדָּשִׁין. חֵלֶב מִן הַמְּקֻדָּשִׁין חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין, מִשּׁוּם חֶלֶב וּמִשּׁוּם מְקֻדָּשִׁין. רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב שְׁלֹשָׁה, מִשּׁוּם חֶלֶב, וּמִשּׁוּם בְּהֵמָה טְמֵאָה, וּמִשּׁוּם חֶלֶב שֶׁל מְקֻדָּשִׁין.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. בָּשָׂר בֶּחָלָב נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּץ לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, בַּחֻלִּין וּבַמְקֻדָּשִׁים. הַנּוֹדֵר מִן הַבָּשָׂר - אָסוּר בְּכָל מִין בָּשָׂר, וּמֻתָּר בִּבְשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים. הָעוֹף לֹא עוֹלֶה וְלֹא נֶאֱכָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זֶה מְקוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמַחְמִירֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עוֹלֶה וְאֵין נֶאֱכָל. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא עוֹלֶה וְלֹא נֶאֱכָל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הָעוֹף עוֹלֶה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֻּׁלְחָן. אַפִּיקוֹלוֹס אוֹמֵר: אֵין נֶאֱכָל. אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשְּׁמוֹ: אַף נֶאֱכָל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֻׁלְחָן שֶׁהוּא שֶׁל מַאֲכָל - אֲבָל בְּשֻׁלְחָן שֶׁאֵינוֹ שֶׁל מַאֲכָל - נוֹתֵן אָדָם חֲתִיכָה בִּצַּד זֶה וּגְבִינָה בְּצַד זֶה. נוֹתֵן בַּקָּפוּף וּבַמְּחוּק, וּמִפְּשִׁילָן לַאֲחוֹרָיו, הֲרֵי לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּשֻׁלְחָן שֶׁהוּא שֶׁל מַאֲכָל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף שֻׁלְחָן שֶׁל מַאֲכָל. שְׁנַיִם שֶׁנִּכְנְסוּ לַפַּנְדָּק, זֶה בָּא מִן הַצָּפוֹן וְזֶה בָּא מִן הַדָּרוֹם, זֶה אוֹכֵל בַּחֲתִיכָתוֹ, וְזֶה אוֹכֵל בִּגְבִינָתוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין, הֲרֵי לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁכֻּלּוֹ תְּפִיסָה אַחַת.

ב. טִפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּאוֹתוֹ הַקְּדָרָה. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִעֵר וְלֹא כִסָּה, וְדִבְרֵי חֲכָמִים בִּזְמַן שֶׁנִּעֵר וְכִסָּה. חֹם לְתוֹךְ חֹם וְצוֹנֵן לְתוֹךְ חֹם - אָסוּר. חֹם לְתוֹךְ צוֹנֵן - מַדִּיחוֹ וְאוֹכְלוֹ. כָּחָל שֶׁל מֵנִיקָה - קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֶלְבּוֹ. לֹא קָרָעוֹ - אֵין עוֹבֵר עָלָיו. הַלֵּב - קוֹרֵעַ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. אִם בִּשְּׁלוֹ - קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ.

ג. כָּחָל שֶׁבִּשְּׁלוֹ בְּחֶלְבּוֹ - מֻתָּר. קֻבָּה שֶׁבִּשְּׁלָהּ - חַיָּב. הַמְבַשֵּׁל בָּשָׂר בֶּחָלָב - הֲרֵי זֶה חַיָּב. כַּמָּה יְבַשְּׁלָהּ וְיִהְא חַיָּב? כַּחֲצִי זַיִת בָּשָׂר וְכַחֲצִי זַיִת חָלָב, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ זֶה בְּכַזַּיִת. כְּשֵׁם שֶׁחַיָּב עַל בִּשּׁוּלוֹ - כָּךְ חַיָּב עַל אֲכִילָתוֹ. כַּמָּה יֹאכַל וְיִהְא חַיָּב? כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נֶאֱכָל מִשּׁוּם בִּשּׁוּל. הַמְבַשֵּׁל בִּמֵי חָלָב - פָּטוּר. בַּחֲלֵב זָכָר - פָּטוּר. דָּם שֶׁבִּשֵּׁל בֶּחָלָב - פָּטוּר. הָעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִים, וְהַקְּרָנַיִם, וְהַטְּלָפַיִם, שֶׁבִּשְּׁלָן בֶּחָלָב - פָּטוּר. הַפִּגּוּל וְהַנּוֹתָר וְהַטָּמֵא שֶׁבִּשְּׁלָן בֶּחָלָב - חַיָּב עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּגּוּל נוֹתָר וְטָמֵא. בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה - אָסוּר בְּרִפּוּאָה וּבַהֲנָאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בַּהֲנָאָה. בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֲלֵב חַיָּה טְמֵאָה. בְּשַׂר חַיָּה וְעוֹפוֹת טְהוֹרִין בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה. רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר עַל בִּשּׁוּלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "גְּדִי גְּדִי" שְׁלֹשׁ פְּעָמִים.

ד. קֻבָּה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁל נְבֵלָה - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. חָזְרוּ לוֹמַר: מַעֲמִידִין בְּקִיבַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּבְקִיבַת נְבֵלָה וְאֵין חוֹשְׁשִׁין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּשֵׁרָה שֶׁיְּנָקָה מִן הַטְּרֵפָה - קֵיבָתָהּ אֲסוּרָה. וּטְרֵפָה שֶׁיְּנָקָה מִן הַכְּשֵׁרָה - קֵיבָתָהּ מֻתֶּרֶת, מִפְּנֵי שֶׁכְּנוּס בְּמֵעֶיהָ חָלָב.

ה. חֹמֶר בְּחֶלֶב מִבְּדָם, וּבְדָם מִבְּחֶלֶב, שֶׁהַחֶלֶב נוֹהֵג בַּחַי, וְקָרֵב עַל גַּבֵּי הָאִישִׁים, וּמוּעָלִין בּוֹ, וְחַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּדָּם. חֹמֶר בַּדָּם, שֶׁהַדָּם מַתִּיר מַכְשִׁיר וּמְפַגֵּל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּחֶלֶב.

ו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאָלֶל שֶׁכִּנְּסוֹ וְיֵשׁ בּוֹ כַּזַּיִת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. עוֹר פַּרְסוֹת בְּהֵמָה דַּקָּה - הֲרֵי הוּא כִּבְשָׂרָהּ. וְכֵלָן שֶׁעָבְדוּ, אוֹ שֶׁהָלַךְ בָּהֶן כְּדֵי עֲבוֹדָה - טְהוֹרִין מִשּׁוּם עוֹר, וּטְמֵאִין מִשּׁוּם בָּשָׂר, חוּץ מֵעוֹר הָאָדָם מִפְּנֵי שֶׁמִּטַּמְּאָתוֹ לְעוֹלָם, מִכָּאן אָמְרוּ: לְגִיוֹן עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - הַמַּאֲהִיל עָלָיו טָמֵא. אֵין לְךָ לְגִיוֹן שֶׁאֵין בּוֹ קְרָקָפְלִין. וְכֵלָן שֶׁנִּמְלְחוּ - הֲרֵי אֵלּוּ כַּעֲבוּדִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלִּטָּאָה אֵין לָהּ עוֹר. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת: הַצָּדָן, וְהוֹרָגָן, וְהַחוֹבֵל בָּהֶן, וְהָעוֹשֶׂה בָּהֶן חַבּוּרָה - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין עוֹר אֶלָּא מַה שֶּׁמְּנוּ חֲכָמִים. הַמַּפְשִׁיט בִּבְהֵמָה וּבַחַיָּה וּבַטְּמֵאָה, וּבַדַּקָּה וּבַגַּסָּה - לִשְׁטֹחַ כְּדֵי אֲחִיזָה. וְכַמָּה הוּא כְּדֵי אֲחִיזָה? מְלֹא טֶפַח כָּפוּל. הַמַּפְשִׁיט כְּשָׁעוֹר הַזֶּה, הַנּוֹגֵעַ בַּמַּפְשֶׁטֶת - טָהוֹר. בָּעוֹר שֶׁל צָוָאר - טָמֵא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: הַנּוֹגֵעַ בָּעוֹר שֶׁל צָוָאר -

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

טָהוֹר, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא נוֹתְקוֹ. רַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַמַּפְשִׁיט בִּשְׂרָצִים - כָּלוֹ חָבוּר אֶחָד הוּא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּזַּיִת בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ בָּעוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר, מֵאַחֲרָיו - טָמֵא. בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ: מְרֻקֶּמֶת - טְהוֹרָה. וְכַמָּה הִיא רִיקוּמָהּ? כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה שֶׁרֶץ מִתּוֹכָהּ. נִקְּבָה כָּל שֶׁהוּא - טְמֵאָה. וְכַמָּה יְהֵא הַנֶּקֶב? מְלֹא שְׂעָרָה. הָאֹבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדֻלְדָּלִין, בַּבְּהֵמָה - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין.

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, נוֹהֲגִין בַּכְּלְאַיִם וּבַכּוֹי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַכִּלְאַיִם מִן הָרֶחֶל וּמִן הַגְּדִי - נוֹהֲגִין בּוֹ. מִן הַכּוֹי - הַמּוֹצִיא מֻחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הַשּׁוֹחֵט לְרִפּוּאָה, לַאֲכִילַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְלַאֲכִילַת כְּלָבִים - חַיָּב בַּמַּתָּנוֹת. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר, וּשְׁחִיטַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים - פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. כֹּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמָּכְרוּ בְּהֶמְתָּן לְיִשְׂרָאֵל לִשְׁחוֹט - חַיָּב בַּמַּתָּנוֹת. נִשְׁחֲטָה בִּרְשׁוּתָן וְאַחַר כָּךְ מְכָרוּהָ לוֹ - פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּכַר בְּהֶמְתּוֹ לַכֹּהֵן לִשְׁחוֹט - פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. נִשְׁחֲטָה בִּרְשׁוּתוֹ וְאַחַר כָּךְ מְכָרָהּ לוֹ - חַיָּב בַּמַּתָּנוֹת.

ב. כֹּהֵן - פָּטוּר. וְהַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַכֹּהֵן - פָּטוּר. עוֹבֵד כּוֹכָבִים - פָּטוּר. הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים - פָּטוּר. הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְרַשֵּׁם, עִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לְרַשֵּׁם. וּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין - אֵין צָרִיךְ לְרַשֵּׁם. אָמַר לוֹ כֹּהֵן: כְּלֵה שֶׁלְּךָ וְהָיִד שֶׁלִּי, אֲפִלּוּ אֶחָד מִמֵּאָה בַּיָּד - פָּטוּר מִן הַזְּרוֹעַ. כְּלֵה שֶׁלְּךָ וְהָרֹאשׁ שֶׁלִּי, אֲפִלּוּ אֶחָד מִמֵּאָה - פָּטוּר מִן הַלְּחָיִ. כְּלֵה שֶׁלְּךָ וּבְנֵי מֵעַיִם שֶׁלִּי, אֲפִלּוּ אֶחָד מִמֵּאָה מִבְּנֵי מֵעַיִם - פָּטוּר מִן הַקֵּבָה. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַפְשִׁיט אֶת הָרֹאשׁ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַפְשִׁיט אֶת הַלְּחָיִ. לִמְלוֹג אֶת הָעֲגָלִים - אֵינוֹ רַשַּׁאי לִמְלוֹג אֶת הַזְּרוֹעַ. וְאִם יֵשׁ כֹּהֵן - נוֹתְנָן לַכֹּהֵן. וְאִם לָאו - מַעֲלֶה אוֹתָן דְּמִים. מָכַר לוֹ יַד כְּמוֹת שֶׁהִיא, וְרֹאשׁ כְּמוֹת שֶׁהוּא, וּבְנֵי מֵעַיִם כְּמוֹת שֶׁהֵן - נוֹתְנָן לַכֹּהֵן וְאֵין מְנַכֶּה לוֹ מִן הַטַּבָּח אֶת הַדָּמִים. לָקַח הֵימֶנּוּ בְּמִשְׁקָל - נוֹתְנָן לַכֹּהֵן וּמְנַכֶּה מִן הַטַּבָּח אֶת הַדָּמִים. מַתָּנוֹת אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה, אֲפִלּוּ מוֹכְרָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲפִלּוּ נוֹתְנָן לִפְנֵי כֵלְבּוֹ - אֵין בָּהֶן אֶלָּא מִצְוַת כְּהֻנָּה בִּלְבַד. הַמְשֻׁלַּח בָּשָׂר לַחֲבֵרוֹ, וְהָיוּ בוֹ מַתָּנוֹת, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה הֵן.

ג. אֵי זֶה הוּא הַזְּרוֹעַ? נוֹטְלוֹ מִבֵּית הַפֶּרֶק, וְכָל הַפֶּרֶק עִמּוֹ, בְּזְרוֹעַ שֶׁל מְקֻדָּשִׁין, בִּזְרוֹעַ שֶׁל גְּבוּלִין. אֵיזֶה הוּא לֶחִי? נוֹטְלוֹ מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה וְכָל בֵּית הַשְּׁחִיטָה עִמּוֹ. קֵבָה כְּמַשְׁמָעוֹ, חֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּבָה - נוֹתְנוֹ לַכֹּהֵן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נֶהֱגוּ כֹּהֲנִים עַיִן יָפָה, שֶׁיְּהוּ נוֹתְנִין אוֹתוֹ לַבְּעָלִים. זְרוֹעַ - זֶה זְרוֹעַ שֶׁל יָמִין! אַתָּה אוֹמֵר זֶה זְרוֹעַ שֶׁל יָמִין אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שְׂמאל? הֲרֵי אַתָּה דָּן: הוֹאִיל וְשׂוֹק מַתָּנָה לַכֹּהֵן, וּזְרוֹעַ מַתָּנָה לַכֹּהֵן, מָה שׂוֹק אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּיָמִין, אַף זְרוֹעַ לֹא יְנַהֵג אֶלָּא בְּיָמִין. שׂוֹק - מַאַרְכּוּבָה וּלְמַטָּה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאַרְכּוּבָה וּלְמַעְלָה. אֵיזֶה הוּא חָזֶה? כָּל שֶׁרוֹאָה אֶת הָאָרֶץ, מִלְמַעְלָה - וְעַד שֶׁמַּגִּיעַ לַצַּוָּאר. מִלְמַטָּה - עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַכֶּרֶס. חוֹתְכוֹ וְנוֹטְלוֹ מִבֵּין שְׁתֵּי דְּפָנוֹת מִכָּן וּמִכָּן. וְאֵיזֶהוּ אֲלִיָּה? חוֹתֵךְ וְיוֹרֵד עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָע�ָצֶה. נִכְנָס לִפְנִים מִן הָע�ָצֶה, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּרֶק, חוֹתֵךְ וְנוֹטֵל אֶת כֻּלָּהּ. וְאֵלּוּ הֵן אֱמוּרִין: שְׁתֵּי כְּלָיוֹת וְיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וַאֲלִיָּה. וְאֵלּוּ הֵן הַחֲלָבִים: הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב - זֶה הוּא חֵלֶב הַחוֹפֶה אֶת הַכֶּרֶס. "וְאֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב" (וַיִּקְרָא ג, ג) - זֶה חֵלֶב שֶׁעַל הַדַּקִּין; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: חֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּבָה. וַחֲכָמִים לֹא הוֹדוּ לוֹ. שֶׁעַל הַכְּסָלִים, שֶׁבֵּין פְּקוּקָרוֹת - שֶׁהוּא מְחַטֵּט אַחֲרָיו כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא וְנוֹטֵל; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: חֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּבָה תּוֹתָב קְרוּם נְקֻלָּף. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: קְרוּם וְנִקְלָף - אָסוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קְרוּם שֶׁעַל הַכְּלָיָא - אָסוּר, וְחַיָּבִים עָלָיו. גִּידִים

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁבִּכְלָיוֹת וּבַמֻּקְדָּשִׁין - אֲסוּרִין, וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן.

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק עֲשִׂירִי

י. רֵאשִׁית הַגֵּז נוֹהֵג בַּטְּרָפָה, וְאֵינוֹ נוֹהֵג בַּמֵּתָה, וְנוֹהֵג בַּכִּלְאַיִם וּבַכּוּתִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּכִלְאַיִם - מִן הָרֹחֶל וּמִן הַגְּדִי נוֹהֵג בּוֹ. מִן הַכּוּתִי - אֵין נוֹהֲגִין בּוֹ. כֹּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁנָּתְנוּ בְּהֶמְתָּן לְיִשְׂרָאֵל - פָּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. זֶה חֹמֶר בַּלְּחָיַיִם וּבַקֵּבָה מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁקָּדַם מוּמָן קָבוּעַ לְהֶקְדֵּשָׁן, וְנִפְדּוּ - חַיָּבִין בְּרֵאשִׁית הַגֵּז. אֲבָל אִם קָדַם הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן אוֹ מוּם עוֹבֵר לְהֶקְדֵּשָׁן, לְאַחַר מִכָּאן נוֹלָד לָהֶן מוּם וְנִפְדּוּ - פְּטוּרִין מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. הַגּוֹזֵז עִזָּיו - פָּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. הַלּוֹקֵחַ מִבַּעַל הַבַּיִת - חַיָּב. וְרַבִּי אֶלְעָאי פּוֹטֵר. הַשָּׁתָפִין - חַיָּבִין. רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר. רַבִּי אֶלְעָאי אוֹמֵר: אֵין רֵאשִׁית אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ אַחֲרֶיהָ אַחֲרִית. "גֵּז צֹאנְךָ" - אַרְבַּע. "תִּתֵּן לוֹ" - חָמֵשׁ. חָמֵשׁ רְחָלוֹת גּוֹזְזוֹת מָנֶה, מָנֶה וּפָרָס שֶׁהֵן שִׁבְעִים וַחֲמִשָּׁה סְלָעִים - חַיָּבוֹת בְּרֵאשִׁית הַגֵּז; דִּבְרֵי רַבִּי דּוֹסָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חָמֵשׁ רְחֵלוֹת גּוֹזְזוֹת כָּל שֶׁהֵן. כַּמָּה נוֹתֵן לוֹ? מִשְׁקַל חָמֵשׁ סְלָעִים בִּיהוּדָה שֶׁהֵן עֶשְׂרָה סְלָעִים בַּגָּלִיל. מְלֵבֶן וְלֹא צוֹאִי, וְלֹא שֶׁיִּלַּבְּנוּ וְיִתְּנוּ לוֹ, אֶלָּא נוֹתֵן לְצֶמֶר צוֹאִי, כְּדֵי שֶׁיְּלַבְּנוּ, וְיַעֲמֹד בְּיָדוֹ מִשְׁקַל חֲמִשָּׁה סְלָעִים בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֶשְׂרָה סְלָעִים בַּגָּלִיל, שֶׁנֶּאֱמַר: "תִּתֵּן לוֹ" - שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּדֵי מַתָּנָה. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי צֶאן, גּוֹזֵז וּמַנִּיחַ, גּוֹזֵז וּמַנִּיחַ, אַף עַל פִּי שֶׁעָתִיד לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן - אֵין מְצַטְרְפוֹת. הָיוּ לוֹ חָמֵשׁ גּוֹזֵז וּמַנִּיחַ, אֲפִלּוּ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים - הֲרֵי אֵלּוּ מְצַטְרְפוֹת. צָבָעַן טָוָאן וּמְכָרָן - אֵין מְצַטְרְפוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: צָבָעַן - הֲרֵי אֵלּוּ מְצַטְרְפוֹת. הַמַּפְרִישׁ גֵּז צֹאנוֹ וְאָבַד - חַיָּב בְּאַחֲרִיוּת. רֵאשִׁית הַגֵּז - מְצֻוָּתָהּ בַּתְּחִלָּה. אִם נָתַן, בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע וּבֵין בַּסּוֹף - יָצָא. כַּמָּה שִׁעוּרָהּ? אֶחָד מִשִּׁשִּׁים כַּתְּרוּמָה. הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְלֹא הִפְרִישׁ הֵימֶנּוּ רֵאשִׁית הַגֵּז - הַלּוֹקֵחַ פָּטוּר. חֹמֶר בַּזְּרוֹעַ וּבַלְּחָיַיִם וּבַקֵּבָה מִבָּרֵאשִׁית הַגֵּז. אִוָּזִין וְתַרְנְגוֹלִין וְיוֹנִין הַרְדְּסִיּוֹת שֶׁמָּרְדוּ, אוֹ שֶׁקִּנְּנוּ בַּפַּרְדֵּס - חַיָּבִין בְּשִׁלּוּחַ.

הַשָּׁלֵם

ב. זָכָר - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. קוֹרֵא זָכָר; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. עוֹף טָמֵא - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. עוֹף טָהוֹר רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. הָיְתָה עוֹמֶדֶת בֵּינֵיהֶן - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת עַל גַּבֵּיהֶן - חַיֶּבֶת לְשַׁלֵּחַ. הָיְתָה מְעוֹפֶפֶת, בִּזְמַן שֶׁכְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בָּהֶן - חַיֶּבֶת לְשַׁלֵּחַ. אֵין כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בָּהֶן - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. אִם אֶפְרוֹחִים - הַטְּרָפָה פְּטוּרָה מִלְּשַׁלֵּחַ. בֵּיצִים - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. אֶפְרוֹחִים שֶׁפָּרְחוּ וְאֵין צְרִיכִין לְאִמָּן - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. נָטַל אֶת הָאֵם וְלֹא הִסְפִּיק לְטוֹל אֶת הַבָּנִים עַד שֶׁמֵּתוּ, אוֹ עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ טְרֵפָה - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. נָטַל אֶת הָאֵם וְאַחַר כָּךְ נָטַל אֶת הַבָּנִים - חַיָּב לְשַׁלֵּחַ. נָטַל אֶת הַבָּנִים וְאַחַר כָּךְ נָטַל אֶת הָאֵם - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. אֶחָד נוֹטֵל אֶת הָאֵם וְאֶחָד נוֹטֵל אֶת הַבָּנִים - הַנּוֹטֵל אֶת הָאֵם חַיָּב. הַמּוֹצִיא קֵן בַּבּוֹרוֹת בַּשִּׁיחִין וּבַמְּעָרוֹת - מַתָּרוֹת מִשּׁוּם גְּזֵל וְחַיָּבוֹת בְּשִׁלּוּחַ. וְאִם מִקְשָׁרוֹת - אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גְּזֵל וּפְטוּרוֹת מִן הַשִּׁלּוּחַ. יוֹנֵי שׁוֹבָךְ וְיוֹנֵי עֲלִיָּה - חַיָּבוֹת בְּשִׁלּוּחַ, וַאֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גְּזֵל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם.

ג. הַמּוֹצֵא קֵן - לֹא יְטַהֵר בָּהּ אֶת הַמִּצְרָע, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלָקַח". הַנּוֹטֵל אִם מֵעַל הַבָּנִים; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לוֹקֶה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְשַׁלֵּחַ וְאֵינוֹ לוֹקֶה. זֶה הַכְּלָל, כָּל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה - אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ. לֹא יִטּוֹל אָדָם אֵם מֵעַל הַבָּנִים, וַאֲפִלּוּ לְטַהֵר בָּהּ אֶת הַמִּצְרָע, מִפְּנֵי שֶׁנֶּעְבְּדָה בָּהּ עֲבֵרָה; רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין לְךָ מִצְוָה בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין מַתַּן שְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ, וּתְחִיַּת הַמֵּתִים כְּתוּבָה בָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כב, ז): "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם" וְגוֹ'. עָלָה זֶה לְרֹאשׁ הָאֵילָן וְנָפַל וָמֵת, אוֹ לְרֹאשׁ הַבִּנְיָן וְנָפַל וּמֵת, הֵיכָן טוּבוֹ שֶׁל זֶה?

תּוֹסֶפְתָּא

אֱמוֹר מְעַתָּה: ״לְמַעַן יִיטַב לָךְ״ - בְּעוֹלָם הַטּוֹב! ״וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים״ - בְּעוֹלָם אָרוֹךְ!

מַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. הַלּוֹקֵחַ עֻבָּר חֲמוֹרוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְהַמּוֹכֵר לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי, וְהַמִּשְׁתַּתֵּף לוֹ, הַנּוֹתֵן לוֹ בִּשְׁתָּפוּת, וְהַמְקַבֵּל הֵימֶנּוּ, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקִבָּלָה - פָּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר ג, יג): ״בִּישְׂרָאֵל״ - וְלֹא בַּאֲחֵרִים. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בַּכֹּהֲנִים וּבַלְוִיִּם, מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם חַיָּבִין בַּבְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין בִּבְכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר (שֶׁם ח, יז): ״בָּאָדָם וּבִבְהֵמָה״ - אֶת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בּוֹ בָּאָדָם, יֵשׁ לְךָ בּוֹ בַּבְּהֵמָה, אֶת שֶׁאֵין לְךָ בּוֹ בָּאָדָם - אֵין לְךָ בּוֹ בַּבְּהֵמָה, יָצְאוּ לְוִיִּם מִבְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, אֲבָל אֵין נוֹתְנִין פִּדְיוֹן הַבֵּן וּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר, אֶלָּא לַכֹּהֲנִים בִּלְבַד.

ב. בְּכָל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֵין לְךָ שֶׁחַיָּב בַּבְּכוֹרָה אֶלָּא חֲמוֹר בִּלְבַד. בְּכָל חַיָּה אֵין לְךָ שֶׁאָסוּר מִשּׁוּם מְחִיר אֶלָּא כֶּלֶב בִּלְבַד. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַמְקֻיָּם מִצְוַת פֶּטֶר חֲמוֹר - מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ קִיֵּם מִצְוַת בְּהֵמָה טְמֵאָה כֻּלָּהּ, וְכָל הַמְבַטֵּל מִצְוַת פֶּטֶר חֲמוֹר מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ בִּטֵּל מִצְוַת בְּהֵמָה טְמֵאָה כֻּלָּהּ. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יח, יז): ״אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם״. ״בְּכוֹר שׁוֹר״ - עַד שֶׁיֵּהֵא הַיּוֹלֵד וְהַנּוֹלָד שׁוֹר. בְּכוֹר כֶּשֶׂב - עַד שֶׁיֵּהֵא הַיּוֹלֵד וְהַנּוֹלָד כֶּשֶׂב. בְּכוֹר עֵז - עַד שֶׁיֵּהֵא הַיּוֹלֵד וְהַנּוֹלָד עֵז. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִים דּוֹמוֹת לְאִמּוֹ - חַיָּב בַּבְּכוֹרָה.

ג. בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁיָּלְדָה מִין בְּהֵמָה טְמֵאָה - מָתָר בָּאֲכִילָה. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - חַיָּב בִּבְכוֹרָה. וּטְמֵאָה שֶׁיָּלְדָה בְּהֵמָה טְהוֹרָה - אָסוּר בָּאֲכִילָה, שֶׁהַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא - טָמֵא. וְהַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר.

ד. דָּג טָמֵא שֶׁבָּלַע דָּג טָהוֹר - מָתָר בָּאֲכִילָה. וְטָהוֹר שֶׁבָּלַע דָּג - טָמֵא אָסוּר בָּאֲכִילָה, לְפִי שֶׁאֵין גִּדּוּלָיו.

הַשָּׁלֵם

ה. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ דִּבֵּשׁ דְּבוֹרִים מָתָר? שֶׁאֵין מוֹצִיאוֹת אוֹתוֹ, אֶלָּא מַכְנִיסוֹת אוֹתוֹ. דִּבֵּשׁ הַזִּיזִין - אָסוּר, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא רִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מָה תַּלְמוּד לוֹמַר ״גָּמָל, גָּמָל״ שְׁתֵּי פְּעָמִים? לְרַבּוֹת אֶת הַגָּמָל הַנּוֹלָד מִן הַפָּרָה, כְּנוֹלָד מִן הַגָּמָלָה, וְאִם רָאשָׁהּ וְרֻבָּהּ דּוֹמֶה לְאִמּוֹ - מָתָר בְּאֲכִילָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, וְהַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר, שֶׁאֵין בְּהֵמָה טְמֵאָה יוֹלֶדֶת מִן הַטְּהוֹרָה, וְלֹא טְהוֹרָה יוֹלֶדֶת מִן הַטְּמֵאָה, וְלֹא גְּפָה מְדֻקָּה, וְלֹא דְּקָה מְגֻפָּה, וְלֹא אָדָם מִכְּלָן, וְלֹא כְּלָן מֵאָדָם, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: בְּהֵמָה טְהוֹרָה דְּקָה - יוֹלֶדֶת לַחֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים, בְּהֵמָה טְהוֹרָה גַּסָּה - לְתִשְׁעָה חֳדָשִׁים, בְּהֵמָה טְמֵאָה גַּסָּה - לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, הַכֶּלֶב - לַחֲמִשִּׁים יוֹם, חָתוּל - לַחֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם יוֹם, חֲזִיר - לְשִׁשִּׁים יוֹם, שׁוּעָל וְכָל שְׁרָצִים - לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים. הַזְּאֵב, וְהָאֲרִי, וְהַדֹּב, וְהַנָּמֵר, וְהַבַּרְדְּלָס, וְהַפִּיל, וְהַקּוֹף, וְהַקִּפּוֹד - לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְהַנָּחָשׁ - לְשֶׁבַע שָׁנִים. הַדּוֹלְפִינִין - מוֹלִידִין וּמְנַדְּלִין כְּאָדָם. דָּג טָמֵא - מַשְׁרִיץ, דָּג טָהוֹר - מַטִּיל בֵּיצִים. קִרְבֵי דָּגִים וְעֻבָּר - אֵין נֶאֱכָלִין אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. הָעוֹף - נֶאֱכָל בַּמְּסֹרֶת, נֶאֱמָן צַיָּד לוֹמַר: ׳עוֹף זֶה טָהוֹר׳.

ו. פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִין שֶׂה - אֵין פּוֹדִין בּוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר, שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר ״שֶׂה״ תּוֹפֵס כְּבָשִׂים וְעִזִּים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זְכָרִים וּנְקֵבוֹת תְּמִימִים וּבַעֲלֵי מוּמִין, פּוֹדֶה בּוֹ שׁוֹנֶה וּמְשַׁלֵּשׁ, וּמְבִיאוֹ בְּנֶדֶר וּנְדָבָה לְחַטָּאתוֹ וְלַאֲשָׁמוֹ, וְחַיָּב בַּבְּכוֹרָה וּבְמַתָּנוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַכִּלְאַיִם מִן הָרָחֵל, וּמִן הָעִזִּי - פּוֹדִין בּוֹ. מִן הַחַיָּה - אֵין פּוֹדִין בּוֹ. כֵּיצַד? שֶׁאֵין פּוֹדִין בְּשִׁחוּטָה - כָּךְ אֵין פּוֹדִין בְּפֶטֶר חֲמוֹר שֶׁמֵּת. פֶּטֶר חֲמוֹר - מְצִיאָתוֹ לְקַיְּמוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם, מִכָּאן וְאֵילָךְ, אוֹ פּוֹדוֹ, אוֹ עוֹרְפוֹ. מִכַּמָּה לֹא יִפְחוֹת? רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִפְחוֹת מִשֶּׁוֶה שֶׁקֶל. אֵיזֶה הוּא פִּדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר? הַנִּכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר, יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ לוֹ סְפֵקוֹת, וְעָמַד וּפְדָאָן. וְכֵן כֹּהֵן שֶׁיָּרַשׁ אֶת אֲבִיו וְאֶת אִמּוֹ

תּוֹסֶפְתָּא

יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁנִּתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה פֶּטֶר חֲמוֹר לְפָדוֹתוֹ. אֵיזֶה הוּא פִּדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר? הִנִּיחַ לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר, הֲרֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר - אֵין לוֹ לְפָדוֹתוֹ. אָמַר לוֹ כֹּהֵן: תְּנֵהוּ לִי וַאֲנִי פּוֹדֶה אוֹתוֹ - הֲרֵי זֶה לֹא יִתֵּן לוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שֶׁהוּא פּוֹדֶה אוֹתוֹ. עוֹרְפוֹ בְּקוֹפֵץ מֵאַחֲרָיו וְקוֹבְרוֹ, וְאָסוּר בַּהֲנָאָה. לֹא יְמִיתֶנּוּ לֹא בַּמַּקֵּל וְלֹא בַּקֶּנֶה, וְלֹא יִנְעוֹל דֶּלֶת בְּפָנָיו בִּשְׁבִיל שֶׁיָּמוּת, וְאִם עָשָׂה כֵּן - הֲרֵי זֶה יָצָא. בְּחַיָּיו - אָסוּר בְּגִזָּה וּבַעֲבוֹדָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר, וּבְכוֹר אָדָם - מֻתָּר בְּכָלָן. חֲמוֹרָה שֶׁלֹּא בִּכְּרָה וְיָלְדָה שְׁנֵי זְכָרִים - נוֹתֵן טָלֶה אֶחָד לַכֹּהֵן, זָכָר וּנְקֵבָה - מְפָרִישׁ טָלֶה וְהוּא לְעַצְמוֹ. חֲמוֹר וְטָלֶה שֶׁהָיוּ בְּכוּרוֹ, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים - נוֹתֵן שְׁנֵי טְלָאִים לַכֹּהֵן. זָכָר וּנְקֵבָה אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּנְקֵבָה - נוֹתֵן טָלֶה אֶחָד לַכֹּהֵן. שְׁתֵּי נְקֵבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת, וְאֵין יוֹדֵעַ - אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, אֶלָּא מְפָרִישׁ טָלֶה אֶחָד, וּפוֹדֶה בּוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעַצְמוֹ.

מַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַלּוֹקֵחַ עֻבָּר פָּרָתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְהַמּוֹכֵר לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי, וְהַמִּשְׁתַּתֵּף לוֹ, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּשֻׁתָּפוּת, וְהַמְקַבֵּל הֵימֶנּוּ, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה - פָּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמְקַבֵּל מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה בְּשָׂוִיו, וְנוֹתֵן חֲצִי דָּמָיו לַכֹּהֵן, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה אוֹתוֹ, וַאֲפִלּוּ עֲשָׂרָה בְּשָׂוִיו, לִתֵּן דָּמָיו לַכֹּהֵן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הוֹאִיל וְאֶצְבַּע הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאֶמְצַע -פָּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה.

ב. בְּהֵמַת הַמִּדְבָּר, וּבְהֵמַת הַקֹּדֶשׁ, וּבְהֵמַת הַגֵּר שֶׁמֵּת, וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה, וּבְהֵמַת אַרְנוֹנָה - חַיֶּבֶת בַּבְּכוֹרָה.

ג. כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁקָּדַם מוּמָן קָבוּעַ לְהֶקְדֵּשָׁן וְנִפְדּוּ - חַיָּבִים בַּבְּכוֹרָה וּבַמַּתָּנוֹת - וְלָדוֹתֵיהֶן חוֹל, וְנִפְדִּים תְּמִימִין, וּמְבִיאָן לְכָל זֶבַח שֶׁיִּרְצֶה, לִפְנֵי פִּדְיוֹנָם, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן לְאַחַר פִּדְיוֹנָם, וּבֵין לִפְנֵי פִּדְיוֹנָם וּבֵין לְאַחַר פִּדְיוֹנָם - אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. בֵּין לִפְנֵי פִּדְיוֹנָן בֵּין לְאַחַר פִּדְיוֹנָן. הַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד בָּהֶן - אֵין לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הֵן כְּחֻלִּין לְכָל דָּבָר, וְאֵין בָּהֶן אֶלָּא עִלּוּי מִצְוֹת בִּלְבַד. אֲבָל אִם קָדַם הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן, אוֹ מוּם עוֹבֵר לְהֶקְדֵּשָׁן, וּלְאַחַר מִכֵּן נוֹלָד לָהֶן מוּם קָבוּעַ, וְנִפְדּוּ - פְּטוּרִין מִן הַבְּכוֹרָה וּמִן הַמַּתָּנוֹת, וְלָדוֹתֵיהֶן קֹדֶשׁ, וְאֵין נִפְדִּין תְּמִימִין, וְאֵין מְבִיאָן לְכָל זֶבַח שֶׁיִּרְצֶה, וּלְפָנֵי פִּדְיוֹנָן מוֹעֲלִין בָּהֶן, וּלְאַחַר פִּדְיוֹנָן - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן, וּבֵין לִפְנֵי פִּדְיוֹנָן וּבֵין לְאַחַר פִּדְיוֹנָן - עוֹשִׂין תְּמוּרָה. וּבֵין לִפְנֵי פִּדְיוֹנָן וּבֵין לְאַחַר פִּדְיוֹנָן, הַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד בָּהֶן - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים, כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הֵן כְּקָדָשִׁים לְכָל דָּבָר, וְאֵין בָּהֶן אֶלָּא שֶׁהֻתְּרוּ בִּשְׁחִיטָה בִּלְבַד.

ד. הַמְקַבֵּל צֹאן בְּרָזֶל מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - וְלָדוֹת פְּטוּרִין, וְלָדֵי וְלָדוֹת - חַיָּבִין. מֵתוּ אִמָּהוֹת, וְהֶעֱמִיד הַוְּלָדוֹת תַּחַת אִמּוֹתֵיהֶן - וְלָדוֹת פְּטוּרִין, וְלָדֵי וְלָדוֹת - חַיָּבִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֵן, וְלָדוֹתֵיהֶן, וּוְלָדֵי וְלָדוֹתֵיהֶן - פְּטוּרִין מִן הַבְּכוֹרָה וּמִן הַמַּתָּנוֹת אֲפִלּוּ עַד סוֹף הָעוֹלָם.

ה. רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִין עֵז, וְעֵז שֶׁיָּלְדָה מִין רָחֵל - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - חַיָּב בַּבְּכוֹרָה. רָחֵלָה שֶׁלֹּא בִּכְּרָה, וְיָלְדָה שְׁנֵי זְכָרִים, וְיָצְאוּ רְאשֵׁיהֶן כְּאֶחָד. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶן לַכֹּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יג, יב): "הַזְּכָרִים לַה'". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִי אֶפְשָׁר, אֶלָּא אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. הִשְׁנִי יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְחַיָּב בְּמַתָּנוֹת. וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר. מֵת אֶחָד מֵהֶן; רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יַחְלֹקוּ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. זָכָר וּנְקֵבָה, וְאֵין יָדוּעַ, אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, אֶלָּא זָכָר יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וַיַּאְכֵל בְּמוּמוֹ לַבְּעָלִים. שְׁנֵי רְחֵלִים שֶׁלֹּא בִּכְּרוּ וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים - נוֹתֵן שְׁנֵיהֶן לַכֹּהֵן. זָכָר וּנְקֵבָה - זָכָר לַכֹּהֵן. שְׁנֵי זְכָרִים וּנְקֵבָה - אֶחָד לוֹ וְאֶחָד

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

לַכֹּהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. הַכּוֹי - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְחַיָּב בַּמַּתָּנוֹת. וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר אֶחָד מֵהֶן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יַחֲלְקוּ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. שְׁתֵּי נְקֵבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת, וְאֵין יָדוּעַ - אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, אֶלָּא הַזְּכָרִים יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ וְיֹאכְלוּ בְּמוּמָן לַבְּעָלִים. אַחַת בִּכְרָה וְאַחַת שֶׁלֹּא בִּכְרָה, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים, אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. הַשֵּׁנִי - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְחַיָּב בַּמַּתָּנוֹת. רַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר, שֶׁהָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל שֶׁחֲלִיפָיו בְּיַד כֹּהֵן - פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת, וְרַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, שֶׁהָיָה אוֹמֵר, אִם בְּכוֹר - יִתְנַהוּ לִי. וְאִם לָאו - יִתֵּן לִי מַתָּנוֹתָיו. מֵת אֶחָד מֵהֶן; רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יַחֲלְקוּ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. זָכָר וּנְקֵבָה, וְאֵין יָדוּעַ - אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, אֶלָּא הַזָּכָר יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיֹאכַל בְּמוּמוֹ לַבְּעָלִים.

ו. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵין יָדוּעַ אִם בִּכְרָה אוֹ לֹא בִּכְרָה. עֵז בַּת שְׁנָתָהּ - וַדַּאי לַכֹּהֵן. מִכָּאן וְאֵילָךְ - סָפֵק. רָחֵל בַּת שְׁנָתַיִם - וַדַּאי לַכֹּהֵן, מִכָּאן וְאֵילָךְ - סָפֵק. פָּרָה בַּת שָׁלֹשׁ - וַדַּאי לַכֹּהֵן, מִכָּאן וְאֵילָךְ - סָפֵק, וַחֲמוֹרָה כַּפָּרָה. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲמוֹרָה בַּת אַרְבַּע. עַד כָּאן דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. וּכְשֶׁנֶּאֶמְרוּ הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר: צָאוּ וְאִמְרוּ לוֹ לְיִשְׁמָעֵאל: טָעִית! אִילּוּ בְּוָלָד בִּלְבַד הָיְיתָה פּוֹטֶרֶת בִּבְהֵמָה יָפָה הָיְיתָה אוֹמֵר, אֶלָּא אָמְרוּ, סִימָן וָלָד בַּבְּהֵמָה דַּקָּה טָנוּף, וּבַגַּסָּה שִׁלְיָא, וּבְאִשָּׁה שַׁפִּיר וְשִׁלְיָא. וַאֲנִי אוֹמֵר: עֵז שֶׁטִּנְּפָה בַּת שִׁשָּׁה - יוֹלֶדֶת בַּת שְׁנָתָהּ, רָחֵל שֶׁטִּנְּפָה בַּת שְׁנָתָהּ - יוֹלֶדֶת בַּת שִׁשָּׁה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵינָהּ בָּאָה לַמִּדָּה הַזֹּאת, אֶלָּא כָּל שֶׁיְּדוּעַ שֶׁבִּכְרָה - אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, וְשֶׁלֹּא בִּכְרָה - הֲרֵי זֶה לַכֹּהֵן. סָפֵק - יֹאכְלוּ בְּמוּמָן לַבְּעָלִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: בְּהֵמָה גַּסָּה שֶׁשָּׁפְעָה חֲרָרַת דָּם - טְעוּנָה קְבוּרָה, וְאֵין מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא. וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ - פָּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה.

ז. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִנִּיקָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, הַבָּא אַחֲרֶיהָ - בְּכוֹר מִסָּפֵק, שֶׁמְּרַחֶמֶת אֶת שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַנִּכְנָס לְתוֹךְ עֶדְרוֹ בַּלַּיְלָה. וְרָאָה כְּעֶשֶׂר כַּחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַכְּכִירוֹת שֶׁיָּלְדוּ. וּלְשַׁחֲרִית בָּא וּמָצָא זְכָרִים תְּלוּיִים בִּזְקֵנוֹת וּנְקֵבוֹת בְּמַכְּכִירוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא בִּנְּתָה שֶׁל זוֹ בָּא אֵצֶל זוֹ, וְשֶׁמָּא בִּנְּתָה שֶׁל זוֹ בָּא אֵצֶל זוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַמּוֹסֵר בְּהֶמְתּוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לִרְעוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה, וּלְשַׁחֲרִית בָּא וּמָצָא זְכָרִים בִּזְקֵנוֹת, וּנְקֵבוֹת בְּמַכְּכִירוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁמָּא הֵבִיא עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶת בִּנָּהּ שֶׁל זוֹ אֵצֶל זוֹ, וְאֶת בִּנָּהּ שֶׁל זוֹ אֵצֶל זוֹ. הַתּוֹלֵשׁ צֶמֶר מִבְּכוֹר תָּם, וְהִנִּיחַ בְּחַלּוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹלַד לְאַחַר מִכֵּן וּשְׁחָטוֹ - הֲרֵי זֶה יִקָּבֵר בִּכְוֹר. בַּעַל מוּם שֶׁתָּלַשׁ הַיְמֵנוּ, וְאַחַר כָּךְ מֵת; עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי רַבִּי יְהוּדָה: מוֹדֶה עֲקַבְיָא בָּזֶה שֶׁהוּא אָסוּר, עַל מָה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא, שֶׁתָּלַשׁ הַיְמֵנוּ וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטוֹ, שֶׁעֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מוֹדֶה רַבִּי חֲלַפְתָּא בָּזֶה שֶׁהוּא מֻתָּר, אֲבָל בִּיחוּד אָמְרוּ חֲכָמִים: יְנִיחֶנּוּ בַּחַלּוֹן, שֶׁמָּא יֵשׁ תִּקּוּן, שֶׁאִם יְהֵא מֵת - אָסוּר. וְאִם שְׁחָטוֹ - יְהֵא מֻתָּר, עַל מָה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא, שֶׁתָּלַשׁ הַיְמֵנוּ וְאַחַר כָּךְ מֵת, שֶׁעֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין.

מַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. עַד כַּמָּה יִשְׂרָאֵל חַיָּבִים לְטַפֵּל בַּבְּכוֹר? בַּבְּהֵמָה דַּקָּה שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וּבַגַּסָּה חֲמִשִּׁים יוֹם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּדַּקָּה שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁטִּפּוּלָהּ מְרֻבֶּה. בְּכוֹר תָּם בִּזְמַן הַזֶּה - רַשַּׁאי לְקַיְּמוֹ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים עַד שֶׁלֹּא הֶרְאָהוּ לְמוּמְחֶה, מִשֶּׁהֶרְאָהוּ לְמוּמְחֶה, נוֹלָד בּוֹ מוּם בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ - רַשַּׁאי לְקַיְּמוֹ כָּל שְׁנַיִם

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

עָשָׂר חֹדֶשׁ, לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ - אֵין רַשַּׁאי לְקַיְּמוֹ שְׁלוֹשִׁים יוֹם.

ב. כָּל קָדָשִׁים שֶׁהֻקְדְּשׁוּ בַּבֶּטֶן וְיָצְאוּ בַּדֹּפֶן, קָדְשָׁה חָלָה עֲלֵיהֶן, הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר - אֵין קָדְשָׁה חָלָה עֲלֵיהֶן. כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁכְּתוּב בָּהֶן שָׁנָה שָׁנָה, כֵּיוָן שֶׁעָבְרָה שְׁנָתָן - הֲרֵי אֵלּוּ פְסוּלִין. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, אֲפִלּוּ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים - הֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִין.

ג. אֶחָד הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, וְאֶחָד כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁהֻקְדְּשׁוּ שָׁנָה שֶׁל רְגָלִים, וּרְגָלִים שֶׁל שָׁנָה - עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם "בַּל תְּאַחֵר".

ד. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּכוֹר בְּחֶזְקַת בַּעַל מוּם, וְנִמְצָא תָּמִים. מוּמִין שֶׁבָּעַיִן - אֵין מְבַקְּרִין אוֹתָן, מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁתַּנִּין לְאַחַר מִיתָה, וְשֶׁבַּגּוּף מְבַקְּרִין אוֹתָן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף שֶׁבַּגּוּף אֵין מְבַקְּרִין, אֶלָּא הֲרֵי זֶה יְבַקֵּר. מִי שֶׁאֵינוֹ מְמֻחֶה וְרָאָה אֶת הַבְּכוֹר וְנִשְׁחַט עַל פִּיו, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וּבָא וְשָׁאַל אֶלְעָזָר בֶּן פַּדָּאי לַחֲכָמִים, וְאָמְרוּ: מְשֻׁלָּם מֻחֲצָה בַּדַּקָּה וּרְבִיעַ בַּגַּסָּה.

ה. הֶחְשׁוּד לִהְיוֹת נוֹטֵל שְׂכָרוֹ וְדָן, שְׂכָרוֹ וּמֵעִיד - כָּל הַדִּינִין שֶׁדָּן וְכָל עֵדְיוֹת שֶׁהֵעִיד - הֲרֵי אֵלּוּ בְּטֵלִין. אֲבָל נוֹתֵן לַדַּיָּן שְׂכַר דִּינוֹ וּלְעֵד שְׂכַר עֵדוּתוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: כָּשֵׁר לַדַּיָּן שֶׁיִּטּוֹל שָׂכָר, וּלְעֵד שֶׁיִּטּוֹל שְׂכַר עֵדוּתוֹ. הֶחְשׁוּד לִהְיוֹת נוֹטֵל שְׂכָרוֹ לְהַזּוֹת וּלְקַדֵּשׁ - מֵימָיו מֵי מְעָרָה וְאֶפְרוֹ אֵפֶר מְקֻלֶּה. וְאִם הָיָה כֹּהֵן - מְטַמְּאִתּוֹ מִתְּרוּמָתוֹ, וּמַאֲכִילוֹ, וּמַשְׁקוֹ וְסָכוֹ. וְאִם הָיָה זָקֵן - מַרְכִּיבוֹ עַל הַחֲמוֹר, וְנוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל בָּטֵל. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: כְּעוּר הַדַּיָּן שֶׁנּוֹטֵל שְׂכָרוֹ. הֶחְשׁוּד עַל הַבְּכוֹרוֹת - אֵין לוֹקְחִין מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת צְבָאִים, וְלֹא עוֹרוֹת שֵׂעִיר עֲבוּדִין. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: לוֹקְחִין הֵימֶנּוּ עוֹרוֹת שֶׁל נְקֵבָה שֶׁלֹּא בָּא לִכְלָל קְדֻשָּׁה מֵעוֹלָם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הֶחְשׁוּד לִהְיוֹת מוֹכֵר תְּרוּמָה לְשֵׁם חֻלִּין - אֵין לוֹקְחִין הֵימֶנּוּ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זִיקַת תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, וְחָשׁוּד הוּא עַל הַטָּהֳרוֹת וְעַל הַטְּמֵאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. הֶחְשׁוּד לִהְיוֹת מְטַמֵּא לַמֵּתִים - נֶאֱמָן הוּא עַל יְדֵי

הַשָּׁלֵם

צִיּוּן קְבָרוֹת. הֶחְשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית - חָשׁוּד עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת. חָשׁוּד עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת - אֵין חָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית. חָשׁוּד עַל זֶה וְעַל זֶה - חָשׁוּד עַל הַטָּהֳרוֹת. יִשְׂרָאֵל חָשׁוּד עַל הַטָּהֳרוֹת - וְאֵין חָשׁוּד, לֹא עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת וְלֹא עַל הַשְּׁבִיעִית. חָשׁוּד עַל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - חָשׁוּד עַל כָּל מְצוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, וְלֹא לְמַפְרֵעַ אֶלָּא מִכָּאן וּלְהַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר טו, כג): "מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה ה' וָהָלְאָה לְדֹרֹתֵיכֶם".

ו. כָּל פְּסוּלֵי מֻקְדָּשִׁין נִמְכָּרִין בְּאִטְלִיז וְנִשְׁחָטִין בְּאִטְלִיז, וְנִמְכָּרִים בְּלִיטְרָא, חוּץ מִן הַבְּכוֹר וּמִן הַמַּעֲשֵׂר, שֶׁהֲנָאָתָן לַבְּעָלִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מֵפִיס אָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּלִיטְרָא בַּבְּכוֹר, לֵידַע מַה הִגִּיעוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָצָא אָדָם אֶת חֲבֵרוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, אָמַר לוֹ: מַה אָכַלְתָּ הַיּוֹם? אָמַר לוֹ: מָן! יוֹדֵעַ שֶׁמַּהֲמַעֲשֵׂר אָכַל, מַה הַמָּן אֵין לוֹ דָּמִים - אַף מַעֲשֵׂר אֵין לוֹ דָּמִים. אָמַר לוֹ: קַיִץ - יוֹדֵעַ שֶׁהַבְּכוֹר אָכַל, מַה הַקַּיִץ נִמְכַּר בְּזוֹל, אַף הַבְּכוֹר נִמְכַּר בְּזוֹל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין נִמְנִין עַל הַבְּכוֹרוֹת אֶלָּא הַכֹּהֲנִים בִּלְבַד, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אַף יִשְׂרָאֵל. רַבִּי עֲקִיבָה מַתִּיר אֲפִלּוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יב, טו): "כַּצְּבִי וְכָאַיָּל". בְּשַׂר בְּכוֹר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מַאֲכִילִין אוֹתוֹ לַנִּדּוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מַאֲכִילִין אוֹתוֹ לַנִּדּוֹת. בְּכוֹר שֶׁאָחַז דָּם - אֵין מַקִּיזִין לוֹ אֶת הַדָּם בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה בּוֹ מוּם, אֲבָל מַקִּיזִין לוֹ אֶת הַדָּם בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה בּוֹ מוּם; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף נִשְׁחַט עַל אוֹתוֹ הַמּוּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ מֵת - אֵין מַקִּיזִין לוֹ אֶת הַדָּם. הָיָה בְּכוֹר, בְּעָטוֹ וְעָשָׂה בּוֹ מוּם, אִם נִתְכַּוֵּן לְכָךְ - אָסוּר, וְאִם לָאו - מֻתָּר. כָּל הַמּוּמִין הָרְאוּיִין לָבֹא בִּידֵי אָדָם - רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמָנִין. רוֹעֵי כֹּהֲנִים - אֵין נֶאֱמָנִין. חָזְרוּ לוֹמַר: נֶאֱמָן הוּא עַל שֶׁל חֲבֵרוֹ וְאֵין נֶאֱמָן עַל שֶׁל עַצְמוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַפּוֹסַאי אוֹמֵר: אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּכוֹר אֶלָּא עַל פִּי שְׁנַיִם. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֲפִלּוּ

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

בְּנוֹ וַאֲפִלּוּ בִּתּוֹ. רַבִּי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ עֲשָׂרָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת - אֵין נֶאֱמָנִין, שֶׁחָשׁוּד עַל הַדָּבָר לֹא דָנוֹ וְלֹא מְעִידוֹ. אֵין שָׁמִין בְּכוֹרוֹת תְּמִימִין לְיִשְׂרָאֵל, אֲבָל שָׁמִין לָהֶן בְּכוֹרוֹת בַּעֲלֵי מוּמִין. שָׁמִין בְּכוֹרוֹת תְּמִימִין לַכֹּהֲנִים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בַּעֲלֵי מוּמִין. אֵין רוֹאִין אֶת הַבְּכוֹרוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְאִם אָמַר לוֹ: ׳כֹּהֵן שֶׁלָּחַנִי אֶצְלְךָ׳, אוֹ שֶׁיָּרַשׁ אֶת אֲבִי אִמּוֹ כֹּהֵן - רוֹאִין. כֹּהֵן כָּשֵׁר שֶׁהָיָה רוֹעֶה צֹאנוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - לֹא יֹאמַר לוֹ ׳תֵּן לִי אֶת הַבְּכוֹרוֹת הַלָּלוּ׳, אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳אַרְבָּעָה טְמֵאִין שֶׁבְּעֶדְרֶךָ׳ - תְּנֵם לִי; כָּל הַבְּכוֹרוֹת אָדָם מַתִּיר חוּץ מִבְּכוֹר עַצְמוֹ. רוֹאֶה הוּא קֻדָּשָׁיו וּמַעֲשְׂרוֹתָיו שֶׁל עַצְמוֹ. וְנִשְׁאַל הוּא עַל הַטְּמֵאוֹת וְעַל הַטָּהֳרוֹת שֶׁל עַצְמוֹ.

ז. הָעוֹשֶׂה מוּם בְּבַעַל מוּם - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים. הַמְחַמֵּץ אֶת הַמְחֻמָּץ הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים. מְסָרַס אֶת הַמְסֹרָס - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים. מוּם שֶׁבְּגָלוּי - הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַכְּנֶסֶת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ רַגְלוֹ קְטוּעָה וְעֵינוֹ סְמוּיָה - לֹא יִשָּׁחֵט אֶלָּא עַל פִּי מֻמְחֶה.

שמואל א פרק טו

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל אֹתִי שָׁלַח יְהוָה
לִמְשָׁחֲךָ לְמֶלֶךְ עַל־עַמּוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה
שְׁמַע לְקוֹל דִּבְרֵי יְהוָה: {ס} ב כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת פָּקַדְתִּי אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה עֲמָלֵק
לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׂם לוֹ בַּדֶּרֶךְ בַּעֲלֹתוֹ מִמִּצְרָיִם:
ג עַתָּה לֵךְ וְהִכִּיתָה אֶת־עֲמָלֵק וְהַחֲרַמְתֶּם
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלֹא תַחְמֹל עָלָיו וְהֵמַתָּה
מֵאִישׁ עַד־אִשָּׁה מֵעֹלֵל וְעַד־יוֹנֵק מִשּׁוֹר וְעַד־
שֶׂה מִגָּמָל וְעַד־חֲמוֹר: {ס} ד וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל
אֶת־הָעָם וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים מָאתַיִם אֶלֶף רַגְלִי
וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶת־אִישׁ יְהוּדָה: ה וַיָּבֹא
שָׁאוּל עַד־עִיר עֲמָלֵק וַיָּרֶב בַּנָּחַל: ו וַיֹּאמֶר
שָׁאוּל אֶל־הַקֵּינִי לְכוּ סֻרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ עֲמָלֵקִי
פֶּן־אֹסִפְךָ עִמּוֹ וְאַתָּה עָשִׂיתָה חֶסֶד עִם־כָּל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיָּסַר קֵינִי מִתּוֹךְ
עֲמָלֵק: ז וַיַּךְ שָׁאוּל אֶת־עֲמָלֵק מֵחֲוִילָה בּוֹאֲךָ
שׁוּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרָיִם: ח וַיִּתְפֹּשׂ אֶת־אֲגַג
מֶלֶךְ־עֲמָלֵק חָי וְאֶת־כָּל־הָעָם הֶחֱרִים לְפִי־
חָרֶב: ט וַיַּחְמֹל שָׁאוּל וְהָעָם עַל־אֲגָג וְעַל־
מֵיטַב הַצֹּאן וְהַבָּקָר וְהַמִּשְׁנִים וְעַל־הַכָּרִים
וְעַל־כָּל־הַטּוֹב וְלֹא אָבוּ הַחֲרִימָם וְכָל־
הַמְּלָאכָה נִמְבָּזָה וְנָמֵס אֹתָהּ הֶחֱרִימוּ: {פ}

י וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל לֵאמֹר: יא
נִחַמְתִּי כִּי־הִמְלַכְתִּי אֶת־שָׁאוּל לְמֶלֶךְ כִּי־שָׁב
מֵאַחֲרַי וְאֶת־דְּבָרַי לֹא הֵקִים וַיִּחַר לִשְׁמוּאֵל
וַיִּזְעַק אֶל־יְהוָה כָּל־הַלָּיְלָה: יב וַיַּשְׁכֵּם שְׁמוּאֵל
לִקְרַאת שָׁאוּל בַּבֹּקֶר וַיֻּגַּד לִשְׁמוּאֵל לֵאמֹר
בָּא־שָׁאוּל הַכַּרְמֶלָה וְהִנֵּה מַצִּיב לוֹ יָד וַיִּסֹּב
וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד הַגִּלְגָּל: יג וַיָּבֹא שְׁמוּאֵל אֶל־
שָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁאוּל בָּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה
הֲקִימֹתִי אֶת־דְּבַר יְהוָה: יד וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
וּמֶה קוֹל־הַצֹּאן הַזֶּה בְּאָזְנָי וְקוֹל הַבָּקָר אֲשֶׁר
אָנֹכִי שֹׁמֵעַ: טו וַיֹּאמֶר שָׁאוּל מֵעֲמָלֵקִי
הֱבִיאוּם אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל־מֵיטַב הַצֹּאן
וְהַבָּקָר לְמַעַן זְבֹחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֶת־הַיּוֹתֶר
הֶחֱרַמְנוּ: {פ}

טז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל הֶרֶף וְאַגִּידָה לְךָ
אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר
(וַיֹּאמֶר) לוֹ דַּבֵּר: {ס} יז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלוֹא
אִם־קָטֹן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ רֹאשׁ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
אָתָּה וַיִּמְשָׁחֲךָ יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל: יח
וַיִּשְׁלָחֲךָ יְהוָה בְּדֶרֶךְ וַיֹּאמֶר לֵךְ וְהַחֲרַמְתָּה
אֶת־הַחַטָּאִים אֶת־עֲמָלֵק וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד
כַּלּוֹתָם אֹתָם: יט וְלָמָּה לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה
וַתַּעַט אֶל־הַשָּׁלָל וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: {ס}
כ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־שְׁמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי
בְּקוֹל יְהוָה וָאֵלֵךְ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־שְׁלָחַנִי יְהוָה
וָאָבִיא אֶת־אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק וְאֶת־עֲמָלֵק
הֶחֱרַמְתִּי: כא וַיִּקַּח הָעָם מֵהַשָּׁלָל צֹאן וּבָקָר
רֵאשִׁית הַחֵרֶם לִזְבֹּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּגִּלְגָּל:
{ס} כב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֵפֶץ לַיהוָה בְּעֹלוֹת
וּזְבָחִים כִּשְׁמֹעַ בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שְׁמֹעַ מִזֶּבַח
טוֹב לְהַקְשִׁיב מֵחֶלֶב אֵילִים: כג כִּי חַטַּאת־
קֶסֶם מֶרִי וְאָוֶן וּתְרָפִים הַפְצַר יַעַן מָאַסְתָּ אֶת־

דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאָסְךָ מִמֶּלֶךְ: {ס} כד וַיֹּאמֶר
שָׁאוּל אֶל־שְׁמוּאֵל חָטָאתִי כִּי־עָבַרְתִּי אֶת־פִּי־
יְהוָה וְאֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי יָרֵאתִי אֶת־הָעָם וָאֶשְׁמַע
בְּקוֹלָם: כה וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת־חַטָּאתִי וְשׁוּב
עִמִּי וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה: כו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־
שָׁאוּל לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ כִּי מָאַסְתָּה אֶת־דְּבַר
יְהוָה וַיִּמְאָסְךָ יְהוָה מִהְיוֹת מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל:
{ס} כז וַיִּסֹּב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת וַיַּחֲזֵק בִּכְנַף־
מְעִילוֹ וַיִּקָּרַע: {ס} כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל
קָרַע יְהוָה אֶת־מַמְלְכוּת יִשְׂרָאֵל מֵעָלֶיךָ הַיּוֹם
וּנְתָנָהּ לְרֵעֲךָ הַטּוֹב מִמֶּךָּ: {ס} כט וְגַם נֵצַח
יִשְׂרָאֵל לֹא יְשַׁקֵּר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא
לְהִנָּחֵם: ל וַיֹּאמֶר חָטָאתִי עַתָּה כַּבְּדֵנִי נָא נֶגֶד
זִקְנֵי־עַמִּי וְנֶגֶד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמִּי וְהִשְׁתַּחֲוֵיתִי
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: לא וַיָּשָׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שָׁאוּל
וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁאוּל לַיהוָה: {ס} לב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
הַגִּישׁוּ אֵלַי אֶת־אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק וַיֵּלֶךְ אֵלָיו אֲגַג
מַעֲדַנֹּת וַיֹּאמֶר אֲגָג אָכֵן סָר מַר־הַמָּוֶת: {ס}
לג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר שִׁכְּלָה נָשִׁים חַרְבֶּךָ
כֵּן־תִּשְׁכַּל מִנָּשִׁים אִמֶּךָ וַיְשַׁסֵּף שְׁמוּאֵל אֶת־
אֲגָג לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל: {ס} לד וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל
הָרָמָתָה וְשָׁאוּל עָלָה אֶל־בֵּיתוֹ גִּבְעַת שָׁאוּל:
לה וְלֹא־יָסַף שְׁמוּאֵל לִרְאוֹת אֶת־שָׁאוּל עַד־
יוֹם מוֹתוֹ כִּי־הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל וַיהוָה
נִחָּם כִּי־הִמְלִיךְ אֶת־שָׁאוּל עַל־יִשְׂרָאֵל: {פ}

שמואל א פרק טז

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל עַד־מָתַי אַתָּה
מִתְאַבֵּל אֶל־שָׁאוּל וַאֲנִי מְאַסְתִּיו מִמְּלֹךְ עַל־
יִשְׂרָאֵל מַלֵּא קַרְנְךָ שֶׁמֶן וְלֵךְ אֶשְׁלָחֲךָ אֶל־יִשַׁי
בֵּית־הַלַּחְמִי כִּי־רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ: ב
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי
וַיֹּאמֶר יְהוָה עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ
לִזְבֹּחַ לַיהוָה בָּאתִי: ג וְקָרָאתָ לְיִשַׁי בַּזֶּבַח
וְאָנֹכִי אוֹדִיעֲךָ אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וּמָשַׁחְתָּ לִי
אֶת אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלֶיךָ: ד וַיַּעַשׂ שְׁמוּאֵל אֵת
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וַיָּבֹא בֵּית לָחֶם וַיֶּחֶרְדוּ זִקְנֵי
הָעִיר לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר שָׁלֹם בּוֹאֶךָ: ה וַיֹּאמֶר ׀
שָׁלוֹם לִזְבֹּחַ לַיהוָה בָּאתִי הִתְקַדְּשׁוּ וּבָאתֶם
אִתִּי בַּזֶּבַח וַיְקַדֵּשׁ אֶת־יִשַׁי וְאֶת־בָּנָיו וַיִּקְרָא
לָהֶם לַזָּבַח: ו וַיְהִי בְּבוֹאָם וַיַּרְא אֶת־אֱלִיאָב
וַיֹּאמֶר אַךְ נֶגֶד יְהוָה מְשִׁיחוֹ: {ס} ז וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל אַל־תַּבֵּט אֶל־מַרְאֵהוּ וְאֶל־
גְּבַהּ קוֹמָתוֹ כִּי מְאַסְתִּיהוּ כִּי ׀ לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה
הָאָדָם כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לָעֵינַיִם וַיהוָה יִרְאֶה
לַלֵּבָב: ח וַיִּקְרָא יִשַׁי אֶל־אֲבִינָדָב וַיַּעֲבִרֵהוּ
לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר גַּם־בָּזֶה לֹא־בָחַר יְהוָה:
ט וַיַּעֲבֵר יִשַׁי שַׁמָּה וַיֹּאמֶר גַּם־בָּזֶה לֹא־בָחַר
יְהוָה: י וַיַּעֲבֵר יִשַׁי שִׁבְעַת בָּנָיו לִפְנֵי שְׁמוּאֵל
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי לֹא־בָחַר יְהוָה בָּאֵלֶּה:
יא וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי הַתַּמּוּ הַנְּעָרִים
וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁאַר הַקָּטָן וְהִנֵּה רֹעֶה בַּצֹּאן
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי שִׁלְחָה וְקָחֻנּוּ כִּי לֹא־

נָסֹב עַד־בֹּאוֹ פֹּה: יב וַיִּשְׁלַח וַיִּבְאֲהוּ וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם־יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי {פ}

וַיֹּאמֶר יְהוָה קוּם מְשָׁחֵהוּ כִּי־זֶה הוּא: יג וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־קֶרֶן הַשֶּׁמֶן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ בְּקֶרֶב אֶחָיו וַתִּצְלַח רוּחַ־יְהוָה אֶל־דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וָמָעְלָה וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הָרָמָתָה: יד וְרוּחַ יְהוָה סָרָה מֵעִם שָׁאוּל וּבִעַתַּתּוּ רוּחַ־רָעָה מֵאֵת יְהוָה: טו וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי־שָׁאוּל אֵלָיו הִנֵּה־נָא רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה מְבַעַתֶּךָּ: טז יֹאמַר־נָא אֲדֹנֵנוּ עֲבָדֶיךָ לְפָנֶיךָ יְבַקְשׁוּ אִישׁ יֹדֵעַ מְנַגֵּן בַּכִּנּוֹר וְהָיָה בְּהְיוֹת עָלֶיךָ רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה וְנִגֵּן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ: {פ}

יז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־עֲבָדָיו רְאוּ־נָא לִי אִישׁ מֵיטִיב לְנַגֵּן וַהֲבִיאוֹתֶם אֵלָי: יח וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֵּן לְיִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי יֹדֵעַ נַגֵּן וְגִבּוֹר חַיִל וְאִישׁ מִלְחָמָה וּנְבוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאַר וַיהוָה עִמּוֹ: יט וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל־יִשַׁי וַיֹּאמֶר שִׁלְחָה אֵלַי אֶת־דָּוִד בִּנְךָ אֲשֶׁר בַּצֹּאן: כ וַיִּקַּח יִשַׁי חֲמוֹר לֶחֶם וְנֹאד יַיִן וּגְדִי עִזִּים אֶחָד וַיִּשְׁלַח בְּיַד־דָּוִד בְּנוֹ אֶל־שָׁאוּל: כא וַיָּבֹא דָוִד אֶל־שָׁאוּל וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֶּאֱהָבֵהוּ מְאֹד וַיְהִי־לוֹ נֹשֵׂא כֵלִים: כב וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶל־יִשַׁי לֵאמֹר יַעֲמָד־נָא דָוִד לְפָנַי כִּי־מָצָא חֵן בְּעֵינָי: כג וְהָיָה בִּהְיוֹת רוּחַ־אֱלֹהִים אֶל־שָׁאוּל וְלָקַח דָּוִד אֶת־הַכִּנּוֹר וְנִגֵּן בְּיָדוֹ וְרָוַח לְשָׁאוּל וְטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ הָרָעָה: {פ}

שמואל א פרק יז

א וַיַּאַסְפוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־מַחֲנֵיהֶם לַמִּלְחָמָה וַיֵּאָסְפוּ שׂכֹה אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיַּחֲנוּ בֵּין־שׂוֹכֹה וּבֵין־עֲזֵקָה בְּאֶפֶס דַּמִּים: ב וְשָׁאוּל וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל נֶאֶסְפוּ וַיַּחֲנוּ בְּעֵמֶק הָאֵלָה וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה לִקְרַאת פְּלִשְׁתִּים: ג וּפְלִשְׁתִּים עֹמְדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה וְיִשְׂרָאֵל עֹמְדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה וְהַגַּיְא בֵּינֵיהֶם: ד וַיֵּצֵא אִישׁ־הַבֵּנַיִם מִמַּחֲנוֹת פְּלִשְׁתִּים גָּלְיָת שְׁמוֹ מִגַּת גָּבְהּוֹ שֵׁשׁ אַמּוֹת וָזָרֶת: ה וְכוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים הוּא לָבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיוֹן חֲמֵשֶׁת־אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת: ו וּמִצְחֹת נְחֹשֶׁת עַל־רַגְלָיו וְכִידוֹן נְחֹשֶׁת בֵּין כְּתֵפָיו: ז וחץ (וְעֵץ) חֲנִיתוֹ כִּמְנוֹר אֹרְגִים וְלַהֶבֶת חֲנִיתוֹ שֵׁשׁ־מֵאוֹת שְׁקָלִים בַּרְזֶל וְנֹשֵׂא הַצִּנָּה הֹלֵךְ לְפָנָיו: ח וַיַּעֲמֹד וַיִּקְרָא אֶל־מַעַרְכֹת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תֵצְאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה הֲלוֹא אָנֹכִי הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עֲבָדִים לְשָׁאוּל בְּרוּ־לָכֶם אִישׁ וְיֵרֶד אֵלָי: ט אִם־יוּכַל לְהִלָּחֵם אִתִּי וְהִכָּנִי וְהָיִינוּ לָכֶם לַעֲבָדִים וְאִם־אֲנִי אוּכַל־לוֹ וְהִכִּיתִיו וִהְיִיתֶם לָנוּ לַעֲבָדִים וַעֲבַדְתֶּם אֹתָנוּ: י וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי חֵרַפְתִּי אֶת־מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה תְּנוּ־לִי אִישׁ וְנִלָּחֲמָה יָחַד: יא וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־דִּבְרֵי הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה וַיֵּחַתּוּ וַיִּרְאוּ מְאֹד: {פ}

יב וְדָוִד בֶּן־אִישׁ אֶפְרָתִי הַזֶּה מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ יִשַׁי וְלוֹ שְׁמֹנָה בָנִים וְהָאִישׁ בִּימֵי

שָׁאוּל זָקֵן בָּא בַּאֲנָשִׁים: יג וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי־
יִשַׁי הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי־שָׁאוּל לַמִּלְחָמָה וְשֵׁם
| שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו אֲשֶׁר הָלְכוּ בַּמִּלְחָמָה אֱלִיאָב
הַבְּכוֹר וּמִשְׁנֵהוּ אֲבִינָדָב וְהַשְּׁלִשִׁי שַׁמָּה: יד
וְדָוִד הוּא הַקָּטֶן וּשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי
שָׁאוּל: {ס} טו וְדָוִד הֹלֵךְ וָשָׁב מֵעַל שָׁאוּל
לִרְעוֹת אֶת־צֹאן אָבִיו בֵּית לָחֶם: טז וַיִּגַּשׁ
הַפְּלִשְׁתִּי הַשְׁכֵּם וְהָעֲרֵב וַיִּתְיַצֵּב אַרְבָּעִים יוֹם:
{פ}

יז וַיֹּאמֶר יִשַׁי לְדָוִד בְּנוֹ קַח־נָא לְאַחֶיךָ אֵיפַת
הַקָּלִיא הַזֶּה וַעֲשָׂרָה לֶחֶם הַזֶּה וְהָרֵץ הַמַּחֲנֶה
לְאַחֶיךָ: יח וְאֶת עֲשֶׂרֶת חַרְצֵי הֶחָלָב הָאֵלֶּה
תָּבִיא לְשַׂר־הָאֶלֶף וְאֶת־אַחֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם
וְאֶת־עֵרֻבָּתָם תִּקָּח: יט וְשָׁאוּל וְהֵמָּה וְכָל־אִישׁ
יִשְׂרָאֵל בְּעֵמֶק הָאֵלָה נִלְחָמִים עִם־פְּלִשְׁתִּים:
{ס} כ וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד בַּבֹּקֶר וַיִּטֹּשׁ אֶת־הַצֹּאן עַל־
שֹׁמֵר וַיִּשָּׂא וַיֵּלֶךְ כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יִשָׁי וַיָּבֹא
הַמַּעְגָּלָה וְהַחַיִל הַיֹּצֵא אֶל־הַמַּעֲרָכָה וְהֵרִעוּ
בַּמִּלְחָמָה: כא וַתַּעֲרֹךְ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּים
מַעֲרָכָה לִקְרַאת מַעֲרָכָה: כב וַיִּטֹּשׁ דָּוִד אֶת־
הַכֵּלִים מֵעָלָיו עַל־יַד שׁוֹמֵר הַכֵּלִים וַיָּרָץ
הַמַּעֲרֶכָה וַיָּבֹא וַיִּשְׁאַל לְאֶחָיו לְשָׁלוֹם: כג
וְהוּא | מְדַבֵּר עִמָּם וְהִנֵּה אִישׁ הַבֵּנַיִם עוֹלֶה
גָּלְיָתٌ הַפְּלִשְׁתִּי שְׁמוֹ מִגַּת ממערות
(מִמַּעַרְכוֹת) פְּלִשְׁתִּים וַיְדַבֵּר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיִּשְׁמַע דָּוִד: כד וְכֹל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּרְאוֹתָם
אֶת־הָאִישׁ וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו וַיִּירְאוּ מְאֹד: כה
וַיֹּאמֶר | אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַרְאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלֶה
הַזֶּה כִּי לְחָרֵף אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹלֶה וְהָיָה הָאִישׁ
אֲשֶׁר־יַכֶּנּוּ יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ | עֹשֶׁר גָּדוֹל וְאֶת־
בִּתּוֹ יִתֶּן־לוֹ וְאֶת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה חָפְשִׁי
בְּיִשְׂרָאֵל: {פ}

כו וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ
לֵאמֹר מַה־יֵּעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּי הַלָּזֶה וְהֵסִיר חֶרְפָּה מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי
מִי הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כִּי חֵרֵף מַעַרְכוֹת
אֱלֹהִים חַיִּים: כז וַיֹּאמֶר לוֹ הָעָם כַּדָּבָר הַזֶּה
לֵאמֹר כֹּה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּנּוּ: כח וַיִּשְׁמַע
אֱלִיאָב אָחִיו הַגָּדוֹל בְּדַבְּרוֹ אֶל־הָאֲנָשִׁים
וַיִּחַר־אַף אֱלִיאָב בְּדָוִד וַיֹּאמֶר | לָמָּה־זֶּה יָרַדְתָּ
וְעַל־מִי נָטַשְׁתָּ מְעַט הַצֹּאן הָהֵנָּה בַּמִּדְבָּר אֲנִי
יָדַעְתִּי אֶת־זְדֹנְךָ וְאֵת רַע לְבָבְךָ כִּי לְמַעַן רְאוֹת
הַמִּלְחָמָה יָרָדְתָּ: כט וַיֹּאמֶר דָּוִד מֶה עָשִׂיתִי
עֲתָּה הֲלוֹא דָבָר הוּא: ל וַיִּסֹּב מֵאֶצְלוֹ אֶל־מוּל
אַחֵר וַיֹּאמֶר כַּדָּבָר הַזֶּה וַיְשִׁבֵהוּ הָעָם דָּבָר
כַּדָּבָר הָרִאשׁוֹן: לא וַיִּשָּׁמְעוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
דִּבֶּר דָּוִד וַיַּגִּדוּ לִפְנֵי־שָׁאוּל וַיִּקָּחֵהוּ: לב וַיֹּאמֶר
דָּוִד אֶל־שָׁאוּל אַל־יִפֹּל לֵב־אָדָם עָלָיו עַבְדְּךָ
יֵלֵךְ וְנִלְחַם עִם־הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה: לג וַיֹּאמֶר
שָׁאוּל אֶל־דָּוִד לֹא תוּכַל לָלֶכֶת אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי
הַזֶּה לְהִלָּחֶם עִמּוֹ כִּי־נַעַר אַתָּה וְהוּא אִישׁ
מִלְחָמָה מִנְּעֻרָיו: {ס} לד וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
שָׁאוּל רֹעֶה הָיָה עַבְדְּךָ לְאָבִיו בַּצֹּאן וּבָא הָאַרְיֵ
וְאֶת־הַדֹּב וְנָשָׂא שֶׂה מֵהָעֵדֶר: לה וְיָצָאתִי
אַחֲרָיו וְהִכִּתִיו וְהִצַּלְתִּי מִפִּיו וַיָּקָם עָלַי
וְהֶחֱזַקְתִּי בִּזְקָנּוֹ וְהִכִּתִיו וַהֲמִיתִיו: לו גַּם אֶת־

הָאָרֶץ גַּם־הַדֹּב הִכָּה עַבְדֶּךָ וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי
הֶעָרֵל הַזֶּה כְּאַחַד מֵהֶם כִּי חֵרַף מַעַרְכֹת
אֱלֹהֵים חַיִּים: {ס} לז וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה אֲשֶׁר
הִצִּלַנִי מִיַּד הָאֲרִי וּמִיַּד הַדֹּב הוּא יַצִּילֵנִי מִיַּד
הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה {ס} וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד לֵךְ
וַיהוָה יִהְיֶה עִמָּךְ: לח וַיַּלְבֵּשׁ שָׁאוּל אֶת־דָּוִד
מַדָּיו וְנָתַן קוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ
שִׁרְיוֹן: לט וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ מֵעַל לְמַדָּיו
וַיָּאֶל לָלֶכֶת כִּי לֹא־נִסָּה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל
לֹא אוּכַל לָלֶכֶת בָּאֵלֶּה כִּי לֹא נִסֵּיתִי וַיְסִרֵם
דָּוִד מֵעָלָיו: מ וַיִּקַּח מַקְלוֹ בְּיָדוֹ וַיִּבְחַר־לוֹ
חֲמִשָּׁה חַלְּקֵי־אֲבָנִים | מִן־הַנַּחַל וַיָּשֶׂם אֹתָם
בִּכְלִי הָרֹעִים אֲשֶׁר־לוֹ וּבַיַּלְקוּט וְקַלְעוֹ בְּיָדוֹ
וַיִּגַּשׁ אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי: מא וַיֵּלֶךְ הַפְּלִשְׁתִּי הֹלֵךְ
וְקָרֵב אֶל־דָּוִד וְהָאִישׁ נֹשֵׂא הַצִּנָּה לְפָנָיו: מב
וַיַּבֵּט הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּרְא אֶת־דָּוִד וַיִּבְזֵהוּ כִּי־הָיָה
נַעַר וְאַדְמֹנִי עִם־יְפֵה מַרְאֶה: מג וַיֹּאמֶר
הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד הֲכֶלֶב אָנֹכִי כִּי־אַתָּה בָּא־
אֵלַי בַּמַּקְלוֹת וַיְקַלֵּל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד
בֵּאלֹהָיו: מד וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד לְכָה
אֵלַי וְאֶתְּנָה אֶת־בְּשָׂרְךָ לְעוֹף הַשָּׁמַיִם
וּלְבֶהֱמַת הַשָּׂדֶה: {ס} מה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית
וּבְכִידוֹן וְאָנֹכִי בָּא־אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת
אֱלֹהֵי מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֵרַפְתָּ: מו הַיּוֹם
הַזֶּה יְסַגֶּרְךָ יְהוָה בְּיָדִי וְהִכִּיתִךָ וַהֲסִרֹתִי אֶת־
רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ וְנָתַתִּי פֶּגֶר מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים
הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחַיַּת הָאָרֶץ וְיֵדְעוּ
כָּל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל: מז וְיֵדְעוּ
כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה כִּי־לֹא בְחֶרֶב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ
יְהוָה כִּי לַיהוָה הַמִּלְחָמָה וְנָתַן אֶתְכֶם בְּיָדֵנוּ:
{ס} מח וְהָיָה כִּי־קָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיֵּלֶךְ וַיִּקְרַב
לִקְרַאת דָּוִד וַיְמַהֵר דָּוִד וַיָּרָץ הַמַּעֲרָכָה
לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי: מט וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יָדוֹ
אֶל־הַכֶּלִי וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיְקַלַּע וַיַּךְ אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־מִצְחוֹ וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ
וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אָרְצָה: נ וַיֶּחֱזַק דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי
בַּקֶּלַע וּבָאֶבֶן וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִתֵהוּ וְחֶרֶב
אֵין בְּיַד־דָּוִד: נא וַיָּרָץ דָּוִד וַיַּעֲמֹד אֶל־
הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת־חַרְבּוֹ וַיִּשְׁלְפָהּ מִתַּעְרָהּ
וַיְמִתְתֵּהוּ וַיִּכְרֹת־בָּהּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּרְאוּ
הַפְּלִשְׁתִּים כִּי־מֵת גִּבּוֹרָם וַיָּנֻסוּ: נב וַיָּקֻמוּ
אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְיהוּדָה וַיָּרִעוּ וַיִּרְדְּפוּ אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּים עַד־בּוֹאֲךָ גַּיְא וְעַד שַׁעֲרֵי עֶקְרוֹן
וַיִּפְּלוּ חַלְלֵי פְלִשְׁתִּים בְּדֶרֶךְ שַׁעֲרַיִם וְעַד־גַּת
וְעַד־עֶקְרוֹן: נג וַיָּשֻׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדְּלֹק אַחֲרֵי
פְלִשְׁתִּים וַיָּשֹׁסּוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם: נד וַיִּקַּח דָּוִד
אֶת־רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיְבִאֵהוּ יְרוּשָׁלָם וְאֶת־כֵּלָיו
שָׂם בְּאָהֳלוֹ: {ס} נה וּכְרְאוֹת שָׁאוּל אֶת־דָּוִד
יֹצֵא לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי אָמַר אֶל־אַבְנֵר שַׂר
הַצָּבָא בֶּן־מִי־זֶה הַנַּעַר אַבְנֵר וַיֹּאמֶר אַבְנֵר חֵי־
נַפְשְׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם־יָדָעְתִּי: נו וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
שְׁאַל אַתָּה בֶּן־מִי־זֶה הָעֶלֶם: {ס} נז וּכְשׁוּב
דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר
וַיְבִאֵהוּ לִפְנֵי שָׁאוּל וְרֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ: נח
וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׁאוּל בֶּן־מִי אַתָּה הַנָּעַר וַיֹּאמֶר
דָּוִד בֶּן־עַבְדְּךָ יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי:

שמואל א פרק יח

א וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֶל־שָׁאוּל וְנֶפֶשׁ יְהוֹנָתָן
נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד ויאהבו (וַיֶּאֱהָבֵהוּ) יְהוֹנָתָן
כְּנַפְשׁוֹ: ב וַיִּקָּחֵהוּ שָׁאוּל בַּיּוֹם הַהוּא וְלֹא נְתָנוֹ
לָשׁוּב בֵּית אָבִיו: ג וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית
בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כְּנַפְשׁוֹ: ד וַיִּתְפַּשֵּׁט יְהוֹנָתָן אֶת־
הַמְּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמַדָּיו וְעַד־
חַרְבּוֹ וְעַד־קַשְׁתּוֹ וְעַד־חֲגֹרוֹ: ה וַיֵּצֵא דָּוִד בְּכֹל
אֲשֶׁר יִשְׁלָחֶנּוּ שָׁאוּל יַשְׂכִּיל וַיְשִׂמֵהוּ שָׁאוּל עַל
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּיטַב בְּעֵינֵי כָל־הָעָם וְגַם
בְּעֵינֵי עַבְדֵי שָׁאוּל: {פ}

ו וַיְהִי בְּבוֹאָם בְּשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי
וַתֵּצֶאנָה הַנָּשִׁים מִכָּל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל לשור
(לָשִׁיר) וְהַמְּחֹלוֹת לִקְרַאת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ
בְּתֻפִּים בְּשִׂמְחָה וּבְשָׁלְשִׁים: ז וַתַּעֲנֶינָה
הַנָּשִׁים הַמְשַׂחֲקוֹת וַתֹּאמַרְן הִכָּה שָׁאוּל
בַּאֲלָפָו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָיו: ח וַיִּחַר לְשָׁאוּל מְאֹד
וַיֵּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתְנוּ לְדָוִד
רְבָבוֹת וְלִי נָתְנוּ הָאֲלָפִים וְעוֹד לוֹ אַךְ
הַמְּלוּכָה: ט וַיְהִי שָׁאוּל עוֹן (עוֹיֵן) אֶת־דָּוִד
מֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה: {ס} י וַיְהִי מִמָּחֳרָת
וַתִּצְלַח רוּחַ אֱלֹהִים | רָעָה | אֶל־שָׁאוּל
וַיִּתְנַבֵּא בְתוֹךְ־הַבַּיִת וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָדוֹ כְּיוֹם |
בְּיוֹם וְהַחֲנִית בְּיַד־שָׁאוּל: יא וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־
הַחֲנִית וַיֹּאמֶר אַכֶּה בְדָוִד וּבַקִּיר וַיִּסֹּב דָּוִד
מִפָּנָיו פַּעֲמָיִם: יב וַיִּרָא שָׁאוּל מִלִּפְנֵי דָּוִד כִּי־
הָיָה יְהוָה עִמּוֹ וּמֵעִם שָׁאוּל סָר: יג וַיְסִרֵהוּ
שָׁאוּל מֵעִמּוֹ וַיְשִׂמֵהוּ לוֹ שַׂר־אָלֶף וַיֵּצֵא וַיָּבֹא
לִפְנֵי הָעָם: {ס} יד וַיְהִי דָוִד לְכָל־דְּרָכָו מַשְׂכִּיל
וַיהוָה עִמּוֹ: טו וַיַּרְא שָׁאוּל אֲשֶׁר־הוּא מַשְׂכִּיל
מְאֹד וַיָּגָר מִפָּנָיו: טז וְכָל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה אֹהֵב
אֶת־דָּוִד כִּי־הוּא יוֹצֵא וָבָא לִפְנֵיהֶם: {פ}

יז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד הִנֵּה בִתִּי הַגְּדוֹלָה
מֵרַב אֹתָהּ אֶתֶּן־לְךָ לְאִשָּׁה אַךְ הֱיֵה־לִי לְבֶן־
חַיִל וְהִלָּחֶם מִלְחֲמוֹת יְהוָה וְשָׁאוּל אָמַר אַל־
תְּהִי יָדִי בּוֹ וּתְהִי־בוֹ יַד־פְּלִשְׁתִּים: {ס} יח
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל מִי אָנֹכִי וּמִי חַיַּי
מִשְׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל כִּי־אֶהְיֶה חָתָן לַמֶּלֶךְ:
יט וַיְהִי בְּעֵת תֵּת אֶת־מֵרַב בַּת־שָׁאוּל לְדָוִד
וְהִיא נִתְּנָה לְעַדְרִיאֵל הַמְּחֹלָתִי לְאִשָּׁה: כ
וַתֶּאֱהַב מִיכַל בַּת־שָׁאוּל אֶת־דָּוִד וַיַּגִּדוּ
לְשָׁאוּל וַיִּשַׁר הַדָּבָר בְּעֵינָיו: כא וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
אֶתְּנֶנָּה לּוֹ וּתְהִי־לוֹ לְמוֹקֵשׁ וּתְהִי־בוֹ יַד־
פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד בִּשְׁתַּיִם
תִּתְחַתֵּן בִּי הַיּוֹם: כב וַיְצַו שָׁאוּל אֶת־עֲבָדָו
דַּבְּרוּ אֶל־דָּוִד בַּלָּט לֵאמֹר הִנֵּה חָפֵץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ
וְכָל־עֲבָדָיו אֲהֵבוּךָ וְעַתָּה הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ: כג
וַיְדַבְּרוּ עַבְדֵי שָׁאוּל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר דָּוִד הַנְקַלָּה בְּעֵינֵיכֶם הִתְחַתֵּן
בַּמֶּלֶךְ וְאָנֹכִי אִישׁ־רָשׁ וְנִקְלֶה: כד וַיַּגִּדוּ עַבְדֵי
שָׁאוּל לוֹ לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר דָּוִד: כה
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כֹּה־תֹאמְרוּ לְדָוִד אֵין־חֵפֶץ
לַמֶּלֶךְ בְּמֹהַר כִּי בְּמֵאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים
לְהִנָּקֵם בְּאֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ וְשָׁאוּל חָשַׁב לְהַפִּיל
אֶת־דָּוִד בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים: כו וַיַּגִּדוּ עֲבָדָיו לְדָוִד

אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי דָוִד
לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וְלֹא מָלְאוּ הַיָּמִים: כז וַיָּקָם
דָּוִד וַיֵּלֶךְ | הוּא וַאֲנָשָׁיו וַיַּךְ בַּפְּלִשְׁתִּים מָאתַיִם
אִישׁ וַיָּבֵא דָוִד אֶת־עָרְלָתֵיהֶם וַיְמַלְאוּם לַמֶּלֶךְ
לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וַיִּתֶּן־לוֹ שָׁאוּל אֶת־מִיכַל בִּתּוֹ
לְאִשָּׁה: {ס} כח וַיַּרְא שָׁאוּל וַיֵּדַע כִּי יְהוָה עִם־
דָּוִד וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל אֲהֵבָתְהוּ: כט וַיֹּאסֶף
שָׁאוּל לְרָא מִפְּנֵי דָוִד עוֹד וַיְהִי שָׁאוּל אוֵיב אֶת־
דָּוִד כָּל־הַיָּמִים: {פ}

ל וַיֵּצְאוּ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים וַיְהִי | מִדֵּי צֵאתָם שָׂכַל
דָּוִד מִכֹּל עַבְדֵי שָׁאוּל וַיִּיקַר שְׁמוֹ מְאֹד: {ס}

שמואל א פרק יט

א וַיְדַבֵּר שָׁאוּל אֶל־יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֶל־כָּל־עֲבָדָיו
לְהָמִית אֶת־דָּוִד וִיהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל חָפֵץ בְּדָוִד
מְאֹד: ב וַיַּגֶּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מְבַקֵּשׁ
שָׁאוּל אָבִי לַהֲמִיתֶךָּ וְעַתָּה הִשָּׁמֶר־נָא בַבֹּקֶר
וְיָשַׁבְתָּ בַסֵּתֶר וְנַחְבֵּאתָ: ג וַאֲנִי אֵצֵא וְעָמַדְתִּי
לְיַד־אָבִי בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם וַאֲנִי אֲדַבֵּר
בְּךָ אֶל־אָבִי וְרָאִיתִי מֶה וְהִגַּדְתִּי לָךְ: {ס} ד
וַיְדַבֵּר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טּוֹב אֶל־שָׁאוּל אָבִיו
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל־יֶחֱטָא הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ בְדָוִד כִּי
לוֹא חָטָא לָךְ וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹב־לְךָ מְאֹד: ה
וַיָּשֶׂם אֶת־נַפְשׁוֹ בְכַפּוֹ וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ
יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל־יִשְׂרָאֵל רָאִיתָ
וַתִּשְׂמָח וְלָמָּה תֶחֱטָא בְדָם נָקִי לְהָמִית אֶת־
דָּוִד חִנָּם: ו וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשָּׁבַע
שָׁאוּל חַי־יְהוָה אִם־יוּמָת: ז וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן
לְדָוִד וַיַּגֶּד־לוֹ יְהוֹנָתָן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת־דָּוִד אֶל־שָׁאוּל וַיְהִי לְפָנָיו
כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם: {ס} ח וַתּוֹסֶף הַמִּלְחָמָה
לִהְיוֹת וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ בָּהֶם
מַכָּה גְדוֹלָה וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו: ט וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה |
רָעָה אֶל־שָׁאוּל וְהוּא בְּבֵיתוֹ יֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְיָדוֹ
וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָד: י וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכּוֹת בַּחֲנִית
בְּדָוִד וּבַקִּיר וַיִּפְטַר מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיַּךְ אֶת־
הַחֲנִית בַּקִּיר וְדָוִד נָס וַיִּמָּלֵט בַּלַּיְלָה הוּא: {פ}

יא וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל־בֵּית דָּוִד
לְשָׁמְרוֹ וְלַהֲמִיתוֹ בַּבֹּקֶר וַתַּגֶּד לְדָוִד מִיכַל
אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אִם־אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת־נַפְשְׁךָ
הַלַּיְלָה מָחָר אַתָּה מוּמָת: יב וַתֹּרֶד מִיכַל אֶת־
דָּוִד בְּעַד הַחַלּוֹן וַיֵּלֶךְ וַיִּבְרַח וַיִּמָּלֵט: יג וַתִּקַּח
מִיכַל אֶת־הַתְּרָפִים וַתָּשֶׂם אֶל־הַמִּטָּה וְאֵת
כְּבִיר הָעִזִּים שָׂמָה מְרַאֲשֹׁתָיו וַתְּכַס בַּבָּגֶד:
{ס} יד וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת־דָּוִד
וַתֹּאמֶר חֹלֶה הוּא: {ס} טו וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶת־
הַמַּלְאָכִים לִרְאוֹת אֶת־דָּוִד לֵאמֹר הַעֲלוּ אֹתוֹ
בַּמִּטָּה אֵלַי לַהֲמִתוֹ: טז וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים וְהִנֵּה
הַתְּרָפִים אֶל־הַמִּטָּה וּכְבִיר הָעִזִּים מְרַאֲשֹׁתָיו:
{ס} יז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־מִיכַל לָמָּה כָּכָה
רִמִּיתִנִי וַתְּשַׁלְּחִי אֶת־אֹיְבִי וַיִּמָּלֵט וַתֹּאמֶר
מִיכַל אֶל־שָׁאוּל הוּא־אָמַר אֵלַי שַׁלְּחִנִי לָמָּה
אֲמִיתֶךָּ: יח וְדָוִד בָּרַח וַיִּמָּלֵט וַיָּבֹא אֶל־
שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה וַיַּגֶּד־לוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה־
לוֹ שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁמוּאֵל וַיֵּשְׁבוּ בנוית
(בְּנָיוֹת): יט וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד

בנוית (בְּנָיוֹת) בָּרָמָה: כ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת־דָּוִד וַיַּרְא אֶת־לַהֲקַת הַנְּבִיאִים נִבְּאִים וּשְׁמוּאֵל עֹמֵד נִצָּב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל־מַלְאֲכֵי שָׁאוּל רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה: כא וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֲחֵרִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה {ס} וַיֹּסֶף שָׁאוּל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלִשִׁים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה: כב וַיֵּלֶךְ גַּם־הוּא הָרָמָתָה וַיָּבֹא עַד־בּוֹר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בַּשֶּׁכוּ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר אֵיפֹה שְׁמוּאֵל וְדָוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה בנוית (בְּנָיוֹת) בָּרָמָה: כג וַיֵּלֶךְ שָׁם אֶל־נוית (נָיוֹת) בָּרָמָה וַתְּהִי עָלָיו גַּם־הוּא רוּחַ אֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וַיִּתְנַבֵּא עַד־בֹּאוֹ בנוית (בְּנָיוֹת) בָּרָמָה: כד וַיִּפְשַׁט גַּם־הוּא בְּגָדָיו וַיִּתְנַבֵּא גַּם־הוּא לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלָּיְלָה עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִם: {פ}

שמואל א פרק כ

א וַיִּבְרַח דָּוִד מנוות (מִנָּיוֹת) בָּרָמָה וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר | לִפְנֵי יְהוֹנָתָן מֶה עָשִׂיתִי מֶה־עֲוֹנִי וּמֶה־חַטָּאתִי לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי: ב וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָה לֹא תָמוּת הִנֵּה לו־עשה (לֹא־יַעֲשֶׂה) אָבִי דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָּבָר קָטֹן וְלֹא יִגְלֶה אֶת־אָזְנִי וּמַדּוּעַ יַסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֵין זֹאת: ג וַיִּשָּׁבַע עוֹד דָּוִד וַיֹּאמֶר יָדֹעַ יָדַע אָבִיךָ כִּי־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וַיֹּאמֶר אַל־יֵדַע־זֹאת יְהוֹנָתָן פֶּן־יֵעָצֵב וְאוּלָם חַי־יְהוָה וְחֵי נַפְשֶׁךָ כִּי כְּפֶשַׁע בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֶת: ד וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד מַה־תֹּאמַר נַפְשְׁךָ וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ: {פ}

ה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן הִנֵּה־חֹדֶשׁ מָחָר וְאָנֹכִי יָשׁוֹב אֵשֵׁב עִם־הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל וְשִׁלַּחְתַּנִי וְנִסְתַּרְתִּי בַּשָּׂדֶה עַד הָעֶרֶב הַשְּׁלִשִׁית: ו אִם־פָּקֹד יִפְקְדֵנִי אָבִיךָ וְאָמַרְתָּ נִשְׁאֹל נִשְׁאַל מִמֶּנִּי דָּוִד לָרוּץ בֵּית־לֶחֶם עִירוֹ כִּי זֶבַח הַיָּמִים שָׁם לְכָל־הַמִּשְׁפָּחָה: ז אִם־כֹּה יֹאמַר טוֹב שָׁלוֹם לְעַבְדֶּךָ וְאִם־חָרֹה יֶחֱרָה לוֹ דַּע כִּי־כְלָתָה הָרָעָה מֵעִמּוֹ: ח וְעָשִׂיתָ חֶסֶד עַל־עַבְדֶּךָ כִּי בִבְרִית יְהוָה הֵבֵאתָ אֶת־עַבְדְּךָ עִמָּךְ וְאִם־יֶשׁ־בִּי עָוֹן הַמִיתֵנִי אַתָּה וְעַד־אָבִיךָ לָמָּה־זֶּה תְּבִיאֵנִי: {פ}

ט וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן חָלִילָה לָּךְ כִּי | אִם־יָדֹעַ אֵדַע כִּי־כָלְתָה הָרָעָה מֵעִם אָבִי לָבוֹא עָלֶיךָ וְלֹא אֹתָהּ אַגִּיד לָּךְ: {ס} י וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן מִי יַגִּיד לִי אוֹ מַה־יַּעַנְךָ אָבִיךָ קָשֶׁה: {ס} יא וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד לְכָה וְנֵצֵא הַשָּׂדֶה וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הַשָּׂדֶה: {ס} יב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־אֶחְקֹר אֶת־אָבִי כָּעֵת | מָחָר הַשְּׁלִשִׁית וְהִנֵּה־טוֹב אֶל־דָּוִד וְלֹא־אָז אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ וְגָלִיתִי אֶת־אָזְנֶךָ: יג כֹּה־יַעֲשֶׂה יְהוָה לִיהוֹנָתָן וְכֹה יֹסִיף כִּי־יִיטַב אֶל־אָבִי אֶת־הָרָעָה עָלֶיךָ וְגָלִיתִי אֶת־אָזְנֶךָ וְשִׁלַּחְתִּיךָ וְהָלַכְתָּ לְשָׁלוֹם וִיהִי יְהוָה עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אָבִי: יד וְלֹא אִם־עוֹדֶנִּי חָי וְלֹא־תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד יְהוָה וְלֹא אָמוּת: טו

וְלֹא־תַכְרִית אֶת־חַסְדְּךָ מֵעִם בֵּיתִי עַד־עוֹלָם
וְלֹא בְּהַכְרֵת יְהוָה אֶת־אֹיְבֵי דָוִד אִישׁ מֵעַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה: טז וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן עִם־בֵּית דָּוִד וּבִקֵּשׁ
יְהוָה מִיַּד אֹיְבֵי דָוִד: יז וַיֹּוסֶף יְהוֹנָתָן לְהַשְׁבִּיעַ
אֶת־דָּוִד בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כִּי־אַהֲבַת נַפְשׁוֹ
אֲהֵבוֹ: {ס} יח וַיֹּאמֶר־לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ
וְנִפָּקַדְתָּ כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ: יט וְשִׁלַּשְׁתָּ תֵּרֵד
מְאֹד וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָּׁם
בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וְיָשַׁבְתָּ אֵצֶל הָאֶבֶן הָאָזֶל: כ
וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים צִדָּה אוֹרֶה לְשַׁלַּח־לִי
לְמַטָּרָה: כא וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר לֵךְ מְצָא
אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹר אֹמַר לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים
| מִמְּךָ וָהֵנָּה קָחֶנּוּ | וָבָא כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין
דָּבָר חַי־יְהוָה: כב וְאִם־כֹּה אֹמַר לָעֶלֶם הִנֵּה
הַחִצִּים מִמְּךָ וָהֶלְאָה לֵךְ כִּי שִׁלַּחֲךָ יְהוָה: כג
וְהַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וָאַתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי
וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם: {ס} כד וַיִּסָּתֵר דָּוִד בַּשָּׂדֶה
וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־ (אֶל־) הַלֶּחֶם
לֶאֱכֹול: כה וַיֵּשֶׁב ׀ הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם |
בְּפַעַם אֶל־מוֹשַׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב
אַבְנֵר מִצַּד שָׁאוּל וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד: כו וְלֹא־
דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר
מִקְרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהֹור הוּא כִּי־לֹא טָהֹור:
{ס} כז וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֵד
מְקוֹם דָּוִד {פ}

וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מַדּוּעַ לֹא־בָא בֶן־
יִשַׁי גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם: כח וַיַּעַן
יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד מֵעִמָּדִי
עַד־בֵּית לָחֶם: כט וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי נָּא כִּי זֶבַח
מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִי אָחִי וְעַתָּה
אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה
אֶת־אֶחָי עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ: {ס}
ל וַיִּחַר־אַף שָׁאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לֹו בֶּן־נַעֲוַת
הַמַּרְדּוּת הֲלֹוא יָדַעְתִּי כִּי־בֹחֵר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי
לְבָשְׁתְּךָ וּלְבֹשֶׁת עֶרְוַת אִמֶּךָ: לא כִּי כָל־הַיָּמִים
אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי חַי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכֹּון אַתָּה
וּמַלְכוּתֶךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־
מָוֶת הוּא: {ס} לב וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל אָבִיו
וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוּמַת מֶה עָשָׂה: לג וַיָּטֶל
שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכֹּתֹו וַיֵּדַע יְהוֹנָתָן
כִּי־כָלָה הִיא מֵעִם אָבִיו לְהָמִית אֶת־דָּוִד: {ס}
לד וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעִם הַשֻּׁלְחָן בָּחֳרִי־אָף וְלֹא־
אָכַל בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לֶחֶם כִּי נֶעְצַב אֶל־
דָּוִד כִּי הִכְלְמוֹ אָבִיו: {ס} לה וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא
יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר קָטֹן עִמּוֹ: לו
וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ רֻץ מְצָא נָא אֶת־הַחִצִּים אֲשֶׁר
אֲנֹכִי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ וְהוּא־יָרָה הַחֵצִי
לְהַעְבִרוֹ: לז וַיָּבֹא הַנַּעַר עַד־מְקוֹם הַחֵצִי אֲשֶׁר
יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר וַיֹּאמֶר
הֲלֹוא הַחֵצִי מִמְּךָ וָהֶלְאָה: לח וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן
אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אַל־תַּעֲמֹד וַיְלַקֵּט
נַעַר יְהוֹנָתָן אֶת־החצי (הַחִצִּים) וַיָּבֹא אֶל־
אֲדֹנָיו: לט וְהַנַּעַר לֹא־יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן
וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר: {ס} מ וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־
כֵּלָיו אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לֹו וַיֹּאמֶר לֹו לֵךְ הָבִיא
הָעִיר: מא הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב
וַיִּפֹּל לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים

וַיִּשְׁקוּ | אֲיִשׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אֲיִשׁ אֶת־רֵעֵהוּ
עַד־דָּוִד הִגְדִּיל: מב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ
לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה
לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה | בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי וּבֵין
זַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם: {פ}

שמואל א פרק כא

א וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וִיהוֹנָתָן בָּא הָעִיר: ב וַיָּבֹא דָוִד
נֹבָה אֶל־אֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן וַיֶּחֱרַד אֲחִימֶלֶךְ
לִקְרַאת דָּוִד וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה לְבַדֶּךָ וְאִישׁ
אֵין אִתָּךְ: ג וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן הַמֶּלֶךְ
צִוַּנִי דָבָר וַיֹּאמֶר אֵלַי אִישׁ אַל־יֵדַע מְאוּמָה
אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אָנֹכִי שֹׁלֵחַךָ וַאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ
וְאֶת־הַנְּעָרִים יוֹדַעְתִּי אֶל־מְקוֹם פְּלֹנִי אַלְמוֹנִי:
ד וְעַתָּה מַה־יֶּשׁ תַּחַת־יָדְךָ חֲמִשָּׁה־לֶחֶם תְּנָה
בְיָדִי אוֹ הַנִּמְצָא: ה וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת־דָּוִד וַיֹּאמֶר
אֵין־לֶחֶם חֹל אֶל־תַּחַת יָדִי כִּי־אִם־לֶחֶם קֹדֶשׁ
יֵשׁ אִם־נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים אַךְ מֵאִשָּׁה: {פ}

ו וַיַּעַן דָּוִד אֶת־הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם־אִשָּׁה
עָצְרָה־לָּנוּ כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם בְּצֵאתִי וַיִּהְיוּ כְלֵי־
הַנְּעָרִים קֹדֶשׁ וְהוּא דֶּרֶךְ חֹל וְאַף כִּי הַיּוֹם
יְקֻדַּשׁ בַּכֶּלִי: ז וַיִּתֶּן־לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ כִּי לֹא־הָיָה
שָׁם לֶחֶם כִּי־אִם־לֶחֶם הַפָּנִים הַמּוּסָרִים
מִלִּפְנֵי יְהוָה לָשׂוּם לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הִלָּקְחוֹ: ח
וְשָׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי שָׁאוּל בַּיּוֹם הַהוּא נֶעְצָר
לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁמוֹ דֹּאֵג הָאֲדֹמִי אַבִּיר הָרֹעִים
אֲשֶׁר לְשָׁאוּל: ט וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲחִימֶלֶךְ וְאֵין
יֶשׁ־פֹּה תַּחַת־יָדְךָ חֲנִית אוֹ־חֶרֶב כִּי גַם־חַרְבִּי
וְגַם־כֵּלַי לֹא־לָקַחְתִּי בְיָדִי כִּי־הָיָה דְבַר־הַמֶּלֶךְ
נָחוּץ: {ס} י וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן חֶרֶב גָּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי
אֲשֶׁר־הִכִּיתָ | בְּעֵמֶק הָאֵלָה הִנֵּה־הִיא לוּטָה
בַשִּׂמְלָה אַחֲרֵי הָאֵפוֹד אִם־אֹתָהּ תִּקַּח־לְךָ קָח
כִּי אֵין אַחֶרֶת זוּלָתָהּ בָּזֶה {ס} וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵין
כָּמוֹהָ תְּנֶנָּה לִי: יא וַיָּקָם דָּוִד וַיִּבְרַח בַּיּוֹם־
הַהוּא מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת:
יב וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי אָכִישׁ אֵלָיו הֲלוֹא־זֶה דָּוִד
מֶלֶךְ הָאָרֶץ הֲלוֹא לָזֶה יַעֲנוּ בַמְּחֹלוֹת לֵאמֹר
הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו: יג וַיָּשֶׂם
דָּוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּלְבָבוֹ וַיִּרָא מְאֹד
מִפְּנֵי אָכִישׁ מֶלֶךְ־גַּת: יד וַיְשַׁנּוֹ אֶת־טַעְמוֹ
בְּעֵינֵיהֶם וַיִּתְהֹלֵל בְּיָדָם וַיִּתְו עַל־דַּלְתוֹת
הַשַּׁעַר וַיְיֹרֶד רִירוֹ אֶל־זְקָנוֹ: {ס} טו וַיֹּאמֶר
אָכִישׁ אֶל־עַבָדָיו הִנֵּה תִרְאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגֵּעַ
לָמָּה תְּבִיאוּ אֹתוֹ אֵלָי: טז חֲסַר מְשֻׁגָּעִים אָנִי
כִּי־הֲבֵאתֶם אֶת־זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלָי הַזֶּה יָבוֹא
אֶל־בֵּיתִי: {פ}

נדפס לזכות
ולעילוי נשמת
האשה הכשרה
מרת **סיון** ע"ה
בת יפה ואליהו
ת.נ.צ.ב.ה

הודפס לזכות
ולעילוי נשמת
האשה הכשרה בעלת החסד
מלכה ציונה מועלם
ע"ה בת שרה ויצחק
ת.נ.צ.ב.ה

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת נשא

ראש חודש סיון, לה לעומר עלות השחר (72 דק') .. 4:24 נץ החמה ..... 5:36 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 שקיעה ..... 7:33 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:45	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין ה **ירושלמי:** שביעית ו **תוספתא:** חלין ז **נ"ך:** שמואל א טו	**א** 21	יום **ראשון**
לו לעומר עלות השחר (72 דק') .. 4:23 נץ החמה ..... 5:35 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 שקיעה ..... 7:33 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:45	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין ו **ירושלמי:** שביעית ז **תוספתא:** חלין ח **נ"ך:** שמואל א טז	**ב** 22	יום **שני**
מז לעומר עלות השחר (72 דק') .. 4:23 נץ החמה ..... 5:35 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 שקיעה ..... 7:34 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:46	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין ז **ירושלמי:** שביעית ח **תוספתא:** חלין ט **נ"ך:** שמואל א יז	**ג** 23	יום **שלישי**
מח לעומר עלות השחר (72 דק') .. 4:22 נץ החמה ..... 5:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 שקיעה ..... 7:35 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:47	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין ח **ירושלמי:** שביעית ט **תוספתא:** חלין י **נ"ך:** שמואל א יח	**ד** 24	יום **רביעי**
ערב שבועות, מט לעומר עלות השחר (72 דק') .. 4:22 נץ החמה ..... 5:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:35 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:47	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין ט **ירושלמי:** שביעית י **תוספתא:** בכורות א **נ"ך:** שמואל א יט	**ה** 25 **הדלקת נרות** (40 דק'): 6:55	יום **חמישי**
חג שבועות עלות השחר (72 דק') .. 4:21 נץ החמה ..... 5:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:36 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:48	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין י **ירושלמי:** שביעית יא **תוספתא:** בכורות ב **נ"ך:** שמואל א כ	**ו** 26 **הדלקת נרות** (40 דק'): 6:56	יום **שישי**
שב"ק פרשת נשא, אסרו חג עלות השחר (72 דק') .. 4:21 נץ החמה ..... 5:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:37 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:49	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין יא **ירושלמי:** שביעית יב **תוספתא:** בכורות ג **נ"ך:** שמואל א כא	**ז** 27 **מוצש"ק לשיטת ר"ת:** 8:49	יום **שב"ק**

"מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ סִיוָן נִמְשָׁכִים כֹּחוֹת מְיֻחָדִים לְהִתְחַדֵּשׁ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה,
וְלִקְבֹּעַ בְּעַצְמוֹ הַתְמָדַת הַתּוֹרָה עַל כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ!"
(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)